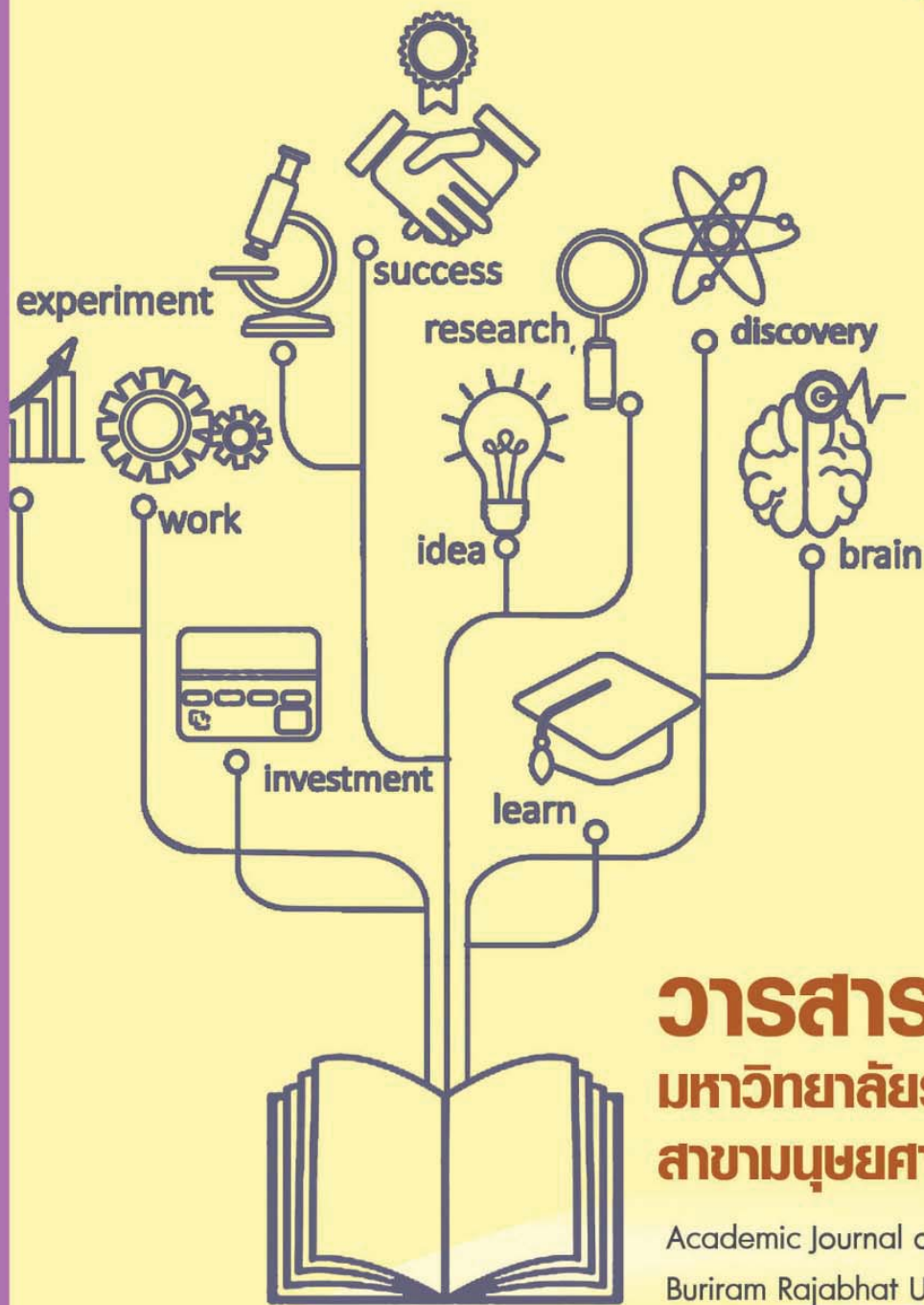

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Academic Journal of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566 ISSN 1906 - 7062 (Print) ISSN 2697 - 4894 (Online)

Vol. 15 No. 2 (2023): July - December 2023

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Academic Journal of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Vol. 15 No. 2 July - December 2023

บทบรรณาธิการ

เรียน ผู้นิพนธ์ ผู้อ่าน และสมาชิกวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ทุกท่านสำหรับฉบับสิ้นปี พ.ศ. 2566 วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งวารสารปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม -ธันวาคม 2566) นี้ ได้ตีพิมพ์บทความวิชาการ บทความวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่องานวิชาการ การวิจัย เป็นต้นว่า (1) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 (2) ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง (3) การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ (4) Type, Kind, or Sort: Exploring Near Synonyms through Corpus Analysis (5) การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และบทความวิชาการด้านดนตรี เรื่อง ความสัมพันธ์ของดนตรีและพิธีกรรมพ่อนผี ดังนั้น วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางสำหรับนักวิจัยที่จะพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้ผู้อ่านมีโอกาสดำเนินการความรู้ไปสร้างนวัตกรรมใหม่ด้านการศึกษาต่อไป

หากผู้เขียนหรือผู้อ่านท่านใดมีความสนใจที่จะตีพิมพ์หรือมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อวารสารสามารถส่งมาได้ที่ Website: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/bruj> หรือหมายเลขโทรศัพท์ 044-611221 ต่อ 8601 ทางกองบรรณาธิการจะนำไปดำเนินการหรือพิจารณาปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณาธิการ

Editorial Notes

Dear Authors, Readers, and Members of Buriram Rajabhat University Academic Journal, For this end-of-year issue of 2023, our volume 15, issue 2 (July - December 2023), we have published various valuable academic articles and research pieces that contribute to the academic field. These include 1) a Model for Developing the Competencies of Small Primary School Teachers Under the Office of the Basic Education Commission in the 13th Inspection Region, 2) Central Folk Music Land Art, 3) Analysis of Activity-Based Cost of Silk Weaving Professional Groups in Nang Rong District, Buriram Province, 4) Type, Kind, or Sort: Exploring Near Synonyms through Corpus Analysis, 5) Developing e-books for 4th-grade elementary students, and 6) an academic article on the relationship between music and ritual ceremonies. Our journal serves as a platform for researchers to develop and disseminate beneficial knowledge for society. We aim to inspire readers to innovate and improve education continuously.

If any authors or readers have suggestions or wish to contribute to our journal, please visit our website at <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/bruj> or contact us at 044-611221 ext. 8601. Our editorial team will review and consider your valuable input to enhance the quality of our journal in the future.

Editor

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ มาลินี จุฑาปะมา

อธิการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บรรณาธิการ

ผศ. ดร.สุพัตรา รักการศิลป์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

กองบรรณาธิการ

รศ. ดร.สุพัตน์ สุขมลสันต์

ผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์ภาษามหาวิทยาลัยแม่โจ้

รศ. ดร.อัญชลี สารรัตน์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.สมนึก ภัททิยธานี

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ. ดร.รักษนก แสงภักดีจิต

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ. ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์

สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ

รศ. ดร.นาริรัตน์ รักวิจิตรกุล

ข้าราชการบำนาญ คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ. ดร.บุญชม ศรีสะอาด

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.มัลลวีร์ อุดลวัฒน์ศิริ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รศ.ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ. ดร.สุรียา รักการศิลป์

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ประคอง กาญจนการุณ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ. ดร.วันทนี นามสวัสดิ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ฝ่ายตรวจสอบภาษา

อาจารย์พุทธชาติ ลิ้มศิริเรืองไร

สถาบันภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Mr.Michael A. Rickman

นักวิชาการ

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ฝ่ายจัดการ

อาจารย์สุทิดา โขรัมย์

ฝ่ายการเงินและธุรการ

นางจุฑารัตน์ จิตกุล

ฝ่ายศิลปกรรมวารสาร

นายสุพิศ กองชัย

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ ๒ ฉบับ

ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม

ผู้ประเมินอิสระ ตรวจสอบประจำฉบับ

รศ. ดร.ยาใจ พงษ์บริบูรณ์

รศ. ดร.มนสิข สิริสมบุรณ์

รศ. ดร.รักษนก แสงภักดีจิต

รศ. ดร.สุพัฒน์ สุขมลสันต์

รศ. ดร.สมบัติ ห้ายเรือคำ

รศ. ดร.สุชาติ แสงทอง

รศ.สมนึก ภัททิยานี

ผศ. ดร.เดชา ศรีคงเมือง

ผศ. ดร.รังสรรค์ บัวทอง

ผศ. ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน

ผศ. ดร.วราภรณ์ เชิดชู

ผศ. ดร.เกื้อ กระแสโสม

ผศ. ดร.องอาจ อินทนิเวศ

สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

ผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครสวรรค์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ. ดร.ณัฐชา นัจจนาวกุล
ผศ. ดร.พิมพ์ชนก สุวรรณธาดา
ผศ. ดร.คมกริช การินทร์
ผศ.นิสิต ภาควิชา

ผศ.ชนิดาภา สุขเจริญ
ผศ.อารีรัตน์ สมานคุณ
ผศ.เสาวนีย์ ปรามชัยกุล
ผศ. ดร.สุภัทธร ทวีจันทร์

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Peer Review Board

Assoc.Prof. Dr.Yachai Pongboriboon	Research and Development Office, North Eastern
Assoc.Prof. Dr.Monasit Sittisomboon	Pensioner, Naresuan University
Assoc.Prof. Dr.Rakchanok Saengpakdeejit	Faculty of Liberal Arts, Khon Kaen University, Nongkhai Campus
Assoc.Prof. Dr.Supat Sukamolson	Language Center's Expert, Maejo University
Assoc.Prof. Dr.Suchat Saengthong	Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University
Assoc.Prof. Dr. Sombat Tayraukham	Faculty of Education, Chiang Mai University
Assoc.Prof. Somnuek Patthiyathane	Pensioner, Faculty of Education, Mahasarakham University
Asst.Prof. Dr.Decha Srikongmuan	Faculty of Humanities, Naresuan University
Asst.Prof. Dr.Rangsan Buathong	College Of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst.Prof. Dr. Songsak Phuseeorn	Faculty of Education, Mahasarakham University
Asst.Prof. Dr.Waraporn cherdchoo	Faculty of Humanities, Naresuan University
Asst.Prof. Dr.Guah Grasaresom	Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

Asst.Prof. Dr.Ong-art Inthaniwet	Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University
Asst.Prof. Dr.Nachaya Natchanawakul	College of Music, Mahidol University
Asst.Prof. Dr.Pimchanok Suwannathada	Faculty of Music, Silpakorn University
Asst.Prof. Dr. Khomkrich Karin	College of Music, Mahasarakham University
Asst.Prof. Nisit Pakbubpha	Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Asst.Prof. Chanidapa Sookcharoen	Khon Kaen University International College
Asst.Prof. Areerat Samandusanee	Faculty of management sciences, Surindra Rajabhat University
Asst.Prof. Saowanee Prangchaikul	Faculty of management sciences, Surindra Rajabhat University
Asst.Prof. Dr.Suphatsorn Thaweechan	Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

Contents

สารบัญ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Academic Journal of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Vol. 15 No. 2 (2023): July - December 2023

ISSN 2697 - 5661 (Print) ISSN 2697 - 4894 (Online)

บทความวิจัย

หน้า

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตตรวจราชการที่ 13

1

นายรัฐภูมิ คะเลรัมย์/ สมบูรณ์ ตันยะ / สงวนพงศ์ ชวนชม

Model for Developing the Competencies of Small Primary
School Teachers Under the Office of the Basic Education
Commission in the 13th Inspection Region

Rattaphoom Kalerum/ Somboon Tanya/ Sanguanpong Chuanchom

ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ชำนาญ แก้วสว่าง / บำรุง พากยกุล / สุพรรณิ เหลือบุญชู

Central folk music land art

Chamnan Kaewsawang1/ Bumrung Pathayakun2/

Supunnee Leaboonschoo3

18

การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม
ในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

แก้วมณี อุภิรัมย์ / ฐิติพร วรฤกษ์ และสายฝน อุไร

Analysis of Activity-Based Cost of Silk Weaving Professional
Groups in Nang Rong District, Buriram Province

34

Kaewmanee Utiram/Thitiporn Woralit and Sayfon Urai

Contents

สารบัญ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Academic Journal of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Vol. 15 No. 2 (2023): July - December 2023

ISSN 2697 - 5661 (Print) ISSN 2697 - 4894 (Online)

บทความวิจัย

หน้า

Type, Kind, or Sort: Exploring Near Synonyms through
Corpus Analysis

Panupan Panthong/ Naviya Chutopama/ Thitaporn Putklang

50

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เบญจมาศ ใจตรง/ อภิชา แดงจำรุง

The Development of the Electronic Book on the solar system

Subject For Fourth grade Elementary School

Benjamas Jaitrong/ Apicha Dangchamroon

70

ความสัมพันธ์ของดนตรีและพิธีกรรมพ้องผี

นิรันดร์ ภาคดี

The Relationship between Music and Fon Phi Ceremonies

Niran Phakdee

84

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 13

นายรัฐภูมิ คะเลรัมย์¹/ สมบูรณ์ ตันยะ²/ สงวนพงศ์ ขวนชม³

1 สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

2,3 ผศ.ดร.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล2

E-mail : RATTAPOOMK3@gmail.com

รับต้นฉบับ 18 กรกฎาคม 2566; ปรับแก้ไข 10 สิงหาคม 2566; รับผิดชอบ 20 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 (2) เพื่อศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (3) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (4) เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 7 คน และครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 2) ศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากกลุ่มตัวอย่างเป็นครู 361 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยนำผลจากตอน 2 มาใช้เป็นหลักในการสร้างรูปแบบและจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบพร้อมทั้งประเมินความเหมาะสม 4) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง 50 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นทุกสมรรถนะและมีตัวบ่งชี้เพิ่มเติมในสมรรถนะแต่ละด้านที่ผู้บริหารและครูให้ความเห็น จำนวน 18 ข้อ

2. สมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก 5 ด้าน

3. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สารสำคัญและการดำเนินการ 4) แนวทาง

การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 5) เจือปนไขความสำเร็จของรูปแบบ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับ มากที่สุด

4. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ

รูปแบบการพัฒนา สมรรถนะครู โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Model for Developing the Competencies of Small Primary School Teachers Under the Office of the Basic Education Commission in the 13th Inspection Region

Rattaphoom Kalerum¹/ Somboon Tanya²/ Sanguanpong Chuanchom³

Student of Education Administration, Vongchavalitkul University¹

Asst. Prof.Dr.,Faculty of Education, Vongchavalitkul University^{2,3}

E-mail: RATTAPOOMK3@GMAIL.COM

Received 18 July 2023 ; Accepted 10 August 2023 ; Published 20 August 2023

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the necessary competencies of teachers in small primary schools under the Office of the Basic Education Commission in the 13th government inspection region; 2) To investigate the competencies of teachers in small primary schools; 3) To formulate a model for developing teacher competency in small primary schools, and 4) To scrutinize the feasibility and usefulness of a model for developing teacher competency in small primary schools. The researchers conducted the research with the following specific objectives: 1) To study the necessary competencies of teachers in small primary schools. The samples comprised 7 school administrators and 7 small elementary school teachers. The instrument used was a questionnaire. 2) To study the competencies of teachers in small primary schools. The samples included 361 teachers obtained through multi-stage random sampling. The instrument was a questionnaire based on confidence values of 0.98. 3) To create a model for developing teacher competency in small primary schools. The results from section 2 were primarily used in developing the model. A focus group discussion with 7 experts was organized to consider the suitability of the model and assess its suitability, and 4) To evaluate the feasibility and usefulness. The samples were school administrators in small primary schools, and the instrument was a feasibility and usefulness assessment form. The findings of the research showed that:

1. The findings of this research revealed that the necessary competencies of teachers in small primary schools were indispensable. Additionally, there were 18 additional indicators for each competency that administrators and teachers expressed.

2. Teacher competencies in small primary schools were rated at the highest level overall. When examining individual aspects, the highest level was observed in 6 aspects, and a

very high level was noted in 5 aspects.

3. The model for developing teacher competency in small primary schools consists of 5 components: 1) Principles and rationale of the model, 2) Objectives of the model, 3) Essence and operation, 4) Guidelines for implementing the model, and 5) Conditions for the success of the model. The result of the evaluation of the suitability of the model was at the highest level.

4. Results of the feasibility and usefulness assessment of the model for developing teacher competency in small primary schools were at the highest level.

Keywords

Model for developing, Teacher competency, Small primary schools

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะของครูเพื่อเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลหรือเป็นไปตามเกณฑ์หรือในการมีผลงานที่โดดเด่นกว่าในการทำงานหรือสถานการณ์นั้น ซึ่งสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษาหมายถึง พฤติกรรมซึ่งเกิดจากการรวมความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) คุณลักษณะ (Character) ทศนคติ (Attitude) และแรงจูงใจ (Motivation) ของบุคคลและส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างโดดเด่น องค์ประกอบของสมรรถนะมี 3 ประการคือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) คุณลักษณะ (Character) สมรรถนะครูประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานดังนี้ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนา ผู้เรียนการบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 ,น.10)

ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กถูกกำหนดให้มีสมรรถนะดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน แต่สภาพบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กนั้นแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ขาดแคลนทรัพยากรในทุกด้านและจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังขาดทักษะกระบวนการเรียนรู้ ที่ดี โรงเรียนไม่มีความพร้อม ขาดแคลนโดยเฉพาะกำลังครูผู้สอนที่ไม่ครบชั้นเรียนรวมทั้งขาดแคลนครูที่มีความถนัดเฉพาะด้านหรือวิชาเอก และแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กพบว่า ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีความมุ่งมั่นตั้งใจจริง ในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน (สุรเดช โสมาบุตรและพัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์, 2560, น.127)

การพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 นโยบายแห่งรัฐ มาตรา 71 ววรรค 2 รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น ประกอบกับหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 257 การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดองมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุและการพัฒนาด้านจิตใจ สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและมาตรา 258 จ การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (3) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (4) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ (สำนักงานเลขาธิการ

วุฒิสภา, 2560, น.18) และสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 เป้าหมายข้อที่ 3.7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะ ตามมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญเช่น ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้นและระดับความพึงพอใจของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น.116) ตลอดจน นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นางสาวตรีนุช เทียนทอง กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูและอาจารย์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล เพื่อให้ครูและอาจารย์ได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ด้วยภาษาและดิจิทัล สามารถปรับวิธีการเรียนการสอนและการใช้สื่อทันสมัยและมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เกิดกับผู้เรียน (ตรีนุช เทียนทอง, 2564, น.2) และนโยบายจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่า พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นครูยุคใหม่ มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564, น.2)

สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาสมรรถนะครูในสังกัดเพื่อให้มีสมรรถนะตามที่กำหนด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กเป็นการเฉพาะและบริบทของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่มีเหมาะสมที่จะใช้การพัฒนาโดยการอบรมโดยการนำครูออกนอกห้องเรียน ประกอบกับสภาพบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 13 มีจำนวนมาก การพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจึงสำคัญเพราะการพัฒนาสมรรถนะครูจะส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 เพื่อให้ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้พัฒนาสมรรถนะทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงานที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และนำผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นมาสำรวจสมรรถนะครูโรงเรียนว่าอยู่ในระดับใด และด้านใดจำเป็นต้องได้รับการพัฒนานำผลการศึกษามาสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 และนำรูปแบบที่ได้ไปประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้พัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับ การพัฒนาสมรรถนะครู แนวคิดและ หลักการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครู ความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะครู วัตถุประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะครู ประเภทของสมรรถนะครู สมรรถนะครู ผู้สอน สมรรถนะครูกระทรวงศึกษาธิการ แนวนโยบายทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะครู งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครู รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ การสร้างและพัฒนารูปแบบ ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตตรวจราชการที่ 13

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13
4. เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

ขอบเขตการวิจัย

- ตอนที่ 1 ประชากร ครู จำนวน 7 คน และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ประชากร ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 361 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม
- ตอนที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม
- ตอนที่ 4 ประชากร ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็น แบบสอบถาม

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ปีการศึกษา 2565 โดยการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ครูจำนวน 7 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ผู้วิจัยนำสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมา เพื่อยกร่างแบบสอบถามนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาแบบสอบถาม ความเหมาะสมของแบบสอบถาม ความชัดเจนถูกต้องของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถามปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็น โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าเฉลี่ย

ตอนที่ 2 ศึกษาสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการ ที่ 13

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5,764 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

เล็ก ปีการศึกษา 2565 จำนวน 361 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด , 2545) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) สุ่มเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดละ 2 เขตพื้นที่ได้ 8 เขตพื้นที่
- 2) แต่ละเขตพื้นที่ที่สุ่มได้ในข้อ 1 สุ่มอำเภอเขตพื้นที่ละ 2 อำเภอ ได้ 16 อำเภอ
- 3) แต่ละอำเภอที่สุ่มได้ในข้อ 2 สุ่มโรงเรียนขนาดเล็กอำเภอละ 10 โรงเรียน ได้ 160 โรงเรียน
- 4) แต่ละโรงเรียนที่สุ่มได้ในข้อ 3 สุ่มครูโรงเรียนละ 2-3 คน ได้ครู 361 คน

เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

มีทั้งหมด 3 ตอน การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) นำสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดและสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้จากตอน 1 เพื่อยกร่างแบบสอบถาม

2) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาแบบสอบถาม ความเหมาะสมของแบบสอบถาม ความชัดเจนถูกต้องของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถาม

3) ปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะตามความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย พร้อมแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

5) นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นภาพรวมและรายด้าน โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.116-119) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เพื่อทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ในการตอบแบบสอบถามโดยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ โดยส่งให้ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ได้ข้อมูลกลับคืนมา 361 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์สมรรถนะครูโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

1) สังเคราะห์องค์ความรู้ ทฤษฎี หลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครู โดยใช้ เป็นหลักในการสร้างรูปแบบพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฐานในเขตตรวจราชการที่13 และผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยใน ตอน 2 โดยใช้สมรรถนะครูที่อยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้านเป็นสมรรถนะที่จำเป็นในการพัฒนา

2) จัดทำร่างรูปแบบ ตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างและพัฒนา รูปแบบ ได้แก่ หลักการและเหตุผลของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ สารสำคัญของรูปแบบ การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ

3) พิจารณาร่างรูปแบบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4) ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสม ของร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบ ความเหมาะสม ของร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกมาแบบเจาะจง จำนวน 7 คน โดยกำหนดคุณสมบัติและเกณฑ์ การพิจารณาในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ คือ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกหรือมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครู ประกอบด้วย ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการพัฒนาสมรรถนะครู จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มประกอบด้วย งานวิจัยบทที่1 บทที่3 บทที่4 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 สร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยนำเสนอร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ที่ผู้วิจัยร่างขึ้นมากำหนดเป็นแนวคำถามในการสนทนากลุ่มและประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

2) นำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำและปรับแก้แบบประเมิน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นและร่วมตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้ จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จัดบันทึกและใช้เทปบันทึกเสียงการสนทนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบ นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เนื้อหาตามโครงสร้างคำถามแล้วสรุปผลการสนทนากลุ่ม โดยนำมาปรับปรุงแก้ไขและนำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง รูปแบบที่ปรับปรุงแก้ไขพร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน ทำการประเมินและรับคืนด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์

ข้อมูล โดยได้ดำเนินการ ดังนี้ วิเคราะห์เนื้อหา ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ความเหมาะสมของรูปแบบ โดยการหาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 การตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ดำเนินการ ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 13 กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2565 รวม 50 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบตรวจสอบมีความเป็นไปได้และความประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 มี ดังนี้ แบบตรวจสอบความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 3) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบความเป็นไปได้และความประโยชน์ดำเนินการสร้างแบบตรวจสอบรูปแบบ นำแบบตรวจสอบเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบโครงสร้างภาษาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ นำแบบตรวจสอบที่แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ส่งให้ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการ ที่ 13 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตรวจสอบรูปแบบ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้ข้อมูลกลับมา 50 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

สมรรถนะครู	จำเป็น	ไม่จำเป็น	ความถี่	ร้อยละ
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน				
1.1 ความสามารถในการวางแผนการกำหนดเป้าหมายการวิเคราะห์สังเคราะห์ ภาระกิจ	13	1	13	92.86
1.2 ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์	14	-	14	100.00
1.3 ความสามารถในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน	13	1	13	92.86
1.4 ความสามารถในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	13	1	13	92.86

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นทุกด้านและมีข้อเพิ่มเติมที่จำเป็นในแต่ละสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตอบแบบสอบถามจำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 สรุปได้ดังนี้ สมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การวิเคราะห์	4.24	0.69	มาก
2. การสังเคราะห์	4.21	0.71	มาก
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	4.18	0.73	มาก
รวม	4.21	0.68	มาก

ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มี 6 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบ	4.29	0.49	มาก
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.71	0.49	มากที่สุด
3. สารสำคัญและการดำเนินการ	4.54	0.08	มากที่สุด
4. แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ	4.63	0.42	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	4.58	0.58	มากที่สุด
รวม	4.55	0.52	มากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สารสำคัญและการดำเนินการพัฒนา 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 ผลของการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจ ราชการที่ 13	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบ	4.84	0.37	มากที่สุด	4.92	0.27	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. สารสำคัญและการดำเนินการพัฒนา	4.88	0.13	มากที่สุด	4.90	0.19	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ	4.85	0.21	มากที่สุด	4.93	0.23	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.92	0.27	มากที่สุด
รวม	4.84	0.12	มากที่สุด	4.90	0.16	มากที่สุด

ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 สรุปได้ดังนี้ สมรรถนะครูของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นทุกด้านและมีข้อเพิ่มเติมที่จำเป็นในแต่ละสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตอบแบบสอบถามจำนวน 18 ข้อ ในสมรรถนะแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ความสามารถในการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การสำรวจความต้องการของผู้ปกครองชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา 3) การตรวจสอบความพึงพอใจในการให้บริการ 4) การจัดทำแผนพัฒนาตนเองที่เป็นระบบและต่อเนื่อง 5) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 6) การมีจิตอาสา 7) การมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร 8) การนำผลการประเมินไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 9) การใช้สื่อ NEW DLTV 10) การบูรณาการสาระการเรียนรู้ 11) การปลูกฝังวินัยค่านิยมและความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียน 12) การปลูกฝังการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม 13) การพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักเรียน 14) การพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 15) การปรับปรุงพัฒนาชั้น

เรียนอย่างต่อเนื่อง 16) การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 17) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 18) การระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษามรรคนครโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 สรุปได้ดังนี้ มรรคนครโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ประกอบด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ทั้ง 11 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มี 6 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สารสำคัญและการดำเนินการพัฒนา 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมที่สุดคือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ รองลงมาคือ แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ สารสำคัญและการดำเนินการ องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการและเหตุผลของรูปแบบ

ตอนที่ 4 ผลของการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การศึกษามรรคนครที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้สมรรถนะและตัวบ่งชี้ที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตามสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดและมีตัวบ่งชี้ของสมรรถนะแต่ละด้านที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้ความเห็นเพิ่มเติม จำนวน 18 ข้อ ได้แก่ 1) ความสามารถในการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การสำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา 3) การตรวจสอบความพึงพอใจในการให้บริการ 4) การจัดทำแผนพัฒนาตนเองที่เป็นระบบและต่อเนื่อง 5) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 6) การมีจิตอาสา 7) การมีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร 8) การนำผลการประเมินไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 9) การใช้สื่อ NEW DLTV 10) การบูรณาการสาระการเรียนรู้ 11) การปลูกฝังวินัยค่านิยมและความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียน 12) การปลูกฝังการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม 13) การพัฒนาภาวะผู้นำให้กับนักเรียน 14) การพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 15) การปรับปรุงพัฒนาขั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง

16) การมีภาวะผู้นำทางวิชาการ 17) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 18) การระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีสภาพบริบทแตกต่างจากครูโรงเรียนทั่วไปต้องมีสมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนตามสภาพบริบทเพื่อให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ Boam and Sparrow (1992) ที่กล่าวว่าสมรรถนะหมายถึงกลุ่มของคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานหน้าที่ความรับผิดชอบประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ฆนัท ธาตุทอง (2552) ที่กล่าวว่าสมรรถนะหมายถึงคุณลักษณะที่เป็นความสามารถของบุคคลที่แสดงออกถึงการบูรณาการความรู้ ทักษะ เจตคติที่ทำให้บุคคลนั้นทำงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดคุณค่าสูงสุดคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์อ้างอิงหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีความโดดเด่น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนกฤต อึ้งน้อย (2563) ที่พบว่า กลุ่มสมรรถนะหลักเป็นกลุ่มของสมรรถนะพื้นฐานของการทำงานร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน ประกอบด้วยการทำงานเป็นทีม ผลการประเมินความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นสมรรถนะการทำงานของครูร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนทั้งด้านวิชาการ ด้านการดำเนินงาน โครงการ ด้านกิจกรรม หรืองานสนับสนุนการจัดการศึกษา สมรรถนะการพัฒนาตนเอง ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นสมรรถนะที่ครูต้องใฝ่เรียนรู้อยู่พัฒนาตนเองแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสิ่งใหม่ๆในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

การศึกษาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ได้แก่ 1) การบริการที่ดี 2) การทำงานเป็นทีม 3) จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 4) การพัฒนาผู้เรียน 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน 6) ภาวะผู้นำครู อาจเป็นเพราะสมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นสมรรถนะพื้นฐานของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ใช้ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นประจำ สอดคล้องกับแนวคิดของ Maclelland (1973) ได้แบ่งสมรรถนะเป็น 2 ประเภท คือ 1) สมรรถนะพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้หรือทักษะพื้นฐานที่บุคคลจำเป็นต้องมีในการทำงานสมรรถนะพื้นฐานจะไม่ทำให้บุคคลมีผลงานที่แตกต่างจากผู้อื่น 2) สมรรถนะที่ทำให้แตกต่างจากผู้อื่นได้แก่ ค่านิยม แรงจูงใจ และเจตคติที่ทำให้บุคคลมีผลงานสูงกว่ามาตรฐานทำให้งานเกิดผลสำเร็จอย่างดีเลิศ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนกฤต อึ้งน้อย (2563) ที่พบว่า สมรรถนะพื้นฐานของการทำงานร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะการทำงานเป็นทีม 2) สมรรถนะการพัฒนาตนเอง 3) สมรรถนะด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การพัฒนาตนเอง 3) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ อาจเป็นเพราะบริบทของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีภาระงานที่เหมือนกับโรงเรียนทั่วไปแต่ขาดแคลนบุคลากร ทำให้รับผิดชอบงานเป็นจำนวนมากครูคนหนึ่งอาจได้รับมอบหมายงานหลายงานทำให้การพัฒนาสมรรถนะด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดมีประสิทธิภาพน้อยกว่าด้านอื่น สอดคล้องกับ แนวคิดของ ยนต์ ชุ่มจิต (2550) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการดังนี้ 1) ช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครูทำให้ครูมีสมรรถภาพในการสอนมีความรู้เพิ่มขึ้นเข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น 2)

ช่วยให้เกิดการประหยัดเวลาและลดความสูญเปล่าทางวิชาการเพราะครูที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นครูที่มีคุณภาพนั้น ย่อมไม่ทำสิ่งใดผิดพลาดง่าย ๆ สามารถใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพทำการสอนนักเรียนได้ผลเต็มที่และตรงตามจุดประสงค์ส่วนนักเรียนก็มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) ช่วยทำให้ครูเรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุให้ทำงานใหม่ ๆ และครูที่ย้ายทำการสอน ณ ที่ทำงานแห่งใหม่ 4) ช่วยแบ่งเบาภาระหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานในสายงานต่าง ๆ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและต่อเนื่องจะมีความเข้าใจงานสอนและงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี 5) ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานกล่าวคือทำให้ครูทุกคนมีโอกาสนำไปสู่ตำแหน่งทางการบริหารที่มีสถานภาพดีขึ้น 6) ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติงานและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสมรรถนะที่จำเป็นและครูโรงเรียนขนาดเล็กจะมีเวลาใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กนิิน แลงค์ นิล (2560) กล่าวว่า สมรรถนะของครูที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือความสัมพันธ์กับชุมชนโดยมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อพิจารณาสมรรถนะย่อยพบว่า การสร้างความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบคือ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สารสำคัญและการดำเนินการพัฒนา 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 และระดับของสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในปัจจุบัน ที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำกว่า 4.51 ซึ่งได้จากผลวิจัยใน ตอน 1 และตอน 2 มาใช้เป็นประเด็นในการพัฒนา

ผลประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบและเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบส่วนในด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับ มากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้พัฒนารูปแบบขึ้นโดยใช้ผลการศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและระดับของสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในปัจจุบันที่ผู้วิจัยได้นำสมรรถนะด้านที่ต่ำกว่า 4.51 มาเป็นประเด็นในการพัฒนา เป็นการพัฒนาโดยผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ครูพี่เลี้ยง(Coach) ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้

เกี่ยวข้องกับทุกระดับทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน มีลำดับขั้นตอน สอดคล้องกัน ที่สามารถปฏิบัติได้ และผู้เกี่ยวข้องได้อ่านรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงทำให้ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 13 ในภาพรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับติดตามผลการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำผลการพัฒนามาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต้องตระหนักถึงความสำคัญและนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูโรงเรียนขนาดเล็กในระดับและสังกัดต่างๆ เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนเทศบาลขนาดเล็ก โรงเรียนกีฬาขนาดเล็กและอื่นๆ

2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาสมรรถนะ ด้านอื่นๆของครูที่จำเป็น ในทุกระดับการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนิ น แลงค์นิล. (2560). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของครูใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 2 ตามแนวคิดการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- ฉันท ช่างทอง. (2552). **การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ตรีนุช เทียนทอง. (2564). **คำแถลงนโยบายการจัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ธนฤต อึ้งน้อย. (2563). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้**. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2545). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). **ความเป็นครู. (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุรเดช โสมมาบุตรและพัฒนาสุสรณ์ สถาพรวงศ์ . (2560). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ.กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.(2560). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560** .สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Boam,R. and Sparrow,P. (1992). **Designing and Achieving Competency**. New York: McGraw – Hill, Reading.
- McCelland,D.C. (1973). **Test for Competence Rather Than for Intelligence**. American Psychol ogist,17(7). 57-83.

ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ชำนาญ แก้วสว่าง¹ / บำรุง พาทยกุล² / สุพรรณิ เหลือบบุญชู³

1 นักศึกษาศิลปดุชนิพนธ์ิตต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

2 สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3 โครงการบัณฑิตศึกษา คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

E-mail : Chamnan2943@gmail.com

รับต้นฉบับ 13 กันยายน 2566; ปรับแก้ไข 15 ตุลาคม 2566; รับผิดชอบ 7 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การสร้างสรรค์เพลงไทยร่วมสมัยจากภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ชุด “ลำนาลำทุ่งท้องถิ่นอ่างทอง” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแสดงเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง จำนวน 4 ท่าน โดยกำหนดเพลงที่ศึกษาจำนวน 5 ประเภทเพลง ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงลำตัด เพลงเรือ เพลงยาวกลองยาว และเพลงขอทาน นำไปสู่การสร้างสรรค์เพลงไทยร่วมสมัยจากภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ชุด “ลำนาลำทุ่งท้องถิ่นอ่างทอง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคำประพันธ์บทร้อง และทำนองของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ผลการวิจัย พบว่า บทร้องของเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีรูปแบบการใช้บทร้องที่คล้ายคลึงกัน คือ มีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว ใช้ภาษาเรียบง่ายเป็นแบบชาวบ้าน สะดวกต่อการร้อง ด้น ด้านทำนองและจังหวะมีการร้องด้วยทำนองเกริ่น ทอดลงจบด้วยลูกคู่ร้องรับ มีการนำคำเอื้อนเข้ามาผสมผสานกับคำร้องและคำร้องสร้อย เป็นการร้องต่อกลอนและการร้องด้นของผู้ร้อง มีคำร้องประมาณ 8 - 10 คำ ในส่วนของจังหวะ พบว่า ทั้ง 5 ประเภทเพลง มีการใช้จังหวะที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ จังหวะอัตราสองชั้น และอัตราจังหวะชั้นเดียว ในยุค แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) มีการนำเครื่องดนตรีที่มีอยู่ตามพื้นบ้านเข้ามาประกอบจังหวะในการร้องเป็นการเพิ่มสีสันให้แก่ผู้ชม กำกับจังหวะด้วยหน้าทับสองไม้ หน้าทับลาว และหน้าทับปรบไก่ เกิดความครึกครื้นสนุกสนาน และมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ

ภูมิศิลป์ เพลงพื้นบ้าน

Central folk music land art

Chamnan Kaewsawang¹/ Bumrung Pathayakun²/ Supunnee Leauboonshoo³

1Dr., Fine Arts Program in Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

2Faculty Music and Drama Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

3Faculty Music and Drama Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

E-mail: Chamnan294@gmail.com

Received 13 September 2023 ; Accepted 15 October 2023 ; Published 7 November 2023

Abstracts

The purposes of the study for Central folk music land art. Which a part of thesis for the creation of contemporary Thai music from Central folk music land art. Use methodology from qualitative research and studying Central folk music land art. Research has found that folk songs in the central region are folk plays that have been passed down from generation to generation in the world of mouth. And this is a song in the response to the greeting of young people in the village or community. The language is simple, native language. The poem is a single headed poem for ease of singing and free verse in the groups or in the band. There are singers as a voice both men and women be called “Por-Peng Mae-Peng” (the lead singer in the interactive song) And other will be sing intervene melody be called “Chorus” (Luk-Khu) The costumes will be dressed according to the local folk of each place. Back in the days it was mainly used by actors to clap the hands. Later in the days of Khwanjit Sriphajan existing folk instruments were introduced such as Two-Faced Drum, Small Cup-Shaped Cymbals, Wooden Rhythm clapper. The instrument are incorporated together with drum beats to be used for playing music (Na-Tap-Song-Mai), (Na-Tap-Prop-Khai). And mixed with the rhythm of singing to enhance the taste of the performance, making it more fun and modern.

Keyword

Central folk, Music land art

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นการแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบดินดอนสามเหลี่ยม มีแม่น้ำที่สำคัญหลายสายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา เป็นต้น ลักษณะของพื้นที่ค่อย ๆ ลาดต่ำลงมาจากทางภาคเหนือไหลผ่านภาคกลางจนถึงบริเวณ อ่าวไทย จึงทำให้เขตพื้นที่ของภาคกลางจึงเหมาะแก่การเพาะปลูก มีทั้งการทำสวน ทำไร่ ทำนา รวมทั้งมีการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ภาคกลางกลายเป็นแหล่งศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา อีกทั้งยังเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่นับตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ชาวบ้านมีความเชื่อในด้านศาสนา มีการสร้างสรรค์งานประเพณีที่เกี่ยวข้องทางศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อไว้อย่างมากมาย อาทิ ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษา และออกพรรษา ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีทิ้งกระจาด ประเพณีกำฟ้า ประเพณีชักพระ ประเพณีสวดมนต์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการเกิดการละเล่นพื้นบ้านตามประเพณีนิยมของชุมชนภาคกลางในแต่ละท้องถิ่น เช่น การแสดงลิเก การแสดงละคร การแสดงโขน และการแสดงเพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

ภาคกลางของไทย เป็นแหล่งชุมทรัพย์ภูมิปัญญาด้านเพลงพื้นบ้าน ดังจะเห็นได้จากผลการรวบรวมข้อมูลภาคสนามของ เอนก นาวิกมูล เมื่อประมาณปี 2521 พบว่า มีถึง 45 ชนิด (เพลงนอกศตวรรษ ,2550, คำนำ) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงโต้ตอบของหนุ่มสาว เดิมเพลงโต้ตอบมีลักษณะเป็น “การละเล่น” ของกลุ่มชน ต่อมาสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยเปลี่ยนแปลงไป บางเพลงสูญหายบางเพลงปรับตัวและพัฒนาเป็น “การแสดง” หรือ “มหรสพ” โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตสังคมใหม่

การแสดงเพลงพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนานรื่นเริงทั้งตัวผู้เล่นและผู้ชม รูปแบบของเพลงพื้นบ้าน เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมแบบชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตในแบบสังคมเกษตรกรรม มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาในแต่ละท้องถิ่น ลักษณะเด่นของการแสดงเพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปอยู่ที่การใช้ถ้อยคำสำนวนที่เรียบง่าย ไม่มีคำศัพท์ยากนักหรืออาจมี นัยยะแฝงอยู่ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในสังคมท้องถิ่น มีลักษณะตลกขบขัน สอดแทรกวิถีชีวิตของชาวบ้าน ฉันทลักษณ์ที่ใช้ไม่แน่นอน ร้องเข้าไปเข้ามาหรือแทรกด้วยการเอื้อนเสียง ในการใช้สำนวนกลอนส่วนใหญ่จะใช้กลอนหลักยี่ดภาษาที่จดจำต่อ ๆ กันมา และนิยมใช้กันแพร่หลายทั่วไป ดนตรีที่ใช้ประกอบในการร้องเล่นโดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการตบมือของผู้เล่นเป็นหลักหรืออาจมีเครื่องกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ โทน เป็นต้น ส่วนการแต่งกายจะแต่งตามแบบพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถจำแนกเพลงพื้นบ้านออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1.เพลงกล่อมเด็ก เป็นเพลงที่ร้องกล่อมให้เด็กนอนหลับ เพื่อแสดงถึงความรักความเอื้ออาทรที่มีต่อลูก 2.เพลงปฏิพากย์ เป็นเพลงที่ร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสีกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ต่างฝ่ายต่างก็สรรหาโวหารมาโต้ตอบชิงไหวชิงพริบกันโดยเฉพาะโวหารเชิงสรวล 3.เพลงในพิธีกรรม เป็นการขับลำนำเป็นท่วงทำนองที่ชาวบ้านนำมาใช้ประกอบในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตไม่ว่าจะเป็นความสำคัญเกี่ยวกับการเกิด เช่น พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค พิธีแต่งงาน เป็นต้น หรือแม้แต่การตายก็มีความผูกพันอยู่กับท่วงทำนองของบทเพลง โดยมีความเชื่อว่าเพลงนั้นเป็นการสื่อถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อบันดาลความสุข และปัดเป่าความทุกข์ให้หายได้ (อมรา กล้าเจริญ, 2547, น. 63 - 65)

เพลงพื้นบ้าน ในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากและหลายประเภท เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงประกอบการเล่น เพลงประกอบพิธีกรรม แต่ละเพลงปรากฏอยู่ทุกท้องถิ่นแต่อาจแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพ

สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (สุกัญญา สุจฉายา, 2525, น.1)

การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางมีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะหรือรูปแบบการแสดงที่แตกต่างกันออกไป แต่มีจุดประสงค์เดียวกันคือแสดงเพื่อความบันเทิงและแสดงตามความเชื่อ เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีลักษณะรูปแบบฉันทลักษณ์หรือคำกลอนที่เหมือนกัน เรียกว่า “กลอนหัวเดียว” ทำให้สามารถยักย้ายทำนองการร้องหรือด้นได้ง่าย วิธีการร้องรับของลูกคู่ สามารถเพิ่มเพื่อความยาวของประโยคหรือตัดคำให้สั้นลงได้ จึงทำให้เพลงพื้นบ้านภาคกลางมีหลายทำนอง เพลงพื้นบ้าน ภาคกลางจะใช้การตบมือเป็นหลักเป็นการให้จังหวะ ในบางครั้งมีการนำฉิ่ง กรับ รำมะนา มาใช้ประกอบจังหวะด้วย แต่มีเพลง บางชนิดที่มีการนำเครื่องดนตรีมาบรรเลงประกอบการแสดง เช่น เพลงทรงเครื่อง เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านจับเป็นเรื่อง มีดนตรีบรรเลงรับ เช่น เพลงฉ่อยทรงเครื่อง เป็นต้น สามารถแบ่งโอกาสการเล่นได้ 2 ประเภท คือ 1.เพลงที่เล่นเฉพาะเทศกาลและฤดูกาล ได้แก่ เพลงเรือ เพลงหน้าผา เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเทพทอง เพลงคล้องช้าง เป็นต้น 2.เพลงที่เล่นได้โดยไม่จำกัดเทศกาลและฤดูกาล ได้แก่ เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง เพลงลำตัด เพลงอีแซว เพลงโซลกแปง เป็นต้น เพลงเหล่านี้บางเพลงได้สูญหายไปแล้วแต่ก็ยังมียังเพลงที่ได้รับการสืบทอด และยังคงนิยมเล่นกันอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งมีการนำมาสร้างสรรค์รูปแบบของการแสดงให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นเพลงพื้นบ้านยังมีบทบาทในการจรรโลงวัฒนธรรมของชาติ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์หรือดำรงไว้ของแบบแผนความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิต ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้า และความมีศีลธรรมอันดีงาม เช่น เพลงพื้นบ้านที่เป็นการแสดงมีบทบาทเด่นเป็นพิเศษในการควบคุมและรักษาบรรทัดฐานของสังคม การชี้แนะระเบียบแบบแผน ตลอดจนการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคม (สุกัญญา สุจฉายา, 2523, น.327)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง (องค์ความรู้และเทคนิควิธีของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ มีการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน) ที่อดีตเคยมีบทบาทและมีความสำคัญต่อคนไทย แต่ด้วยปัจจุบันเพลงพื้นบ้านภาคกลางกำลังถูกผลกระทบจากอิทธิพลทางตะวันตกที่ได้หลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง มีการสูญเสียบุคลากรทางด้านเพลงพื้นบ้านอย่างต่อเนื่อง และขาดคนรุ่นใหม่ที่จะมาทำหน้าที่สืบสานเพลงพื้นบ้าน จึงทำให้เพลงพื้นบ้านขาดการสืบทอด และได้รับความนิยมน้อยลง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะต่อยอดเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และสร้างความสนใจให้กับเพลงพื้นบ้านภาคกลางมากขึ้น โดยการการนำเอาองค์ความรู้ ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลางที่ได้รับจากการศึกษา ทั้งในด้านคำประพันธ์บทร้อง ทำนองร้อง ทำนองเอื้อน และจังหวะ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการนำสู่การสร้างสรรผลงานเพลงไทยร่วมสมัยชุด “ลำนาลำทุ่งท้องถิ่นอ่างทอง” โดยสอดแทรกเอาความเป็นจารีตวิถีไทยของคนในปัจจุบันผสมผสานเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นการสืบสานเพลงพื้นบ้านให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง

ขอบเขต

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตโดยครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ไว้ดังนี้

- ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาลักษณะโครงสร้างของคำประพันธ์ บทร้อง และทำนอง ของ

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 5 ประเภทเพลง ได้แก่ 1.เพลงอีแซว 2.เพลงลำตัด 3.เพลงขอทาน 4.เพลงยั่วกลอง ยาว 5.เพลงเรือ นำมาวิเคราะห์ประมวลผล เพื่อนำมารวบรวมเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิศิลป์ของเพลงพื้นบ้าน ภาคกลาง

- ด้านบุคคลผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยคัดเลือกเก็บ ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 4 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จำนวน 4 ท่าน ได้แก่ เป็นผู้ที่ได้รับการ สืบทอด และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของวงการเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ทาง ด้านการแสดงพื้นบ้านไม่น้อยกว่า 10 ปี ประกอบอาชีพครูหรือศิลปินที่มีผลงานสร้างสรรค์ทางด้านบทร้อง และ ทำนองเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้แก่

1. แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ)
2. แม่สินวล ขำอาจ (ศิลปินแห่งชาติ)
3. รองศาสตราจารย์บัวผัน สุพรรณยศ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
4. ครูวรรณ แก้วกว้าง ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลปสุพรรณบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลทางวิชาการจากเอกสาร งานวิจัย ใช้การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นศิลปินแห่งชาติ และผู้มี ประสบการณ์ด้านการแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นที่ยอมรับของวงการเพลงพื้นบ้าน และยังคงรักษารูปแบบ การแสดงเพลงพื้นบ้านมาจนถึงปัจจุบัน

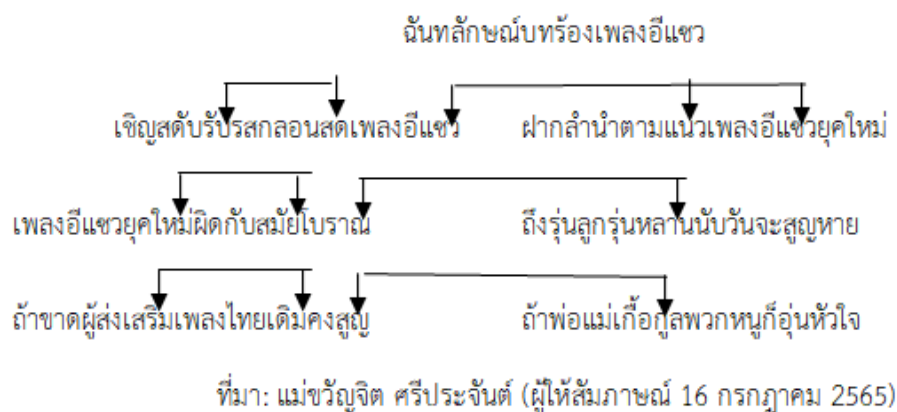
ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง พบว่า เพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ ใช้ร้องโต้ตอบเกี่ยวพาราสักกันของหนุ่มสาว เป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า นิยมร้องเล่นในโอกาส ของงานรื่นเริงต่าง ๆ ของชาวบ้านหรือในช่วงเวลาที่มารวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมในโอกาสใดโอกาสหนึ่ง มีผู้ที่ร้องเป็นต้นเสียงทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เรียกว่า “พ่อเพลงแม่เพลง” ส่วนคนอื่น ๆ คอยร้องรับสอดแทรก ทำนองของพ่อเพลงแม่เพลง เรียกว่า “ลูกคู่” สมัยก่อนใช้เพียงการตบมือเป็นการให้จังหวะ ภายหลังได้มีการนำ เครื่องประกอบจังหวะเข้ามา ได้แก่ ฉิ่ง กรับ ตะโพน เป็นต้น เพลงพื้นบ้านภาคกลางสามารถนำมาร้อง เล่นได้ทุกโอกาสหรือไม่จำกัดเทศกาล โดยจำแนกออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้ คือ 1) เพลงที่นิยมเล่นในฤดู น้าหลาก ในช่วงเทศกาลงานกฐิน ผ้าป่า และเทศกาลออกพรรษา 2) เพลงที่นิยมเล่นในฤดูหรือเทศกาลเก็บเกี่ยว เป็นเพลงที่ร้องเล่นในช่วงเวลาลงแขกเกี่ยวข้าว และการนวดข้าว 3) เพลงที่นิยมเล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ 4) เพลงที่ใช้ร้องเวลาที่ร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของชุมชน 5) เพลงที่ใช้ร้องเล่นโดยไม่จำกัดเทศกาล จากที่ได้ศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลางจากผู้เชี่ยวชาญและศิลปินแห่งชาติทั้ง 4 ท่าน ด้านบทร้อง ทำนอง

เพลง และจังหวะ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเป็นโน้ตทำนองทางร้อง หน้าทับ และจังหวะ ด้วยโน้ตไทย คือ ต ร ม ฟ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. เพลงอีแซว บทร้องของเพลงอีแซวมีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว นิยมใช้ “กลอนโล” เป็นส่วนใหญ่ ใช้ภาษาเรียบง่ายเป็นแบบชาวบ้าน แบบบังคับคำสั้นบ้างยาวบ้าง ประกอบด้วย 1.บทร้องประกอบการบูชาครู เป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ร้องนั่ง กับพื้น มือถือพานก้านโลไว้ขณะร้อง เริ่มร้องจากพ่อเพลง ต่อมาเป็นการร้องของแม่เพลง 2.บทร้องเกริ่น เป็นบทร้องของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงก่อนที่จะออกมาพบกัน หลังจากทักท้วงแล้วนักแสดงจึงลุกขึ้นร้องเพลงออกตัวเพื่อเป็นการทักทาย แนะนำตัว และการฝากเนื้อฝากตัว 3.เพลงปลอบ เป็นการชักชวนให้ฝ่ายหญิงออกมาร้องโต้ตอบกัน 4.เพลงประ เป็นเพลงที่ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร้องโต้ตอบกันไปมา ส่วนใหญ่เป็นการปะทะคารมทั้งเรื่องราวของความรัก และการประลองเชิง ต่อมาเป็นบทจาก เป็นเพลงที่ร้องเพื่อแสดงความอาลัยกับคู่ร้องและคนดู เนื่องจากใกล้หมดเวลาในการแสดงแล้ว เป็นการร้องขอบคุณผู้จ้างคนดู และผู้ร่วมแสดง พ่อเพลงแม่เพลงเริ่มต้นการร้องจากบทไหว้ครู ฝ่ายชายร้องบทปลอบส่วนฝ่ายหญิงร้องบทรับแขก ต่อมาเริ่มการเกี้ยวพาราสี ผู้หญิงอาจปะทะอารมณ์หรือเล่นตัวฝ่ายชายจึงว่าบททอด ฝ่ายหญิงขอให้ฝ่ายชายมาสู่ขอตน จบด้วยฝ่ายชายขอพาหนี ต่อมาเป็นบทขมกขมไม้ ลักษณะของบทร้องในคำสุดท้ายของวรรค หลังลงด้วยเสียงสระ พยัญชนะ และตัวสะกดที่เป็นเสียงเดียวกันทุกคำกลอน กลอนใดลงด้วยเสียงสระอี เรียกว่า “กลอนลี” กลอนใดลงด้วยเสียง สระโอ เรียกว่า “กลอนโล” มีลักษณะคล้ายกับเพลงฉ่อย ตัวอย่างดังนี้

ทำนองเพลงอีแซว เริ่มจากทำนองร้องของพ่อเพลงแม่เพลง กล่าวคือ คำที่ 5 ของวรรคหน้าบรรทัดที่ 1 ในทุกระวรรคต้องสัมผัสกันไปตลอดทั้งบทร้อง คือ “เชิญระดับรับรส” คำว่า “รส” สัมผัสกับ “สด” ต่อมาคำว่า “กลอนสดเพลง อีแซว “แซว” สัมผัสกับ “แซว” ในวรรครับ คือ และวรรคหลังจะมี 5 คำ คือ “รส สัมผัสกับ “สด” บางวรรคอาจมีถึง 6 คำ สัมผัสกับคำ ที่ 6 คือ “ผัดกับสมัยโบราณ” ประโยคต่อไป มี 5 คำ คือ “ถ้าขาดผู้ส่งเสริม” วรรคหลัง คือ “เพลงไทยเดิมคงสูญ” คำว่า “เสริม” สัมผัสกับ “เดิม มีวรรคกลางกับวรรคท้าย คือ “เอ้อ เอ้อ เอ้ย แล้วจะอะไร” ต่อมาคำว่า “บรรจงจีบสับนิ้ว” ขึ้นหว่างคิ้วทั้งคู่ ลูกคู่ รับว่า “เออ เอ้ย แล้วทั้งคู่ เชิญรับฟังกระซู่ เอ้ย แล้วเพลงไทย เอ้อ เอ้อ เอ้อ แล้วเพลงไทย” มีการนำคำว่า “แล้ว นะ นอ” มาใส่เพื่อให้

ทำนองมีความพอดีกับจังหวะทำให้ร้องได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่าง

--- ล	-----	--- ร	--- ท	--- ล	--- ท	- ล - ช	--- ล
--- เอื้อ	-----	--- เอื้อ	--- เอื้อ	--- เอื้อ	--- เอื้อ	- อะ - เอื้อ	--- เอื้อ
--- ล ท	--- ช	ท ล ช ล	- ล - ร	--- ล	- ท ล ช	- ร - ล	- ท ล ช
--- เอื้อเอื้อ	--- เอื้อ	เอื้ออะเอื้อเอื้อ	- เอื้อ - ชี	- เอื้อ - เอื้อ	- เอื้อเอื้อเอื้อ	- ชี - เอื้อ	- เอื้อเอื้อเอื้อ
- ช - ช	--- ม	--- ช	--- ท	- ช - ช	--- ท	--- ล	--- ช
- บรร - จง	--- จีบ	--- สิบ	--- นิ้ว	- ช้น - หว่าง	--- คิ้ว	--- ทั้ง	--- คู่
---	--- ช	--- ล	--- ท	---	--- ท	--- ล	--- ช
---	--- เอื้อ	--- เอื้อ	--- เอื้อ	---	--- แล้ว	--- ทั้ง	--- คู่

ที่มา: แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ผู้ให้สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2565)

จังหวะเพลงอีแซว มีจังหวะที่กระชั้นกว่าเพลงฉ่อย ทำนองการขึ้นจะแตกต่างกันที่สำเนียงเป็นการบ่งบอกทำนอง ใช้ตะโพนตีกำกับด้วยหน้าทับสองไม้ (ลาว) จึงถือตราจังหวะขึ้นเดียว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเพลงฉ่อยพบว่า มีจังหวะช้ากว่าเพลงฉ่อยเล็กน้อย สมัยโบราณใช้เพียงการตบมือของผู้แสดงเป็นการให้จังหวะเพียงเท่านั้น ต่อมาในยุคของแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) ที่เป็นแม่เพลงพื้นบ้านและหัวหน้าวงดนตรีลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมในจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดใกล้เคียง ทำให้มีความจำเป็นเมื่อเจ้าภาพขอให้ร้องเล่นอวยพร ตัวอย่างดังนี้

- ช - ช	--- ม	--- ช	- ท -	- ช - ช	--- ท	--- ล	- ช -
- บรร - จง	--- จีบ	--- สิบ	- นิ้ว -	- ช้น - หว่าง	--- คิ้ว	--- ทั้ง	- คู่ -
- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ	- ดิ่ง - ฉับ
- ดิง - โจ๊ะ	- ดิง - ดิง	- ดิง - ทั้ง	- ดิง - ทั้ง	- ดิง - โจ๊ะ	- ดิง - ดิง	- ดิง - ทั้ง	- ดิง - ทั้ง

ที่มา: แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ผู้ให้สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2565)

2. เพลงลำตัด บทร้องเพลงลำตัด เกิดจากการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ มีลักษณะเป็นประเภทกลอนสิบห้วเดียว (กลอนห้วเดียว) ใช้คำแบบชาวบ้านฟังแล้วเข้าใจง่าย มีรูปแบบของคำกลอนเพื่อให้เกิดความคล้องจองระหว่างคำ และเพื่อให้เกิดความไพเราะ ผู้ร้องต้องใช้วิธีการท่องจำก่อนที่จะนำบทร้องไปใช้ในการแสดง ผู้ร้องจึงต้องมีปฏิภาณไหวพริบและความรู้ในการประพันธ์บทร้องด้วย แบ่งกลอนเพลงลำตัดออกได้ดังนี้

2.1 กลอนสร้อยเพลง เป็นลักษณะกลอนที่ใช้ในการร้องขึ้นต้นหรือการร้องขึ้นของลูกคู่ของแต่ละทำนอง ในแต่ละวรรคมีจำนวนตั้งแต่ 4 - 8 คำ สามารถใช้คำคละกันได้ กลอนสร้อยเพลงมีเพียง 1 บทเท่านั้น จำนวนวรรคที่ใช้เริ่มตั้งแต่ 2 - 4 วรรค เสียงสัมผัสระหว่างวรรค คือ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 2 คำที่ 3 หรือคำที่ 4 ของวรรคที่ 2 แต่ในกรณีกลอนสร้อยเพลงจำนวน 1 บท มีจำนวน 4 บาท คำสุดท้ายของบาทที่ 1 และ บาทที่ 2 สัมผัสหรือไม่สัมผัสก็ได้ สิ่งสำคัญคือคำสุดท้ายในบาทสุดท้ายต้องสัมผัสกับคำสุดท้ายของบาทที่ 1 เสมอ

2.2 กลอนห้วเดียว เป็นกลอนที่พบในเพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีคำสุดท้ายของวรรคหลัง

ที่ลงด้วยเสียงสระและเสียงพยัญชนะ ตัวสะกดเป็นเสียงเดียวกันในทุกคำกลอน เช่น ลงด้วยเสียงสระอี เรียกว่า “กลอนลี” เป็นต้น แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ กลอนเดินสิบ กลอนเดินแปด กลอนต่อ และกลอนโยก

2.2.1 กลอนเดินสิบ เป็นลักษณะของกลอนที่มีคำตั้งแต่ 10 - 12 คำ อยู่ภายใน 1 - 2 วรรค นับเป็น 1 บาท ในคำสุดท้ายของแต่ละบาทลงท้ายด้วยสระเสียงเดียวกันทั้งหมด ตำแหน่งของสัมผัสสระสำหรับรับ - ส่ง ภายในวรรคอยู่ในคำที่ 4 คำที่ 5 หรือคำที่ 6 ก็ได้ เป็นการส่งให้สัมผัสกับคำที่ 6 คำที่ 7 และคำที่ 9 โดยส่วนใหญ่นิยมใช้เป็นคำที่ 5 ส่งสัมผัสกับคำที่ 7 นอกจากนี้ยังมีการรับ - ส่ง ของสัมผัสบังคับที่อยู่ระหว่างวรรค โดยคำสุดท้ายของวรรคแรกสัมผัสกับคำที่ 4 คำที่ 5 หรือคำที่ 6 ในวรรคที่ 2 ส่วนใหญ่นิยมส่งสัมผัสคำที่ 5 การสัมผัสของเสียงสระของในแต่ละวรรคจะลงจังหวะพอดีหรือเรียกได้ว่าเป็นตัวกำหนดจังหวะของการร้องลำตัด

2.2.2 กลอนเดินแปด เป็นลักษณะของกลอนที่มีคำตั้งแต่ 7 - 9 คำ อยู่ภายใน 1 วรรค ส่วนใหญ่นิยมใช้แบบ 8 คำ 2 วรรค นับเป็น 1 บาท คำสุดท้ายของแต่ละบาทลงท้ายด้วยสระเสียงเดียวกันทั้งหมด ใช้สัมผัสในเป็นหลัก โดยสัมผัสเสียงสระของคำที่ 5 สัมผัสกับคำที่ 6 หรือคำที่ 7 ซึ่งอยู่ในวรรคเดียวกัน มีการรับ - ส่ง ของสัมผัสบังคับที่อยู่ระหว่างวรรค คือ คำสุดท้ายของวรรคแรกสัมผัสกับคำที่ 5 ในวรรคที่ 2 ซึ่งใน 1 บทกลอน มีจำนวนวรรคที่ไม่แน่นอนตายตัว

2.2.3 กลอนโยก เป็นลักษณะของกลอนที่มีจำนวนคำตั้งแต่ 4 - 5 คำ อยู่ภายใน 1 วรรค 4 วรรค นับเป็น 1 บาท คำสุดท้ายของแต่ละบาทจะลงท้ายด้วยสระเสียงเดียวกันทั้งหมด การรับ - ส่ง ของสัมผัสที่อยู่ระหว่างวรรค คือ คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 2 ของวรรคที่ 2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 คำสุดท้ายของวรรคที่ 3 สัมผัสกับคำที่ 2 ของวรรคที่ 4 จำนวนของวรรคกลอนจะมากหรือน้อยไม่มีกำหนดที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาเรื่องราวของผู้แต่งเป็นสำคัญ

2.2.4 กลอนต่อ เป็นลักษณะของกลอนที่ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในการร้อง จำนวนกลอนในแต่ละวรรคขึ้นอยู่กับผู้ร้องว่าจะร้องให้ลงกลอนด้วยถ้อยคำใด เพื่อให้การต่อคำกลอนดำเนินไปได้ กลอนต่อมีจำนวน 2 วรรค แต่ละวรรคไม่กำหนดจำนวนคำที่แน่นอน ส่วนใหญ่ใช้คำตั้งแต่ 6 - 9 คำ มีสัมผัสระหว่างวรรคหรือไม่ก็ได้ แต่ในกรณีที่มีสัมผัสระหว่างวรรค คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 สัมผัสกับคำที่ 2 หรือคำที่ 3

ทำนองเพลงลำตัด แบ่งออกได้เป็น 7 ทำนอง คือ ทำนองกลางใช้หน้าทับลาวกับหน้าทับพม่า ทำนองกระพริบใช้หน้าทับพม่า ทำนองลาวใช้หน้าทับโยนพม่า ทำนองพม่าใช้หน้าทับพม่า ทำนองแขกใช้หน้าทับลาวกับหน้าทับแขก ทำนองมอญใช้หน้าทับมอญ และทำนองโศกใช้หน้าทับลาวกับหน้าทับแขก

1) ทำนองกลาง แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1.การร้องลูกคู่ คือ การร้องแบบไม่ต้องบรรเลงหน้าทับรำมะนา 2.การร้องรับลูกคู่ คือ การร้องรับพร้อม ๆ กันของผู้แสดง โดยใช้หน้าทับรำมะนาตีประกอบจำนวน 2 หน้าทับ ได้แก่ หน้าทับลาวและหน้าทับพม่า 3.การร้องขโยก คือ การร้องดำเนินทำนอง โดยมีการบรรเลงหน้าทับรำมะนาประกอบการร้อง โดยใช้หน้าทับสองไม้ การร้องทำนองกลาง มีอยู่ 3 ช่วง คือ การร้องลูกคู่ การร้องขโยก และการร้องรับลูกคู่ ตามลำดับ โดยใช้รำมะนาตีหน้าทับลาว หน้าทับพม่า และในการร้องทำนองกลอนขโยกใช้ทำนองขัดหน้ากลอง เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของเพลงลำตัดในแต่ละจังหวัดต่าง ๆ ที่ปรากฏว่ามีการเล่น แม้จะมีลักษณะทำนองที่คล้ายคลึงกัน หากพิจารณาให้ลึกพบว่าทำนองเพลงลำตัดที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่มีความคล้ายคลึงกัน แตกต่างเพียงถ้อยคำและสำนวนภาษา แสดงถึงสำเนียงท้องถิ่นนั้น ๆ ตัวอย่างดังนี้

- - - -	- - - -	- ช - ล	- ช - ช	- - - ม	- ร - ช	- ร - ท	- ร - ท
- - - -	- - - -	- ชุม - ปะ	- โบ - เซ	- ชะ - โอ	- ละ - เท	- ชะ - โอ	- ละ - ชา
- - - -	- ร - ร	- - ท ร	- ร - -	- - - -	- ร - ร	- - ท ร	- ร - -
- - - -	- นาน - นาน	- - ได้มา	- ที่ - -	- - - -	- นาน - นาน	- - ได้มา	- ที่ - -
- ช - ม	- ร - ช	- ร - ท	- ล ช ช	- ล - ท	ล ช - -	- - - -	- - - -
- เสียง - กลอง	- เพราะ - ดี	- เขา - มี	- รำมะนา	- เออ - เอื้อ	เออเอื้อ - -	- - - -	- - - -

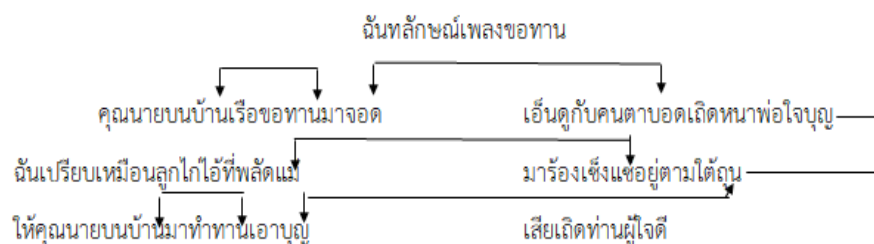
ที่มา: แม่ศรีนวล ขำอาจ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2565)

จังหวะเพลงลำตัด มีลักษณะคล้ายคลึงกับเพลงฉ่อย จำนวนหน่วยจังหวะ จังหวะหยุด และหน่วยระหว่าง การหยุดในแต่ละบาทของเพลงฉ่อยมีน้อยกว่าลำตัด หน่วยจังหวะที่มีพยางค์เกิน 2 พยางค์ มักปรากฏในลำตัดน้อยกว่าเพลงฉ่อย พิสัยของเสียงในการร้องเพลงฉ่อยยังแคบกว่าเพลงลำตัด เพลงฉ่อย และลำตัดมีความแตกต่างกันทั้งในแง่จังหวะและทำนอง สำหรับในแง่จังหวะเพลงฉ่อยมีหน่วยจังหวะและจังหวะหยุดในแต่ละบาทน้อยกว่าลำตัด ทั้งจำนวนพยางค์ในแต่ละหน่วยจังหวะของเพลงฉ่อยมีน้อยกว่าลำตัด ข้อแตกต่างเหล่านี้ทำให้จังหวะในการร้องลำตัดกระแทกกระแทกกระทั้นและมีความรวดเร็วกว่าเพลงฉ่อย ตัวอย่างดังนี้

- - - -	- ร - ร	- - ท ร	- ร - -	- - - -	- ร - ร	- - ท ร	- ร - -
- - - -	- นาน - นาน	- - ได้มา	- ที่ - -	- - - -	- นาน - นาน	- - ได้มา	- ที่ - -
- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ
- ช - ม	- ร - ช	- ร - ท	- ล ช ช	- ล - ท	ล ช - -	- - - -	- - - -
- เสียง - กลอง	- เพราะ - ดี	- เขา - มี	- รำมะนา	- เออ - เอื้อ	เออเอื้อ - -	- - - -	- - - -
- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ

ที่มา: แม่ศรีนวล ขำอาจ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2565)

3. เพลงขอทาน บทร้องฉันทลักษณ์ของเพลงขอทานมีลักษณะการใช้ภาษาที่เรียบง่ายเป็นแบบชาวบ้าน ฟังแล้วเข้าใจได้ง่าย ประพันธ์เป็นเรื่องราวมีคติสอนใจ ประเภทกลอนหัวเดียวเพื่อสะดวกในการร้องต่อกลอนและร้องต้น มีคำประมาณ 8 -10 คำ บางบทร้องอาจมีถึง 11 คำ แบ่งวิธีการร้องได้ 2 วิธี คือ 1) การร้องแบบรวบคำ 2) การร้องแบบยัดคำ ผู้ร้องสามารถร้องแบบยัดคำได้หากมีความชำนาญ และขึ้นอยู่กับไหวพริบปฏิภาณของผู้ร้องด้วย หากยังไม่ชำนาญก็ร้องแบบรวบคำตามคำไป

ที่มา: แม่ศรีนวล ขำอาจ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2565)

ทำนองเพลงขอทาน แต่ละท้องถิ่นมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ การร้องของแม่สำอองค์เลิศถวิล มีลักษณะที่เพิ่มทำนองการเอื้อนเข้าไป ทำให้ทำนองยืดและความยาวกว่าการร้องของแม่ศรีนวล ขำอาจ (ศิลปินแห่งชาติ) มีลักษณะแบบรวบคำจึงทำให้ทำนองมีความกระชับ เพลงขอทานเริ่มต้นด้วยทำนองเกริ่น มีท่วงทำนองคล้ายกับการร้องราชนิเกริ่งที่อยู่ในการแสดงลิเก แบ่งออกได้ 3 ทำนอง คือ 1) ทำนองโทน ผู้ร้องอาจตีโทนหรือตีฉิ่งไปด้วยในอัตราจังหวะชั้นเดียว สามารถยืดเสียงร้องไปตามที่ต้องการ ถ้ามีผู้ร้องมีจำนวนหลายคนลูกคู่จะคอยร้องรับใน 2 วรรคท้ายของแต่ละท่อน 2) ทำนองโหม่ง ผู้ร้องอาจตีโหม่งเองหรือให้คนอื่นตี ในอัตราจังหวะชั้นเดียวแนวเร็วปานกลาง เนื้อร้องออกไปในแนวตลกขบขัน มีการร้องแก้กันระหว่างพ่อเพลงกับแม่เพลง เมื่อร้องจบแต่ละบทต้องตีโหม่งรับ ใช้โหม่ง 3 ใบ 3) ทำนองกรับ ผู้ร้องต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษในขณะที่ร้องต้องตีกรับไปด้วย โบราณใช้ฉาบเล็กตีประกอบการร้อง ผู้ร้องใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้ทำคืบเชือกตีไปตามทำนองเพลง ตัวอย่างดังนี้

--- ช	--- ล	--- ท	--- ท	----	--- ล	- ช - ท	- ล - ช
--- เอื้อ	--- เออ	--- เอ็ง	--- เออ	----	--- เออ	- เอื้อ - เอ็ง	- เอ็ง - เอื้อ

----	- ล - ล	--- ล	--- ท	--- ล	- ท - ล	- ล - ช	----
----	- คุณ - นาย	--- บน	--- บ้าน	--- เรือ	- ขอ - ทาน	- มา - จอด	----

ที่มา: แม่ศรีนวล ขำอาจ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2565)

จังหวะเพลงขอทาน มีการขึ้นทำนองในลักษณะของการร้องราชนิเกริ่ง ไม่มีการเข้าจังหวะฉิ่งและกรับ จากนั้นเป็นการร้องเข้าเนื้อดำเนินทำนองไปด้วยอัตราจังหวะชั้นเดียวในแนวกระชับ ฉิ่งและกรับเริ่มตีเข้าทำนองร้อง กล่าวคือ ใน 1 ห้องเพลงประกอบไปด้วยจังหวะ “ฉิ่ง ฉับ” กรับตีในลักษณะเดียวกับการตีฉาบเล็ก คือ “แช่ แว็บ แช่แว็บแช่แว็บ แช่แว็บ” แต่ปรับให้มีลักษณะคล้ายกับการตีกรับ คือ “กรับ กรับ กรับกรับกรับ กรับ กรับ” ก่อนหมดคำสุดท้ายผู้ร้องใช้การเอื้อนเข้ามาแทรกคำร้องเพื่อเป็นการทอดทำนองให้มีแนวซาลง เป็นการลงทำนองจบของเพลงขอทานมีลักษณะเดียวกันกับการขึ้น ส่วนเครื่องประกอบจังหวะที่ใช้ประกอบในการร้อง ประกอบด้วย กรับ 3 อัน และฉิ่ง ตัวอย่างดังนี้

----	- ล - ล	--- ล	--- ท	--- ล	- ท - ล	- ล - ช	----
----	- คุณ - นาย	--- บน	--- บ้าน	--- เรือ	- ขอ - ทาน	- มา - จอด	----
- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ	- ดิ่ง - ดับ
--- กรับ	--- กรับ	- กรับกรับกรับ	- กรับ - กรับ	--- กรับ	--- กรับ	- กรับกรับกรับ	- กรับ - กรับ

ที่มา: แม่ศรีนวล ขำอาจ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2565)

4. เพลงยั่วกลองยาว จากการศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลางของเพลงยั่วกลองยาวในด้านบทร้อง พบว่า เพลงยั่วกลองยาวเป็นเพลงปฏิพากย์หรือเพลงร้องสั้น ๆ นิยมร้องเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณ ลักษณะคำประพันธ์หรือบทร้องที่เป็นกลอนหัวเดียว จำนวนคำในแต่ละวรรคไม่มากเป็นแบบชาวบ้าน ง่ายต่อการฟัง มีความคล้องจองกันระหว่างวรรคเท่านั้น ใน 1 วรรค มีคำร้องจำนวน 4 - 5 คำ เป็นลักษณะการร้องโต้ตอบกันด้วยบทร้องและทำนองร้อง ที่เป็นการผสมผสานกันระหว่างการเล่นกลองยาวกับการร้องเพลงปฏิพากย์สั้น ๆ บทร้องของเพลงยั่วกลองยาวจึงไม่มากเหมือนเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ตัวอย่างดังนี้

บทร้องเพลงยั่วกลองยาว

(พ่อเพลง)	ต้อนไว้เอาไปบ้านเรา	เอาไปหุงข้าวให้แม่เรากิน
(แม่เพลง)	หุงไม่ดีจะดีให้ดิน	ถ้าหุงไม่สุกขย่มลงดิน
(ลูกคู่รับ)	พ่อโยพ่อแก้วแม่ยาแม่หยวก ตาลาล้า	

ที่มา: รองศาสตราจารย์บัวผัน สุพรรณยศ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2565)

ทำนองเพลงยั่วกลองยาว แต่ละท้องถิ่นมีความคล้ายคลึงกันมาก อาจมีแตกต่างกันที่คำร้องเพียงเท่านั้น ในบางท้องถิ่นจะร้องในลักษณะที่ไม่มีลูกคู่ร้องรับ เน้นจังหวะกลองยาวเป็นสำคัญ เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง และอารมณ์ที่ เบิกบาน ตัวอย่างดังนี้

พ่อเพลง

- ต้อน - ไว้	- ต้อน - ไว้	- เอา - ไป	- บ้าน - เรา	- เอา - ไป	- หุง - ข้าว	- ให้แม่	- เรากิน
- ท - ท	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ท	- - ล ท	- - ล ล

ลูกคู่

- พ่อ - โย	- แม่ - แก้ว	- แม่ - ยา	- แม่ - หยวก	- ตาลาล้า	----	----	----
- ช - ล	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ช	- ล ล ล	----	----	----

ที่มา: รองศาสตราจารย์บัวผัน สุพรรณยศ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2565)

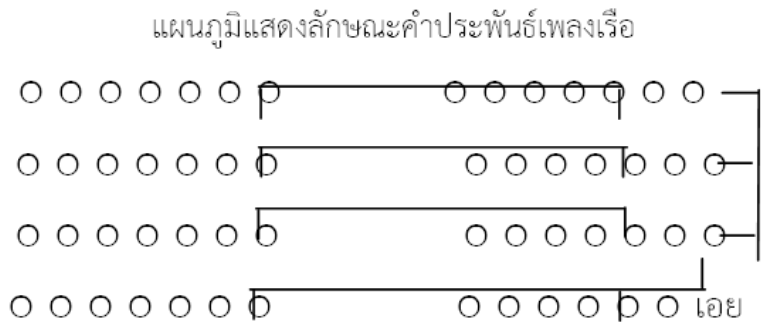
จังหวะเพลงยาวกลองยาว เริ่มต้นโดยมีผู้ร้องเป็นต้นเสียงด้วยทำนองเกริ่นก่อน โดยไม่มีจังหวะประกอบในการร้อง ต่อมาเป็นการร้องเข้าเนื้อโดยมีลูกคู่คอยร้องรับ จากนั้นเริ่มเข้าจังหวะกลองยาวมีการร้องเป็นช่วง ๆ โดยไม่ยึดกับ ทำนองเพลง ดำเนินไปด้วยอัตราจังหวะชั้นเดียวไปตลอดทั้งเพลง เมื่อเวลาจะลงทำนองจบของบทเพลง กลอง ยาวตีเร่งความเร็วขึ้นจนสุดแนว แล้วลงจบในลักษณะลงขาดคล้ายกับการลงลูกหมัดของวงปีพาทย์ ลักษณะการ ดำเนินจังหวะจึงไม่คงที่ตายตัว ผู้ร้องสามารถใช้วิธีร้องยกเยื้องให้ตกก่อนจังหวะหรือตกหลังจังหวะได้ ขึ้นอยู่กับ ประสิทธิภาพ และไหวพริบปฏิภาณของผู้ร้อง สมัยก่อนใช้เพียงการ ตบมือของผู้ร้อง มีกระสวนจังหวะที่เป็นต้น แบบร้องวนไปจนจบบทร้อง ดังตัวอย่าง

- ท - ท	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ท	- - ล ท	- - ล ล
- ต่อน - ไว้	- ต่อน - ไว้	- เอา - ไป	- บ้าน - เรา	- เอา - ไป	- หุง - ข้าว	- - ให้แม่	- - เรากิน
- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ

- ช - ล	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ช	- ล ล ล	- - - -	- - - -	- - - -
- พ่อ - โย	- แม่ - แก้ว	- แม่ - ยา	- แม่ - หยวก	- ตาลาลา	- - - -	- - - -	- - - -
- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ	- ฉิ่ง - ฉับ

ที่มา: รองศาสตราจารย์บัวผัน สุพรรณยศ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2565)

5. เพลงเรือ มีลักษณะคำประพันธ์ด้วยกลอนหัวเดียว แบ่งบทร้องได้ 3 ทาง คือ ทางที่ 1 ทางเพลง ของจังหวัดสิงห์บุรี สืบทอดมาโดยครูจำรัส อยู่สุข แม่เพลงพื้นบ้านแห่งอำเภอนิทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ปัจจุบัน สอนอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง ทางเพลงที่ 2 เป็นทางเพลงของจังหวัดสุพรรณบุรี สืบทอดโดยแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) ส่วนทางที่ 3 เป็นทางเพลงของบ้านป่าโมก จังหวัดอ่างทอง สืบทอดโดยครูมังกร บุญเสริม แห่งบ้านป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ทั้ง 3 ทางมีคำขึ้นต้นของบทร้องที่มีลักษณะเดียวกัน คำที่สัมผัสของ วรรคท้ายต้องเป็นสระเสียงเดียวกัน มีวรรคหน้ากับวรรคหลัง คำลงท้ายวรรคหลังเป็นสระเสียง “อา ไอ อี เอีย” ดังตัวอย่าง

ที่มา: ครูวรรณ แก้วกว้าง (ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2565)

ทำนองเพลงเรือ มีหลักการร้องอยู่ที่คำลงของเพลง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) เพลงยาว หมายถึง การร้องตั้งแต่ 5 บรรทัดขึ้นไป ผู้ร้องจะต้องลากเสียงลงมา หากไม่ลากเสียงต้องร้องต่อไป 2) เพลงสั้น หมายถึง การร้องจำนวน 3 - 4 บรรทัด เมื่อเวลาลงผู้ร้องต้องเลือกเพลงสั้นจำนวน 3 - 4 คำ ลูกคู่รับทันทีด้วยคำว่า “ฮั้ย

เฮ ฮ้า ไฮ” ทำนองเพลงเรือจะแตกต่างกันตรงสำเนียงของภาษาท้องถิ่นกับความเหน่อหรือแปลงด้วยความเหน่อ ทำนองเพลงเรือทางเพลงของจังหวัดสุพรรณบุรีมีความเหน่อหวาน บ้านบางเสด็จ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดอ่างทอง มีความเหน่อแข็ง และทางเพลงของสิงห์บุรีมีความเหน่อเล็กน้อย ลักษณะพื้นฐานของทำนองการร้องใช้ระดับเสียงขาวบ้านไม่เทียบกับระดับเสียงของคนตรีไทย เสียงร้องระหว่างชายและหญิงจะต่อกัน นิยมร้องด้วยเสียงต่ำตามระดับเสียงร้องของผู้ชาย จึงเป็นที่มาของการฝึกหัดร้องด้วยเสียงต่ำเพื่อที่จะสามารถร้องเพลงเรือของบ้านบางเสด็จได้ แม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ (ศิลปินแห่งชาติ) จึงนิยมร้องด้วยระดับเสียงต่ำเช่นกัน ลักษณะการขึ้นโดยใช้ทำนองเอื้อนเป็นการเทียบเสียง จึงไม่นิยมร้องเสียงสูงที่ไปเหมือนกับการร้องเพลงไทยเดิม ตัวอย่างดังนี้

--- ช	--- ล	--- ร	--- ร	--- ร	- ด - ร	--- ร	--- ร
--- เอ่อ	--- เออ	--- เอ็ง	--- เอย	--- ฮ้า	--- ไฮ	--- เขียบ	--- เขียบ
----	- ล - ท	--- ร	--- ท	----	- ช - ช	--- ม	----
----	- ฉั้น - มี	--- เนื้อ	--- ความ	----	- จะ - ถาม	--- พี่	----
- ท - ท	--- ล	--- ช	--- ม	----	----	--- ม	--- ช
- ละ - น่อง	--- ยิง	--- สง	--- ชี	----	----	--- สง	--- สัย

ที่มา: ครูวรรณ แก้วกว้าง (ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2565)

จังหวะเพลงเรือ กำกับด้วยจังหวะพิเศษ คือ ฉิ่ง ฉิ่ง ฉับ ผู้ร้องสามารถร้องยกเอื้อนให้ตกก่อนจังหวะหรือตกหลังจังหวะก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และไหวพริบปฏิภาณของผู้ร้อง มีเครื่องประกอบจังหวะหรืออาจมีดนตรีบรรเลงประกอบ เมื่อนำมาวิเคราะห์ พบว่า จังหวะในการร้องเพลงเกี่ยวข้าวมีอยู่ 2 อัตรา คือ อัตราจังหวะ 2 ชั้น ใช้ในการร้องเกริ่น และอัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้ในช่วงการร้องกระทุ้งสรวง ร้องวนไปตามกระสวนจังหวะที่เป็นต้นแบบจนจบบทร้อง ตัวอย่างดังนี้

- ช ช ล	- ช ช ม	- ช ช ล	- ช - ช	ล ช ล ท	- ช - ล	--- ร	- ด ร ร
- ลูกถอยเรือ	- ออกจากท่า	ลูกถอยนาวา	- จาก - บ้าน	ลูกขอมมีส	- ส - การ	--- ฮ้า	- ว่าครุบา
--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ
- ล - ท	- ล - ช	- ล - ช	ล ท - -	ช ม ช ช	- ล ช ช	----	- ล - ช
- ไหว้ - พระ	- พรหม - เมศ	- ที่ - อยู่	เบื้องซ้าย - -	นะลูกจะไหว้	- พระนารายณ์	----	- เบื้อง - ขวา
--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ	--- ฉิ่ง	- ฉิ่ง - ฉับ

ที่มา: ครูวรรณ แก้วกว้าง (ผู้ให้สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2565)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ได้ดำเนินการวิจัยและสังเคราะห์ กำหนดหัวข้อในการศึกษา ได้แก่ เพื่อศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง การศึกษาวิจัย พบว่า ภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยส่วนใหญ่เกิดจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำนา มีลักษณะเป็นเพลงปฎิพากย์หรือเพลงที่ร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาว ใช้ภาษาเรียบง่ายเป็นกลอนหัวเดียว ประกอบด้วยผู้ร้องนำฝ่ายชายและผู้ร้องนำฝ่ายหญิงที่เรียกว่า “พ่อเพลง แม่เพลง” มีลูกคู่ร้องรับ ใช้การการตบมือเป็นการให้จังหวะ แต่มีบางประเภทเพลงที่มีการนำเอาเครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ ฉิ่ง กรับ ตะโพน เข้ามาประกอบจังหวะเพื่อให้มีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ทั้ง 5 ประเภทเพลง ในด้านคำประพันธ์บทร้องมีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว มีคำร้องประมาณ 4 - 10 คำ บางบทร้องอาจมีถึง 11 คำ มีสัมผัสท้ายไปเรื่อย ๆ ทางด้านทำนอง มีการร้องด้วยทำนองเกริ่น และทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเภทเพลง มีทำนองทอดลงจบด้วยลูกคู่ร้องรับ นำการเอื้อนเข้ามาผสมผสานกับคำร้อง และคำร้องสร้อย มีการใช้จังหวะที่คล้ายคลึงกันทั้ง 5 ประเภทเพลง คือ 1) เพลงอีแซว ใช้อัตราจังหวะสองชั้น หน้าทับลาว 2) เพลงลำตัด ใช้อัตราจังหวะชั้นเดียว หน้าทับรำมะนา 3) เพลงยั่วกลองยาว ใช้อัตราจังหวะ ชั้นเดียว หน้าทับกลองยาว 4) เพลงขอทาน ใช้อัตราจังหวะชั้นเดียว หน้าทับโทน 5) เพลงเรือ ใช้อัตราจังหวะพิเศษ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบทร้องและทำนองเพลงจากภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลางทั้ง 5 ประเภทเพลง ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นถึงภูมิศิลป์ของชาวบ้านในสมัยโบราณ ที่มีการสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน รูปแบบของบทร้อง และทำนองในแต่ละเพลงถือได้ว่ามีอัตลักษณ์เฉพาะตัวเป็นการแสดงเพลงพื้นบ้านที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ และรักษาไว้อย่างยิ่ง อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน ด้านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ และด้านการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านให้ คงอยู่สืบต่อไป ทั้งนี้การแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางยังมีส่วนร่วมกับสังคมไทยในหลายด้าน อาทิ ด้านศาสนา ด้านพิธีกรรม ด้านความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้นำผลจากการวิจัยมาอภิปรายผล ดังนี้

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมา เป็นการแสดงที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสมประสบการณ์มาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มีวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปทั้งใช้วิธีการบอก การปฏิบัติให้ดู และการฝึกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงศิริ สาประเสริฐ (2541 : 84 - 85) ทำการศึกษาเรื่อง ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ผลการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนโดยใช้วิธีบอกทำให้อู และปฏิบัติด้วยตนเอง วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้เป็นประจำ คือ การบอก ผู้เรียนเป็นผู้ถาม และมีความเห็นว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน คือ การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ด้านบทร้องและทำนองเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เนื้อหาของเพลงพื้นบ้านแสดงถึงการเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว เรื่องราวการดำรงชีวิต รวมไปถึงการประกอบอาชีพ บทร้องมีลักษณะเป็นกลอนหัวเดียว เป็นการร้องโต้ตอบกันโดยมีพ่อเพลงแม่เพลงเป็นผู้ร้องเกริ่นตามด้วยลูกคู่ร้องรับ บทร้องมีสัมผัสนอกสัมผัสใน ทางด้านทำนองและจังหวะมีการร้องด้วยทำนองเกริ่น และทอดลงจบด้วยลูกคู่ร้องรับ มีการนำเอื้อนเข้ามาผสมผสานกับ

คำร้องและคำร้องสร้อย เป็นการร้องต่อกลอนและการร้องต้นของผู้ร้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามณี บ้านมอญ (2550 : 102 - 109) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพลงพื้นบ้าน ท่าโพ ผลการศึกษา พบว่า บทเพลงพื้นบ้านที่นำมาศึกษา จำนวน 5 บทเพลง คือ เพลงพิชฐาน เพลงชักเย่อ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงกรุ่น และเพลงโลม พบลักษณะที่สำคัญ คือ ด้านรูปแบบการร้องและเนื้อหาการร้อง มีลักษณะเหมือนการร้องเพลงปฏิพากษ์ทั่วไป แต่มีเอกลักษณ์โดดเด่นตรงที่มีการใช้ท่ารำตามบทร้อง ลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนแบบหัวเดียวเป็นส่วนใหญ่ มีความไพเราะ มีสัมผัสนอกสัมผัสใน เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงการเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว และกล่าวถึงเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านทำนองเพลง มีการร้องซ้ำทำนองโดยลูกคู่เป็นส่วนใหญ่ ระดับเสียงในการร้องขึ้นอยู่กับระดับเสียงของผู้ร้อง และขึ้นอยู่กับเสียงของวรรณยุกต์ที่ปรากฏในคำร้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านของภาคกลางมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้ที่สนใจควรมีการศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากภูมิศิลป์มาเป็นฐานข้อมูล เพื่อนำสู่การสร้างสรรคบทเพลงตามจินตนาการ และศักยภาพของแต่ละบุคคล ให้เกิดความสอดคล้องตามบริบทของสังคม วัฒนธรรมประเพณีตามความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เกิดเป็นผลงานใหม่ ๆ อันจะเกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการศึกษาในวงกว้าง และเป็นการอนุรักษ์สืบสานเพลงพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาคให้คงอยู่คู่แผ่นดินสืบต่อไป
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง ควรให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความสนใจให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าเกิดความศรัทธาในเพลงพื้นบ้าน ที่สามารถนำไปบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ อีกทั้งทำให้เพลงพื้นบ้านคงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาภูมิศิลป์เพลงพื้นบ้านภาคกลาง ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมให้คงอยู่คู่แผ่นดิน ในการวิจัยครั้งต่อไปสามารถศึกษาภูมิศิลป์ที่มีอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ที่มีความแตกต่างกันในหลายด้าน เช่น ภูมิศิลป์ของภาคเหนือ ภูมิศิลป์ของภาคใต้ และภูมิศิลป์ของภาคอีสาน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จี ศรีนิวาสน. (2534). **สุนทรียศาสตร์ ปัญหาและทฤษฎีว่าด้วยความงามและศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จตุชัย จำปาหอม.(2552) **การจัดการความรู้ภูมิปัญญาไทยด้านไม้มวยไทยโบราณ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขามวยไทย วิทยาลัยมวยไทยศึกษาและการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัธ. (2562). **ทฤษฎีการสร้างสรรค์ศิลป์**. เอกสารประกอบการเรียนรู้รายวิชา ระเบียบวิธีวิจัย และการสร้างสรรค์ทางดุริยางคศิลป์ รหัสวิชา 434-401 ระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรศิลปดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- ดวงเดือน สดแสงจันทร์. (2544). **การศึกษาเพลงพื้นบ้านคณะขวัญจิต ศรีประจันต์**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- นริศรา ศรีสุพล. (2558). **การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ พื้นเมืองจากวรรณกรรมเรื่องอุสาบารสในบริบทวัฒนธรรม**. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 17(1), 76-83
- เพชรดา เทียมพยุหา มานพ วิสุทธิแพทย์ และกาญจนา อินทรสุวานนท์. (2557). “การศึกษาดนตรีร่วมสมัย : กรณีศึกษาวงกำไล.” วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 6(1), 73-76.
- พูนพิศ อมาตยกุล, บรรณาธิการ. (2552). **เพลง ดนตรี และนาฏศิลป์ จากสาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. กรุงเทพฯ: มหาวชิราลงกรณ.
- _____. (2552). **เพลงดนตรี : จากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. กรุงเทพฯ: มหาวชิราลงกรณ.
- พงษ์สิทธิ์ จักรสมิทธานนท์. (2533). **การออกแบบเพื่อความกลมกลืนในวงปีพาทย์ร่วมสมัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปบัณฑิต, ภาควิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภวัฏ คำภักดิ์. (2561). **การจัดการองค์ความรู้เพื่อการสงวนรักษาเพลงพื้นบ้าน : กรณีศึกษานางจำรัส อยู่สุข**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2552). **การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะสาระการเรียนรู้ ดนตรีและนาฏศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา.
- รัชกฤช คงพินิจบรร. **กิจกรรมดนตรีไทยร่วมสมัย : แนวทางการสอนดนตรีศึกษาในโรงเรียน สำหรับศตวรรษที่ 21**. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จ, 1(1), 49-65
- สุรพล สุวรรณ. (2549). **ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟพริ๊ท จำกัด.
- Nik Preston. (2017). **21st Century Music Education**. (Online). Retrieved 14 February 2019. Available from : <https://nafme.org/21st-century-music-education>.

การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

แก้วมณี อุทัยรัมย์¹/ฐิติพร วรฤทธิ² และสายฝน อุไร³

1,2 ผศ., สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

E-mail : kaewmanee984@gmail.com

E-mail : Thitiporn.wr@bru.ac.th.com

E-mail : Sayfon03102533@gmail.com

รับต้นฉบับ 18 กันยายน 2566; ปรับแก้ไข 4 ธันวาคม 2566; รับผิดชอบ 21 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนในการทอผ้าไหมและวิเคราะห์ต้นทุนตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ทอผ้าไหม จำนวน 111 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีต้นทุนในการทอผ้าไหม ประกอบด้วย วัตถุดิบในการทอผ้าไหมจำนวน 330,770 บาท บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 2,980 บาท ค่าแรงในการทอผ้าไหมจำนวน 222,900 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 2,008 บาท และค่าใช้จ่ายในการทอผ้าไหมจำนวน 22,590 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 203.51 บาท รวมต้นทุนในการทอผ้าไหมทั้งสิ้น 576,260 บาท คิดเป็นต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวม 5,191.51 บาท และ 2) การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม มีการปันส่วนค่าใช้จ่ายในการทอผ้าไหม โดยสามารถการจัดกลุ่มกิจกรรมและจำแนกประเภทกิจกรรมเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอ และกิจกรรมการฝึกอบรม มีการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตจำนวน 22,590 บาท เพื่อเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอมี จำนวน 111 คน คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 137.30 บาท/คน ต้นทุนรวม 15,240 บาท และกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 65 คน อัตราประจำกิจกรรม 113.08 บาท/คน ต้นทุนรวม 7,350 บาท รวมการปันส่วนค่าใช้จ่ายในการทอผ้าไหมเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรมทั้งสิ้น 250.38 บาท มีต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมอยู่ที่ 5,238.38 บาท

คำสำคัญ

ต้นทุนการผลิต การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรม กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม

Analysis of Activity-Based Cost of Silk Weaving Professional Groups in Nang Rong District, Buriram Province

Kaewmanee Utiram¹ /Thitiporn Woralit² and Sayfon Urai³

1,2 Asst.Prof., Accounting major Faculty of Management Science Buriram Rajabhat University

3 Accounting major Faculty of Management Science Buriram Rajabhat University

E-mail: Kaewmanee984@gmail.com

E-mail: Thitiporn.wr@bru.ac.th.com

E-mail: Sayfon03102533@gmail.com

Received 18 September 2023; Accepted 18 July 2023; Published 21 July 2023

Abstract

The purposes of this study were to investigate the production cost and to analyze the activity-based cost of silk-weaving professional groups in Nang Rong District, Buriram Province. The data were collected from 111 weavers of the silk-weaving professional groups using interview forms. Percentages and means were employed for data analysis.

The results revealed that: 1) based on the 111 weavers of silk-weaving groups in Nang Rong District, Buriram Province, the cost of weaving silk consists of raw materials for weaving silk for 330,770 baht, calculated as an average cost of 2,980 baht; labor costs in weaving silk for 222,900 baht, calculated as an average cost of 2,008 baht; and expenses in weaving silk amounted to 22,590 baht, calculated as an average cost of 203.51 baht. Therefore, the total cost of weaving silk was 576,260 baht, calculated as an average cost of weaving silk of 5,191.51 baht. 2) For an analysis of activity-based costs of the silk-weaving professional groups, the cost of weaving silk was allocated. The activities can be grouped and classified into 2 activities: the activity of procuring materials for weaving and training activities. Production expenses of 22,590 baht were allocated to go into the product, consisting of the activity of procuring materials for weaving for a total of 111 people, calculated as a regular activity rate of 137.30 baht/person, with a total cost of 15,240 baht, and the training activities for 65 people were calculated with an activity rate of 113.08 baht/person, with a total cost of 7,350 baht. Thus, the allocation of costs for weaving silk into products was calculated as a total activity rate of 250.38 baht. The total average cost of weaving silk according to the activity-based cost system is 5,238.38 baht.

Keywords

Production Cost, Analysis of Activity-based Cost, Silk Weaving Groups

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ผ้าไหม ถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่นอกเหนือจากอาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรมนับตั้งแต่บรรพกาลสืบมา โดยทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยภายในครอบครัว และมีการถ่ายทอดและส่งสมกรรมวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิกที่เป็นเพศหญิง ดังนั้นผ้าทอจึงนับว่าได้เกิดขึ้นในภูมิภาคของประเทศไทยมาช้านาน การทอผ้าจะมีกรรมวิธีในการทอและมีความประณีตละเอียดอ่อน ซึ่งกรรมวิธีในการทอผ้าเป็นการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ซับซ้อนและไม่ซับซ้อน ได้แก่ การย้อมสีเพื่อให้เกิดลวดลายประเภทเพิ่มเส้นพุ่งเพื่อให้เกิดลวดลาย โดยลวดลายส่วนใหญ่มักเป็นลวดลายที่จดจำกันมาและได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จะมีการตีเกลียวเป็นเส้นเดียวกัน ส่วนลายที่ปรากฏบนผืนผ้าทอที่มีลวดลายที่สวยงามมักเกิดจากภูมิปัญญาของผู้ทอและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและลวดลายเรขาคณิตที่นำมาผสมผสานกัน (กิตติคุณวัฒน์ จุฑะวิภาต, 2555, น. 1 อ้างถึงใน แก้วมณี อุทธิรัมย์ และคณะ, 2560)

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานตอนใต้ที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการทอผ้า ซึ่งถือเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนของราษฎรในจังหวัดบุรีรัมย์ การทอผ้าไหมโดยเฉพาะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน อำเภอนางรอง เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด โดยทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอลำทะเมนชัยและอำเภอบัวชุมบุรีรัมย์ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอประโคนชัยและอำเภอนิคมพัฒนาเศรษฐกิจ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอลำทะเมนชัยและอำเภอบัวชุมบุรีรัมย์ และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอนิคมพัฒนาเศรษฐกิจและอำเภอนางรอง อาชีพของประชาชนในอำเภอนางรองส่วนใหญ่ คือ การทำเกษตร ทำนา การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการทอผ้าไหม (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2563, ออนไลน์) กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองตาไก้ ถือเป็นกลุ่มอาชีพผลิตผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้รับความนิยมในเรื่องผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยจัดตั้งขึ้นมาตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของบรรพบุรุษรวมถึงเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนมีพื้นฐานในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไว้ในครัวเรือนอยู่แล้ว การก่อตั้งกลุ่มเริ่มจากการรวมกลุ่มสมาชิกเมื่อปี 2529 โดยศูนย์พัฒนาผสมผสานนางรอง ได้เข้ามาส่งเสริมและเน้นกระบวนการพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่ม พร้อมให้การสนับสนุนในด้านการเงินทุนหมุนเวียน การส่งเสริมด้านการตลาด ทำให้กลุ่มเกิดการพัฒนาโดยมีการบริหารอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มีการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะฝีมือ และมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมาสู่ตลาด เช่น ผ้าพันคอ ผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าบารู เป็นต้น มีการใช้ไหมดำนอกที่เรียกว่า “ไหมเปลือก” นำมาผลิตเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านในรูปแบบการทอเป็นผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ ผ้าพันคอ และผ้าคลุมไหล่ เพราะเส้นจะหนาและนุ่มกว่าไหมเส้นเล็ก ส่วนไหมเส้นเล็กจะเน้นทอเป็นผ้าถุง และผ้าพันคอบางรูปแบบ ปัจจุบันบ้านหนองตาไก้ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบุรีรัมย์ โดยจัดเป็นโฮมสเตย์เพื่อเปิดบ้านรองรับนักท่องเที่ยวพร้อมชมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมหลักคือ การทอผ้าไหม ตั้งแต่การปลูกหม่อน สาวไหม การฟอก ย้อม มัดหมี่ การทอ จนถึงการแปรรูป และสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าไหมด้วย นักท่องเที่ยวสามารถไปพักโฮมสเตย์หรือแวะเลือกซื้อเป็นของฝากของที่ระลึกได้ (สินค้าชุมชนเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม, 2563, ออนไลน์) และเนื่องจากในปัจจุบันอาชีพการทอผ้าไหมมีภาวะการแข่งขันในด้านความต้องการของตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ราคาสินค้า ลวดลายของผ้าไหม และการผลิตที่ใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ซึ่งถือเป็นปัจจัยในการตัดสินใจซื้อของ

ผู้บริโภคในปัจจุบัน การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจกำหนดราคาขายของผลิตภัณฑ์ การออกแบบหรือปรับเปลี่ยนแบบของผลิตภัณฑ์ การลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการเข้าใจความเกี่ยวเนื่องและความสัมพันธ์กันในระหว่างกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการหากำไรในระยะยาวได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการบริหาร จัดการต้นทุน การกำหนดราคาขาย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการหากำไรในระยะยาวของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนในการทอผ้าไหมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

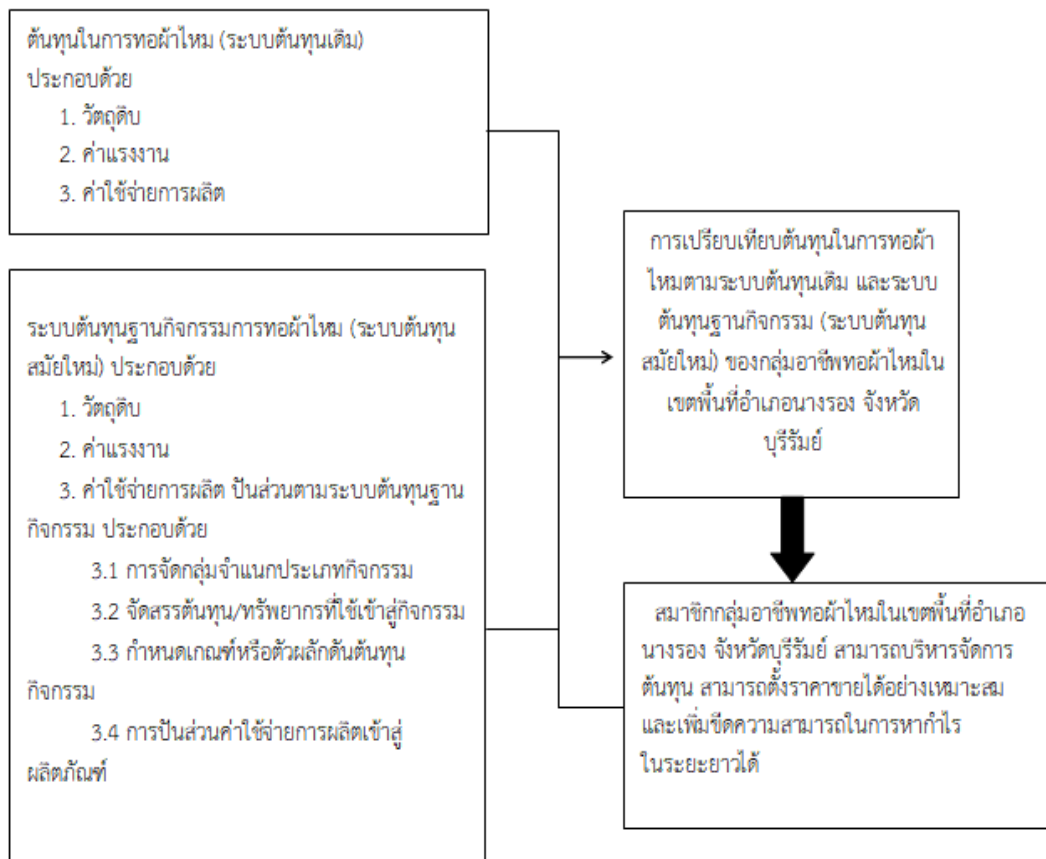
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและการวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนทั้งสิ้น 111 คน
3. ขอบเขตด้านเวลา
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาที่ทำการวิจัยในช่วงเดือนกรกฎาคม – เดือนตุลาคม 2563
4. ขอบเขตด้านสถานที่
บ้านหนองตาไ้และบ้านโคกพลวง ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพผลิตผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย
ที่มา: พัฒนามาจาก ศรีสุตา อาชวนันทกุล, 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกสตรีบ้านหนองตาไก้และบ้านโคกพลวง ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งสิ้น 111 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสมาชิกสตรีที่มีรวมกลุ่มทอผ้าไหมและจำหน่ายผ้าไหม ซึ่งมีการทออย่างต่อเนื่องและทอในปริมาณมากเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และแหล่งเงินทุน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับต้นทุนในการทอผ้าไหม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จากกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 111 คน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนที่ใช้ในการทอผ้าไหม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีงานวิจัย การศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีแหล่งที่มาต่างๆ ทั้งเอกสารและการค้นคว้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อนำไปวิเคราะห์ศึกษาต้นทุนการผลิตตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยใช้สถิติรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (เป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรลักษณะทางประชากรศาสตร์) ประกอบด้วย ชื่อหมู่บ้าน เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทอผ้าไหม และแหล่งเงินทุน โดยใช้วิธีการประมวลผลตามหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ต้นทุนจากการทอผ้าไหมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาต้นทุนในการทอผ้าไหมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม จำนวน 111 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 51-60 ปี มีอาชีพเกษตรกร ระดับการศึกษา ประถมศึกษาตอนปลาย มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มีประสบการณ์ในการทอผ้าไหมมากกว่า 10 ปี และส่วนใหญ่ใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนส่วนตัว ต้นทุนในการทอผ้าไหม ประกอบด้วย วัตถุดิบในการทอผ้าไหม จำนวน 330,770 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 2,980 บาท ค่าแรงในการทอผ้าไหมจำนวน 222,900 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 2,008 บาท และค่าใช้จ่ายการทอผ้าไหมจำนวน 22,590 บาท คิดเป็นต้นทุนเฉลี่ย 203.51 บาท รวมต้นทุนในการทอผ้าไหมจำนวนทั้งสิ้น 576,260 บาท คิดเป็นต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวม 5,191.51 บาท

ตารางที่ 1 สรุปต้นทุนรวมในการทอผ้าไหม ตามระบบการคิดต้นทุนเดิม

รายการ	ต้นทุนรวมในการทอผ้าไหม (บาท)			
	วัตถุดิบในการทอ	ค่าแรงในการทอ	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนทั้งสิ้น
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 1	3,250	2,100	305	5,655
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 2	1,300	2,100	223	3,623
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 3	3,700	2,100	143	5,943
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 4	3,950	2,100	248	6,298
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 5	2,400	2,100	223	4,723
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 6	2,300	2,100	208	4,608
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 7	1,100	2,100	258	3,458
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 8	3,900	2,100	128	6,128
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 9	3,950	2,100	128	6,178
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 10	3,750	2,100	143	5,993
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 11	3,900	2,100	243	6,243
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 12	3,300	2,100	243	5,643
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 13	3,900	2,100	128	6,128
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 14	3,100	2,100	245	5,445
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 15	3,950	2,100	243	6,293
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 16	4,700	2,100	170	6,970
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 17	3,950	2,100	243	6,293
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 18	2,350	1,500	150	4,000
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 19	3,000	1,500	155	4,655
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 20	3,900	1,500	293	5,693
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 21	3,850	1,500	248	5,598
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 22	3,950	1,500	128	5,578
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 23	3,950	1,500	298	5,748
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 24	1,100	1,500	293	2,893

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนรวมในการทอดผ้าไหม(บาท)			
	วัตถุดิบในการทอด	ค่าแรงในการทอด	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนทั้งสิ้น
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 25	1,100	1,500	123	2,723
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 26	3,000	1,500	123	4,623
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 27	3,350	2,100	123	5,573
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 28	3,300	1,800	120	5,220
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 29	3,900	2,400	135	6,435
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 30	3,950	1,800	133	5,883
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 31	3,950	2,100	228	6,278
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 32	3,950	2,100	143	6,193
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 33	3,950	1,800	143	5,893
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 34	3,100	2,400	143	5,643
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 35	3,750	1,800	285	5,835
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 36	3,000	2,100	293	5,393
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 37	2,350	2,100	155	4,605
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 38	4,000	1,800	249	6,049
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 39	1,100	2,400	131	3,631
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 40	1,100	1,800	123	3,023
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 41	1,100	2,100	123	3,323
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 42	3,300	2,100	247	5,647
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 43	1,100	1,800	18	2,918
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 44	1,500	2,400	123	4,023
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 45	2,800	1,800	245	4,845
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 46	4,100	2,100	108	6,308
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 47	2,600	2,100	183	4,883
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 48	1,500	1,800	183	3,483
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 49	2,350	2,400	295	5,045
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 50	3,300	1,800	311	5,411
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 51	3,300	2,100	243	5,643
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 52	1,100	2,400	138	3,638
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 53	2,600	2,100	163	4,863
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 54	3,650	1,800	208	5,658
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 55	3,650	2,400	123	6,173
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 56	1,600	1,800	117	3,517
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 57	3,850	2,100	70	6,020
กลุ่มอาชีพทอดผ้าไหม รายที่ 58	3,950	2,100	170	6,220

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนรวมในการทอผ้าไหม(บาท)			
	วัตถุดิบในการทอ	ค่าแรงในการทอ	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนทั้งสิ้น
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 59	3,200	1,800	335	5,335
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 60	3,800	2,400	228	6,428
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 61	2,300	1,800	295	4,395
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 62	3,100	2,100	155	5,355
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 63	3,950	2,100	255	6,305
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 64	3,950	1,800	139	5,889
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 65	3,950	2,400	143	6,493
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 66	3,350	1,800	143	5,293
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 67	4,600	2,100	243	6,943
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 68	4,700	2,100	293	7,093
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 69	4,700	1,800	270	6,770
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 70	4,600	2,400	285	7,285
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 71	3,950	1,800	270	6,020
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 72	4,700	2,100	270	7,070
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 73	4,700	2,100	270	7,070
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 74	1,100	1,800	143	3,043
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 75	1,100	2,400	205	3,705
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 76	4,650	1,800	305	6,755
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 77	4,600	2,100	208	6,908
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 78	4,500	1,500	108	6,108
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 79	2,725	2,100	335	5,160
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 80	3,850	1,800	285	5,935
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 81	3,200	2,400	320	5,920
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 82	3,270	1,800	255	5,325
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 83	4,325	2,100	309	6,734
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 84	1,100	2,100	247	3,447
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 85	1,100	1,800	300	3,200
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 86	1,600	2,400	235	4,235
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 87	2,500	1,800	208	4,508
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 88	3,850	2,100	208	6,158
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 89	1,100	2,100	245	3,445
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 90	1,100	1,800	295	3,195
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 91	1,100	2,400	235	3,735
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 92	1,100	1,800	108	3,008

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนรวมในการทอผ้าไหม(บาท)			
	วัตถุดิบในการทอ	ค่าแรงในการทอ	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนทั้งสิ้น
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 93	2,100	2,100	108	4,308
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 94	3,300	2,100	208	5,608
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 95	3,300	1,800	108	5,208
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 96	3,200	2,400	108	5,708
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 97	2,600	1,800	208	4,608
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 98	3,900	2,100	208	6,208
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 99	3,200	2,100	283	5,583
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 100	1,100	1,800	608	3,508
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 101	1,100	2,400	73	3,573
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 102	1,600	1,800	60	3,460
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 103	1,200	2,100	247	3,547
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 104	2,350	2,400	108	4,858
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 105	1,600	2,100	108	3,808
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 106	1,100	1,800	160	3,060
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 107	3,300	2,400	48	5,748
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 108	3,600	1,800	255	5,655
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 109	5,800	2,100	261	8,161
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 110	1,100	2,400	223	3,723
กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม รายที่ 111	3,200	1,800	255	5,255
รวมต้นทุนทั้งสิ้น	330,770	222,900	22,590	576,260
ต้นทุนเฉลี่ยรวม	2,980.00	2,008.00	203.51	5,191.51

2. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรม มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) การจัดกลุ่มกิจกรรมและจำแนกประเภทกิจกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม และกิจกรรมการฝึกอบรม 2) การจัดสรรต้นทุน/ทรัพยากรที่ใช้เข้าสู่แต่ละกิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม จำนวน 15,240 บาท และกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 7,350 บาท 3) การกำหนดเกณฑ์หรือตัวหลักต้นและคำนวณอัตราประจำกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม จำนวน 111 คน คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 137.30 บาท/คน และกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 65 คน คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 113.08 บาท/คน และ 4) การปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม จำนวน 111 คน อัตราประจำกิจกรรม 137.30 บาท/คน ต้นทุนรวม 15,240 บาท และกิจกรรมการฝึกอบรมมี จำนวน 65 คน อัตราประจำกิจกรรม 113.08 บาท/คน ต้นทุนรวม 7,350 บาท รวมการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ จำนวนทั้งสิ้น 22,590 บาท คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม

250.38 บาท ต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมอยู่ที่ 5,238.38 บาท

ตารางที่ 2 สรุปการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ ตามระบบการคิดต้นทุนฐานกิจกรรม

รายการ	ค่าใช้จ่ายในการผลิต (บาท)	ปริมาณ (คน)	อัตราประจำกิจกรรม (บาท/คน)
ระดับกลุ่มผลิตภัณฑ์ :			
- กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอ	15,240	111	137.30
ระดับอำนวยการ :			
- กิจกรรมการฝึกอบรม	7,350	65	113.08
รวม	22,590		250.38

3. ผลการเปรียบเทียบต้นทุนในการทอผ้าไหมตามระบบต้นทุนเดิมและระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การคิดต้นทุนเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนเดิม (5,191.51 บาท) มีต้นทุนเฉลี่ยรวมน้อยกว่าการคิดต้นทุนเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรม (5,238.38 บาท)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบต้นทุนเฉลี่ยรวมในการทอผ้าไหมโดยใช้ระบบต้นทุนเดิมและระบบต้นทุนฐานกิจกรรม

รายการ	ต้นทุนเฉลี่ยรวมในการทอผ้าไหม (บาท/คน)			
	วัตถุดิบในการทอ ผ้าไหม	ค่าแรงในการทอ ผ้าไหม	ค่าใช้จ่ายการผลิต	ต้นทุนทั้งสิ้น
ระบบต้นทุนเดิม	2,980.00	2,008.00	203.51	5,191.51
ระบบต้นทุนฐานกิจกรรม	2,980.00	2,008.00	250.38	5,238.38

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาต้นทุนของกลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าไหม มีจำนวนต้นทุนในการทอผ้าไหม จำนวน 576,260 บาท (ค่าวัตถุดิบ 330,770 บาท ค่าแรงงาน 222,900 บาท และค่าใช้จ่ายการผลิต 22,590 บาท) ซึ่งเมื่อพิจารณากลุ่มอาชีพทอผ้าไหมทั้ง 111 คน คิดเป็นต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวมต่อคนจำนวนทั้งสิ้น 5,191.51 บาท (ค่าวัตถุดิบ 2,980 บาท ค่าแรงงาน 2,008 บาท และค่าใช้จ่ายในการผลิต 203.51 บาท) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากต้นทุนการผลิตทั้ง 3 ประเภท พบว่าต้นทุนที่สูงที่สุดในการทอผ้าไหม คือ ค่าวัตถุดิบ คิดเป็นร้อยละ 57.40 รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 38.68 และค่าใช้จ่ายการผลิต ร้อยละ 3.92 ทั้งนี้เนื่องจากการทอผ้าไหมจะต้องใช้เส้นไหมเป็นวัตถุดิบหลักมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของวรารักษ์ ปามุทา และคณะ (2555, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้ผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีสถานภาพสมรสแล้วอายุเฉลี่ย 46 ปี มีประสบการณ์ในการทอเฉลี่ย 12.6 ปี ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการทอมาจากพ่อแม่มีรายได้ต่อครัวเรือนเฉลี่ย 303,356.66 บาทต่อปี รายได้จากธุรกิจไหมต่อครอบครัวเฉลี่ย 231,818.33 บาทต่อปี แหล่งเงินทุนมาจากการกู้ยืมและทุนของตนเอง การผลิตผ้าชุดมีต้นทุนเฉลี่ย 4,829.11 บาทต่อชุด ผ้าชิ้นมีต้นทุนเฉลี่ย 2,007.46 บาทต่อผืน ผู้ผลิตมีรายได้จากการขายผ้าชุดราคาเฉลี่ย 8,662.50 บาทต่อชุด ผ้าชิ้นราคาเฉลี่ย 3,693.88 บาทต่อผืน ส่วนใหญ่ผู้ผลิตเป็นผู้กำหนดราคาขาย ผู้รับ

ซื้อเป็นลูกค้าต่างจังหวัด ร้อยละ 28.00 และนักท่องเที่ยว ร้อยละ 26.86 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน ต้นทุนการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนระหว่างผู้ผลิตที่ขึ้นทะเบียน GI กับผู้ผลิตที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน GI ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha=0.05$ และผลตอบแทนการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูนประเภทผ้าชุด ผู้ผลิตที่ขึ้นทะเบียน GI มีผลตอบแทนสูงกว่าผู้ผลิตที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน GI อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha=0.05$ ส่วนประเภทผ้าชิ้นทั้ง 2 กลุ่มมีผลตอบแทนที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $\alpha=0.05$ การขึ้นทะเบียน GI เป็นการเพิ่มมูลค่าสร้างมาตรฐานของสินค้าและชื่อเสียงให้กับผู้ผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาครัฐควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนการขึ้นทะเบียน GI เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคผู้ผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและดูแลมาตรฐานของสินค้าอีกทั้งการดูแลด้านราคาของวัสดุต้นทุนและกำหนดราคากลางการจำหน่ายให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของแก้วมณี อุทัยรัมย์ และคณะ (2560, บทคัดย่อ) ที่พบว่าสมาชิกศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านตำบลนาโพธิ์ ทั้งหมดเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 50 - 60 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทอผ้าไหมมัดหมี่ตีนแดง 10 - 15 ปี ขึ้นไป และแหล่งเงินทุนที่นำมาประกอบการส่วนใหญ่มาจากแหล่งเงินทุนจากการกู้และเงินทุนของตนเอง 2) ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านตำบลนาโพธิ์ มีปริมาณการทอผ้าไหมมัดหมี่ตีนแดงตลอดทั้งปี จำนวน 616 หูก ต้นทุนการผลิตต่อหูก เท่ากับ 109,101 บาท ต้นทุนการผลิตต่อปี เท่ากับ 6,204,306 บาท โดยเฉลี่ยทั้ง 11 กลุ่ม มีผ้าไหมมัดหมี่ตีนแดงที่ผลิตได้ จำนวน 56 หูก ต้นทุนการผลิตต่อหูก เท่ากับ 9,918.27 บาท ต้นทุนการผลิตต่อปี เท่ากับ 564,027.82 บาท 3) ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านตำบลนาโพธิ์ มีรายได้จากการขายต่อปี เท่ากับ 12,320,000 บาท มีรายได้จากการขายต่อหูก เท่ากับ 220,000 บาท โดยเฉลี่ยทั้ง 11 กลุ่ม มีรายได้จากการขายทั้งปี เท่ากับ 1,120,000 บาท มีรายได้จากการขายต่อหูก เท่ากับ 20,000 บาท และมีต้นทุนรวม เท่ากับ 6,330,586 บาท จำแนกเป็นต้นทุนขาย เท่ากับ 6,204,306 บาท และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เท่ากับ 126,280 บาท ซึ่งส่งผลให้กลุ่มศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านตำบลนาโพธิ์ มีกำไรขั้นต้น เท่ากับ 6,115,694 บาท คิดเป็นอัตรากำไรขั้นต้น 49.64 และมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน เท่ากับ 5,989,414 บาท คิดเป็นอัตรากำไรสุทธิ 48.62 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสำเริง นนศิริ และรติพร มีชัย (2560, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ต้นทุนในการลงทุนผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามของกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านพันนา ตำบลพันนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายในการลงทุนเมื่อเริ่มแรก 324,880 บาท ต้นทุนในการผลิต 1,109,602.40 บาท ซึ่งประกอบไปด้วยค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต สำหรับต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของผ้าลายมัดหมี่ 4 ตะก้อ เท่ากับ 282.94 บาทต่อเมตร ผ้าลายมัดหมี่ 2 ตะก้อ เท่ากับ 282.94 บาทต่อเมตร ผ้าลายเกร็ดเต่า เท่ากับ 228.51 บาทต่อเมตร ผ้าลายเกร็ดแล่น เท่ากับ 228.51 บาทต่อเมตร ผ้าลายพื้น 4 ตะก้อ เท่ากับ 195.85 บาทต่อเมตร ผ้าลายพื้น 2 ตะก้อ เท่ากับ 174.08 บาทต่อเมตร ผ้าลายสก็อต 2 ตะก้อ เท่ากับ 195.85 บาทต่อเมตร

2. การวิเคราะห์ต้นทุนตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรม มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) การจัดกลุ่มกิจกรรมและจำแนกประเภทกิจกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม และกิจกรรมการฝึกอบรม 2) การจัดสรรต้นทุน/ทรัพยากรที่ใช้เข้าสู่แต่ละกิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้าไหม จำนวน 15,240 บาท และกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 7,350 บาท 3) การกำหนดเกณฑ์หรือตัวหลักต้นและคำนวณอัตราประจำกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอผ้า

ไหม จำนวน 111 คน คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 137.30 บาท/คน และกิจกรรมการฝึกอบรม จำนวน 65 คน คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 113.08 บาท/คน และ 4) การปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดหาวัสดุในการทอไหม จำนวน 111 คน อัตราประจำกิจกรรม 137.30 บาท/คน ต้นทุนรวม 15,240 บาท และกิจกรรมการฝึกอบรมมี จำนวน 65 คน อัตราประจำกิจกรรม 113.08 บาท/คน ต้นทุนรวม 7,350 บาท รวมการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ จำนวนทั้งสิ้น 22,590 บาท คิดเป็นอัตราประจำกิจกรรม 250.38 บาท ต้นทุนในการทอผ้าไหมเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรมอยู่ที่ 5,238.38 บาท ผลการเปรียบเทียบต้นทุนเฉลี่ยรวมของการทอผ้าไหม พบว่า มีต้นทุนเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนเดิมน้อยกว่า ต้นทุนเฉลี่ยรวมตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรม โดยระบบต้นทุนฐานกิจกรรมจะให้ต้นทุนที่ใกล้เคียงกับสภาพการผลิตและการใช้ทรัพยากรในการผลิตผ้าไหม ซึ่งจะส่งผลต่อการตั้งราคาขายที่เหมาะสม และเพิ่มขีดความสามารถในการหากำไรในระยะยาวของกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติยา ปริญญาสุรเดช และคณะ (2564, บทคัดย่อ) ที่พบว่า การคำนวณต้นทุนตามระบบบัญชีต้นทุนเดิม ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบ เท่ากับ 2.40 บาทต่อขวด ต้นทุนแรงงาน เท่ากับ 1.60 บาทต่อขวด และต้นทุนค่าเสียหายการผลิต เท่ากับ 3.82 บาทต่อขวด รวมต้นทุนผลิตภัณฑ์เท่ากับ 7.82 บาทต่อขวด ส่วนการคำนวณต้นทุนตามระบบต้นทุนฐานกิจกรรม จำแนกการคำนวณต้นทุนออกเป็น 6 กิจกรรม ประกอบด้วย (1) กิจกรรมการวางแผนการผลิต มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 0.39 (2) กิจกรรมการจัดซื้อวัตถุดิบ มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 0.31 (3) กิจกรรมการผลิตสินค้า มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 1.3 (4) กิจกรรมการเก็บรักษาวัตถุดิบ มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 0.18 (5) กิจกรรมการจัดเก็บสินค้าสำเร็จรูป มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 0.35 และ (6) กิจกรรมการส่งมอบสินค้า มีอัตราต้นทุนเท่ากับ 0.79 รวมต้นทุนกิจกรรมกับค่าวัตถุดิบจะได้ต้นทุนผลิตภัณฑ์ เท่ากับ 8.41 บาทต่อขวด สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยสิทธิ์ แซ่ลิ้ม (2561, บทคัดย่อ) ที่พบว่า มีการคิดต้นทุนแบบเดิมคือการปันส่วนต้นทุนที่เกิดขึ้นเข้าสู่ผลิตภัณฑ์ตามจำนวนชั่วโมงแรงงานทางตรงที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สามารถสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงจากการผลิตได้ ทำให้เมื่อนำผลิตภัณฑ์ไปกำหนดราคาขายอาจทำให้ไม่ได้กำไรตามที่ตั้งไว้ร้อยละ 40 จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อให้ได้ต้นทุนที่แท้จริง วิธีการศึกษาโดยใช้วิธีคิดต้นทุนแต่ละฐานกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการผลิต ซึ่งมี 5 ฐาน กิจกรรมและกำหนดเกณฑ์ปันส่วนในการนำมาคิดต้นทุน ได้แก่ กิจกรรมการเตรียมวัตถุดิบ กิจกรรมและการเตรียมเครื่องจักร กิจกรรมการผลิต กิจกรรมการตรวจสอบคุณภาพและกิจกรรมการขนส่งเข้าคลัง และนำเอาผลิตภัณฑ์ 5 ชนิดที่มียอดขายสูงสุดมาศึกษา ได้แก่ ขวดโหล A1,A2,A3,A4 และ A5 ผลการวิจัยพบว่าเมื่อการวิเคราะห์และเปรียบเทียบราคาต้นทุนทั้ง 2 แบบทำให้ทราบว่า การกำหนดราคาขายโดยใช้วิธีต้นทุนแบบเดิมทำให้ขวดโหล รหัส A3,A4 และ A5 กำหนดราคาต่ำเกินไปร้อยละ 1.89, 6.27 และ 6.08 ตามลำดับ ส่วนขวดโหลรหัส A1 และ A2 กำหนดราคาสูงเกินไปร้อยละ 7.46 และ 1.32 ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญกานดา เชิดชูธีรกุล และคณะ (2560, บทคัดย่อ) ที่พบว่า ไหม่อนมีต้นทุนต่อหน่วย 4.30 บาทต่อกิโลกรัม โดยต้นทุนของกิจกรรมการขนส่งมีสัดส่วนมากที่สุด 63.21% รองลงมาคือ กิจกรรมเก็บเกี่ยว 28.23% กิจกรรมเตรียมดิน 4.67% และกิจกรรมรดน้ำ 3.90% ตามลำดับ ส่วนต้นทุนของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมีต้นทุนต่อหน่วย 694 บาทต่อเมตร โดยกิจกรรมฟอกและย้อมสีเส้นไหมมีต้นทุนกิจกรรมสูงที่สุด คิดเป็น 22.83% กิจกรรมรองลงมาคือ กิจกรรมเลี้ยงหนอนไหม คิดเป็น 22.42% กิจกรรมทอผ้าไหม คิดเป็น 21.36% และกิจกรรมปลูกหม่อน คิดเป็น 20.66% ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่า การผลิตของผลิตภัณฑ์จากไหมของวิสาหกิจชุมชนมีต้นทุนด้านแรงงานมากกว่าด้าน

อื่น ๆ ดังนั้นการมีเครื่องจักรหรือนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตอาจจะทำให้ลดต้นทุนและช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์สามารถนำข้อมูลต้นทุนไปใช้ในการกำหนดราคาขายและบริหารจัดการต้นทุนต่อไป
2. กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในเขตพื้นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์สามารถนำข้อมูลต้นทุนฐานกิจกรรมไปใช้ในการพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เสียไปในแต่ละกิจกรรม เพื่อวางแผนการใช้จ่ายเงินต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาต้นทุนจากการกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมในหลาย ๆ พื้นที่เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษามาเปรียบเทียบกับศึกษาในครั้งนี้
2. ควรมีการศึกษาต้นทุนฐานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เพื่อจัดสรรค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรมของการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าไหม

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา ปริญญาสุรเดช และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้ต้นทุนฐานกิจกรรมในการคำนวณต้นทุนการผลิตกรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านสตรีแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 15(2), 327 -336.
- แก้วมณี อุทัยมัย และคณะ. (2560). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทอผ้าไหมมัดหมี่ตีนแดง ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 12(2), 116-124.
- ชัยสิทธิ์ แซ่ลิ่ม. (2561). การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรม : กรณีศึกษาโรงงานผลิตภัณฑ์พลาสติก. การศึกษาค้นคว้าอิสระ วศ.ม. (การจัดการงานวิศวกรรม). มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพฯ.
- ณุกานดา เชิดชูธีรกุล และคณะ. (2560). การวิเคราะห์ต้นทุนฐานกิจกรรมผลิตภัณฑ์ไหมไทย: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านคิมมะอู. วารสารการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 58 (5-7 กุมภาพันธ์ 2563), 639-647.
- วรารณ ปามหา และคณะ. (2555). การศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน. วิทยานิพนธ์ วท.บ. (พัฒนาการเกษตร). สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ
- วิลาวัณย์ ดึงไทรย์ภพ และปานแก้วตา ลัคนาวาณิช. (2561). การประยุกต์ใช้แนวคิดต้นทุนฐานกิจกรรมเพื่อศึกษาต้นทุนการปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 7(พิเศษ), 54-73.
- ศรีสุตา อาชวานันทกุล. (2560). การบัญชีต้นทุน. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สินค้าชุมชนเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2563). ตลาดสินค้าชุมชน เพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.cottageoutlet.com/>.
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2563). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดบุรีรัมย์. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.buriram.go.th/downloads/buriram-gen.pdf>.
- สำเริง นนศิริ และระติพร มีชัย. (2560). ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มทอผ้าไหมสี่ธรรมชาติด้านพันนาตำบลพันนา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 3(2), 209-222.

Type, Kind, or Sort: Exploring Near Synonyms through Corpus Analysis

Panupan Panthong¹/ Naviya Chutopama²/ Thitaporn Putklang³

¹Business English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

^{2,3}English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

1E-mail: panupan.pt@bru.ac.th

2E-mail: naviya.jc@bru.ac.th

3E-mail: thitaporn.pk@bru.ac.th

Received 8 November 2023; Accepted 4 December 2023; Published 12 December 2023

Abstract

One of the key problems in learning vocabulary among second language learners is near synonyms. Previous studies explored different sets of near synonyms to contribute evidence-based knowledge for L2 learners and classroom implementations. This study aims to investigate the differences among three synonyms including Type, Kind and Sort and study the noun and adjective collocations in relation to semantic preferences. Using the Corpus of Contemporary American English, this study examines the frequency of these words across various genres and their noun and adjective collocations, selected based on the significant MI score level of ≥ 3 and categorized by theme. The findings found that these synonyms, despite some similarities, cannot be used interchangeably as their usage varies across genres. The word 'Type' is predominantly linked with medical contexts while 'Kind' and 'Sort' often appear in discussions about groupings and classifications. The study emphasizes the importance of incorporating these insights into teaching materials and classroom strategies to enhance the vocabulary acquisition process for L2 learners, ensuring a more precise and comprehensive grasp of language usage.

Keywords

Corpus-based study, Near Synonym, COCA, Semantic Preference

Statements of the problems

In the research of second language acquisition as a branch of applied linguistics, the research area of vocabulary was marginalized and recognized as a 'Cinderella subject' (Daller et al., 2007; Milton, 2009; Milton & Hopwood, 2022). Nonetheless, this research area goes beyond the recognition and becomes more pompous, shining the light on teaching and research for second and foreign language learners. According to the classic quote by Wilkins (1972), the absence of vocabulary can hinder the learners from understanding everything. Therefore, vocabulary plays an indispensable role for learners to become more fluent in the target language (Celen & Yalçin, 2021; Laufer, 1990; Yaacob et al., 2019). In the classroom, it is important to present the learners to use different words but the same meaning (synonyms) because the use of such various words could enhance learners' lexical repertoire (Ayhan Yavuz, 2014; Kamali Khalavi & Zeraatpishe, 2023).

However, one of the key problems in learning vocabulary in a second or foreign language is near synonym. According to Petcharat and Phoocharoensil (2017), synonym falls into two categories: strict and loose synonyms. The former type refers to words that share the same meaning and concept and can be used interchangeably, but the number of this type of synonyms is relatively rare (Chung, 2011; Taylor, 2003). On the other hand, loose synonyms are sometimes recognized as near synonym (Petcharat & Phoocharoensil, 2020; Phoocharoensil, 2013, 2020b, 2021a, 2021b; Phoocharoensil & Kanokpermpoon, 2021; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). They seem challenging to second language learners. That is, the learners may not be able to use the words in the contexts because there are some differences among these words for learners to understand despite using the dictionary (Lertcharoenwanich, 2023; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). Phoocharoensil (2020a) gave a set of examples of near synonyms which are 'consequence', 'result', and 'outcome'. These words share the same meanings of concept, but they are used differently with collocations.

Previous studies have researched near synonyms in different sets of words. For example, Lertcharoenwanich and Phoocharoensil (2022) studied two near synonyms 'persist' and 'preserve' in COCA corpus, and he also analyzed the semantic prosody by collocation of these two words. Similarly, other works also undertook the similar approaches with other sets of near synonyms such as 'error', 'fault' and 'mistake' (Phoocharoensil, 2020), 'persist' and 'preserve' (Phoocharoensil, 2021), 'increase' and 'rise' (Phoocharoensil & Kanokpermpoon, 2021), 'educate', 'teach' and 'instruct' (Kruawong & Phoocharoensil, 2022), 'assess', 'evaluate', and 'measure' (Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023), 'big' and 'large' (Aimjirakul 2015), 'problems' and

‘trouble’ (Jirananthiporn 2018), ‘important’, ‘significant’ and ‘crucial’ (Chaokongjakra 2023), and ‘blank’, ‘vacant’ and ‘empty’ (Lertcharoenwanich, 2023). These studies contributed a great deal of knowledge of near synonyms in different genres and also the collocation to reflect the semiotic preferences in the contexts. However, relatively rare research was conducted on type, kind and sort.

‘Type’, ‘kind’ and ‘sort’ are considered as near synonyms. As illustrated in Table 1, the meanings of these three words in two different online dictionaries show that they encompass the concept of categorization and classification. The definition of each word is likely to blur the line between the sensitivity of meaning in the use of different contexts. According to Phoocharoensil (2021), the second L2 learners are stymied by near synonym because they are not aware of such words. Moreover, the selection of these three words is based on the reason that they are in the General Service List (GSL) (see West, 1953). As experts in vocabulary research (Nation, 2001; Schmitt & Schmitt, 2014) suggested, teaching words in this list as a group of high frequency words could enhance the learners’ comprehension. Apart from that, Laufer (1997) also recognised this list as the foundation to access the learners to the vocabulary knowledge. Therefore, this study aims to study this set of near synonyms to benefit L2 learners of how different these words are and to inform results for language teachers to implement in the classroom.

Table 1: The Definitions of Type, Kind and Sort in Two Online Dictionaries

Words	Oxford Advanced Learner’s Dictionary	Cambridge Dictionary
type	a class or group of people or things that share particular qualities or features and are part of a larger group; a kind or sort	a particular group of people or things that share similar characteristics and form a smaller division of a larger s
kind	a group of people or things that are the same in some way; a particular variety or type	a group with similar characteristics, or a particular type
sort	a group or type of people or things that are similar in a particular way	a group of things that are of the same type or that share similar qualities

Research Objectives

1. To investigate the differences among three synonyms e.g., type, kind and sort
2. To study the noun and adjective collocations in relation to semantic preferences of type, kind and sort.

Scope of the study

Although there are many different criteria to distinguish near synonyms (e.g., dialect, formality, connotation, collocational pattern and semantic preference), this present study adopted Phoocharoensil's (2020a) framework including a degree of formality, collocational pattern, and semantic preferences. These three criteria are likely to contribute the results of differences among these words.

Methodology

Sample

According to the research objectives in the aforementioned section, the sample of the study includes three near synonyms including 'type', 'kind' and 'sort'. These three sample words were adopted from the Corpus of Contemporary American English or COCA which includes more than 1.1 billion words collected between 1990 and 2019 and consists of eight genres including academics, website, blog, magazine, spoken, news, TV and fiction (see english-corpora.org/coca/)

The rationale for choosing this COCA is because of the following reasons. First, it is considered as a big corpus containing many different text types or genres, so it could be beneficial for this present study to explore the differences among genres and identify the formality of words. Second, the data of this corpus could be used to improve the vocabulary skills of learners. According to Fang, Ma and Yan (2021), learners improved their vocabulary skills after the training session of the COCA use. Moreover, Koçak, (2020) found that learners see the COCA corpus as a benefit tool for the references to learn a language. Finally, the selection of COCA allows a present study to discuss the results of previous studies.

Data collection

Because this present study adopted the data from the ready-to-use corpus website of COCA, the process of data collection is related to browsing target words and collecting them as an electronic file. As a result, the data collection introduces the following stages. The first stage is to access data on the COCA official website. The researchers visited the website and clicked on the Browse section to type each target word. After that, the data of each word that appeared upon the search were collected based on their eight genres including academics, website, blog, magazine, spoken, news, TV and fiction. Next, the frequencies of each word are arranged from the most frequent to the least frequent occurrence in the table to show the frequency in the different genres in the Excel file.

The next step is to search for the collocation of each word. The researchers clicked on Collocates in order to collect the data of collocations to further investigate the semantic preferences. The result of this search presents the frequency and MI scores of a list of collocations, but not all of them are included in this study. Only the frequency of the collocation is not likely to indicate the level of occurrence. It should be noted that the MI scores which can reflect the collocation strength as the representative (Cheng, 2012). When it comes to an analysis of collocations of words, corpus linguistics experts (Biber, 2006, 2009; Gablasova et al., 2017) suggested that Mutual Information or MI scores should be used as a criterion. For example, Cheng (2012) assigned that the significant level of MI score to analyze the collocation is ≥ 3 . For this reason, the researcher excluded unrelated collocation by clicking the Advance Option to select the minimum MI scores of each word.

The last step is to reach the concordance lines of collocations in each word to show examples in relation to the semantic preference. To do so, the researchers clicked on the icon after the list of collocations to see the words in context and then concordance lines in KWIC functions appeared. After that, the researchers read line by line to examine the semantics preferences of collocations.

Data Analysis

The data analysis in this present study adopted Phoocharoensil's (2020) framework, introducing two stages based on the research objectives. The first stage is related to the degree of formality while another stage is related to the thematic analysis of semantics preferences based on the collocations that appeared in concordance lines.

The first objective is to investigate the differences among three synonyms e.g., type, kind and sort. As previously mentioned in the first stage of data collocation, both the overall frequency and frequency of different genres were examined by the data from COCA. The data presented based on their frequency could indicate the degree of formality.

The second stage is related to the exploration of the noun and adjective collocation in relation to semantic preference. It should be noted that only collocations with MI score value (≥ 3) are included in this study. Normally, previous studies (Lertcharoenwanich & Phoocharoensil, 2022; Phoocharoensil, 2020a) which investigated nouns of near synonyms analyze adjective and verb collocations. However, our preliminary investigation found that verb collocations do not meet at MI score value (≥ 3) and there is only 1 adverb collocation of each word. Therefore, this study excludes an analysis of verb and adverb collocations because they

are relatively rare in the corpus. Next, the thematic analysis is conducted to categorize, and ground based on semantics preference. As a result, this examination could differentiate the differences among these three words.

Results & Discussion

After the process of data collection and analysis, this present study presents the results based on the research objectives. The first subsection reports the distribution among type, kind and sort in different genres in COCA and then the second subsection informs the result of noun and adjective collocation in relation to their semantic preference.

Differences among three synonyms

In response to the first objective, the result revealed that the frequency of these three words vary across genre, so it could be interpreted that they are not able to be used interchangeably. Overall, the highest frequency of all genres is 'kind', followed by 'type' and 'sort'. Table 2 shows that the frequency of type (27,911 times) in the academic genre is more frequent than that of kind (19,984 times) and that of sort (7,202 times). On the website, 'kind' with 41,155 frequencies is the most common, followed by 'type' and 'sort' with 22,222 and 16,682, respectively. In a blog genre, kind occurs 47,170 times while 'sort' occurs 20,155 times and 'type' occurs 18,944. Also, the number of occurrences of the word 'kind' outnumbers that of 'type' and 'sort' in four genres i.e., magazines, news, and fiction and TV. However, both 'kind' (117,536) and 'sort' (60,392) are more common than 'type' (10,669) in the spoken genre. All in all, the word 'type' is the most formal while other type words are more related to a colloquial language.

Table 2: The distribution of Type, Kind, Sort in different genres arranged by their frequencies

Type			Kind			Sort		
Genre	Frequency	Per Million	Genre	Frequency	Per Million	Genre	Frequency	Per Million
Academics	27911	233	Spoken	117536	931.82	Spoken	60392	478.79
Website	22222	178.84	TV	78627	613.92	Blog	20155	156.71
Blog	18944	147.29	Blog	47170	366.76	Fiction	19786	167.22
Magazine	15661	124.2	Fiction	45872	387.69	TV	18489	144.36
Spoken	10669	84.58	Website	41155	331.22	Website	16682	134.26
News	8945	73.48	Magazine	34751	275.6	Magazine	12433	98.6
TV	7613	59.44	News	31891	261.96	News	9710	79.76
Fiction	5415	45.76	Academics	19984	166.82	Academics	7202	60.12
Total	117380	118.2	Total	416986	419.92	Total	164849	166.01

Semantic Preferences

In response to the second research objective, the following subsections present the noun and adjective collocation in relation to their semantic preferences.

Noun collocates of type, kind and sort

The first type of collocations of these three words are nouns. Table 3 below shows the top-twenty noun collocates of these three words. The word 'type' can be collocated with diabetes, cell, cancer and so on while 'kind' can be used with stuff, trance, Shortland, limbo and others. Moreover, many nouns such as thing, compromise, nonsense, and epiphany could be used with the word 'sort'.

Table 3: Noun collocates of type, kind and sort

Rank	Type			Kind			Sort		
	Noun collocate	Frequency	Mi value	Noun collocate	Frequency	Mi value	Noun collocate	Frequency	Mi value
1	diabetes	3276	6.97	stuff	3717	3.1	thing	11401	3.35
2	cell	1759	3.3	trance	69	3.48	compromise	173	3.53
3	cancer	1161	3.15	shorthand	67	3.67	nonsense	139	3.35
4	error	1145	4.06	limbo	55	3.01	epiphany	51	4.64
5	personality	984	4.26	craziness	52	3.58	homecoming	37	4.26
6	supernova	310	6.14	weirdo	46	3.22	prank	36	3.54
7	bacteria	238	3.24	hush	39	3.03	limbo	33	3.94
8	attribute	210	3.4	catharsis	29	3.79	mischief	31	3.72
9	fracture	197	4.02	silliness	27	3.01	trance	30	3.95
10	tumor	195	3.09	mix-up	26	3.53	pilgrimage	28	3.03
11	journalism	193	3.07	nihilism	25	3.23	goodies	28	3.4
12	vegetation	156	4.18	snobbery	24	3.8	consolation	26	3.09
13	biography	145	3.34	weirdness	23	3.08	truce	26	3.19
14	receptor	139	4.04	triage	23	3.1	litmus	24	4.48
15	diabetic	132	5.85	sicko	23	4.21	disclaimer	21	3.17
16	influenza	130	4.09	trickery	22	3.24	rebirth	21	3.21
17	font	124	4.09	demagoguery	22	3.81	commotion	18	3.04
18	insulin	112	3.7	elitism	19	3.05	fetish	18	3.49
19	severity	103	3.38	naughtiness	19	3.3	shenanigans	18	3.75
20	neuron	98	3.13	fatalism	19	3.47	voodoo	17	3.03

As shown in Table 3, there are some noun collocations that can be used in both ‘kind’ and ‘sort’. These words are ‘trance’ and ‘limbo’ as shown examples (1) to (4) below.

(1) Typically a Kvaedamadur would go into a kind of trance state for seven months of the year (just in the evenings if

(2) I was soon able to walk, turn, walk turn, with my eyes closed, so I would get into this like sort of trance...

(3) From the moment Robert Mueller was appointed special counsel, nearly two years ago, Washington has existed in a kind of political limbo. The White House

(4) The crew members themselves remain in a sort of legal limbo. The four Russians onboard were allowed to return to their homes

Semantic preferences of noun collocates of type

An analysis of semantic preferences based on their noun collocates of types found that there are eight types of categories (shown in Table 4). The first category is related to medicine. Examples of noun collocations of this category include diabetes, cell, cancer, bacteria. The second category refers to the Technology, and the words malware and cybersecurity. The third category highlights the term related to information exchange including journalism, annotation, inference. The fourth category is psychology, listing the collocations such as personality, maltreatment, infidelity, reinforcement while the fifth category is related to science e.g., integer, conductivity, subtype. More specifically, the noun collocations such as vegetation, maize, chondrite are categorized as botany. In the seventh category, social group consisted of words including celebrity and religiosity. Lastly, the miscellaneous category encompasses diverse terms from error to polarity. In order to see these noun collocates words in the context, examples (5) to (12) below show the concordance lines retrieved from COCA websites.

Table 4: Semantic preference of noun collocates of type

Category	Examples of Words
Medicine	diabetes, cell, cancer, bacteria, tumor, insulin, influenza, severity, neuron
Technology	malware, font, cybersecurity, firewall, virus, software, database, algorithm
Communication	journalism, annotation, inference, communication, language, disfluency,
Psychology	personality, infidelity, giftedness, maltreatment, relativity, reinforcement
Science	integer, conductivity, estimator, multilocus, luminosity, neutrino, subtype,
Botany	vegetation, maize, chondrite, sorghum, warts
Social group	celebrity, yuppie, religiosity, conscript, civilization, tradition
Miscellaneous	error, supernova, attribute, fracture, biography, finalist, specifications

(5).... grains have been associated with a lower risk of heart disease, diabetes and some types of cancer.

(6).... with the advice given in this article you should be able to remove any type of malware from your computer and get it back to working order.

(7).... and obscure compiler issues, maybe it's time to switch languages to something with type inference, closures, etc.

(8)....particular for the dwarf characters, is pretty much dependent on the personalities and the type of characters they are.

(9)just specified, the first capacitor electrode region semiconductor region is of the same conductivity type as the drain region.

(10).... for grassland bird conservation, it would be helpful to understand how variation in vegetation types and management affects grassland bird use of fields.

(11)Laurie felt that the public had to be warned, especially this group of yuppie types.

(12).... knowledge and are treated as though they are fully capable of setting specifications for the type of education they wish to receive.

Semantic preferences of noun collocates of kind

Table 5 presents the semantics preference analysis of noun collocates of the word 'kind' and it reveals three distinct themes. The first of them refers to emotions and states. These noun collocates signify several emotions such as trance, limbo, craziness, hush, mix-up and weirdness as illustrated in (13). The second theme, 'Communication,' includes nouns related to different forms of communication and interaction, such as shorthand, snobbery, trickery, demagoguery, elitism, and politicking, exemplified in (14). Lastly, the third theme, 'Relationships,' consists of nouns which refer to the different kinds of relationships such as stuff and coronet, with an instance of 'symbiosis' presented in (15).

Table 5: Semantic preference of noun collocates of kind

Categories	Examples of Words
Emotions and States	trance, limbo, craziness, hush, catharsis, silliness, mix-up, weirdness
Communication	shorthand, snobbery, trickery, demagoguery, elitism, politicking
Relationships	stuff, symbiosis, coronet

(13)The more I think that they're out there promoting this kind of craziness and silliness, the more that the American people are put of

(14).... is completely irrelevant. This comment is, IMHO, an example of the worst kind of food snobbery.

(15).... your essential passion becomes your job? When properly supervised the two should form a kind of symbiosis.

Semantic preference of noun collocates of sort

As displayed in Table 6 below, the semantic preference analysis of noun collocates of 'sort' presents eight themes. In the first theme, Emotion includes words of emotional states and experiences, including epiphany, catharsis, nostalgia, stupor, reverie, premonition, and weirdness, as evident in (16). The second theme of this semantic preference refers to social interactions, and it includes collocates such as compromise, homecoming, mischief, prank, truce, and commotion, as illustrated in (17). Additionally, the third theme is related to belief including voodoo, fetish, talisman, incantation, magic, occult, and enchantment, as demonstrated in (18). The fourth theme is associated with metaphysical concepts like dualism, nihilism, and equivalency in (19). The fifth theme or value encompasses nouns such as normalcy, censure, elitism, and demarcation, as seen in (20). The sixth theme refers to conflict such as compromise, truce, vendetta, altercation, catharsis, and contraption, as shown in (21). Science, the seventh theme, includes litmus and barometer in (22), while the last theme is legal category containing nouns such as malfeasance, defamation, and miscommunication in (23).

Table 6: Semantic preference of noun collocates of sort

Categories	Examples of Words
Emotions	epiphany, catharsis, nostalgia, stupor, reverie, premonition, weirdness
Social Interactions	compromise, homecoming, mischief, prank, truce, commotion
Belief	voodoo, fetish, talisman, incantation, magic, occult, enchantment
Metaphysical Concepts	dualism, nihilism, equivalency
Values	normalcy, censure, elitism, demarcation
Conflict	compromise, truce, vendetta, altercation, catharsis, contraption
Science	litmus, barometer
Legal	malfeasance, defamation, miscommunication

(16).... on the tile floor for the first but hardly last time -- I had a sort of epiphany.

(17).... It was a show I'd been looking forward to -- a homecoming of sorts.

(18)No, I've got to pick up my little sister. Was this some sort of sick fetish thing?

(19).... But do you see where there's the same thing, that there's a sort of moral equivalency here?

(20)Yet the difference between " turning the corner " and a return to any sort of normalcy is vast.

(21) There is no incentive because there's no reward to actually trying to broker any sort of compromise

(22).... weighty and important social movement behind them, but it shouldn't be a sort of litmus test.

(23)... away as fast as it had come. A cover-up? It sounded like some sort of boring malfeasance.

Adjective collocates of type, kind and sort

The second type of collocation of these three words is adjectives. As shown in Table 7, the top 20 results based on frequency and MI value (≥ 3) were presented with the adjective collocates. As seen in the Table, the most frequent collocates of type is different, followed by certain, various and others, respectively. Also, the most common collocate of kind is also different. However, the most frequency of sort is middling. Moreover, it should be noted that there are only 11 adjective collocates as the cut-off point criteria.

Table 7: Adjective collocates of type, kind and sort

Rank	Type			Kind			Sort		
	adjective collocate	Frequency	MI value	adjective collocate	Frequency	MI value	adjective collocate	Frequency	MI value
1	different	8503	3.87	different	9941	3.02	middling	85	7.09
2	certain	2779	3.69	just	2378	3.36	perverse	41	3.91
3	various	1878	3.75	imaginable	84	3.43	unspoken	21	3.07
4	specific	1344	3.24	considerate	69	3.94	platonic	16	3.64
5	particular	1116	3.1	marrying	58	7.15	negotiated	15	3.02
6	distinct	269	3.21	courteous	41	3.13	dreamy	15	3.07
7	movable	157	6.77	hearted	23	3.66	nefarious	14	3.38
8	spectral	111	5.03	fucked up	21	3.44	hypnotic	11	3.06
9	hard-hitting	86	6.28	take charge	20	5.34	good-natured	11	3.41
10	diabetic	62	4.48	in-your-face	19	3.39	godly	10	3.07
11	localized	54	4.24	glass half full	14	6.51	no-nonsense	10	3.09
12	predominant	43	3.77				zero-sum	10	3.79
13	adventurous	36	3.2				contemplable	9	4.18
14	moveable	33	5.91				catch-all	9	4.87
15	imaginable	30	3.02				messianic	8	3.12
16	blue-collar	28	3.13				macabre	8	3.24
17	marrying	26	7.07				self-fulfilling	8	3.32
18	alveolar	25	5.54				conspiratorial	7	3.02
19	neuronal	24	3.72				cathartic	7	3.14
20	outdoorsy	24	6.3				gregarious	7	3.14

Semantic preference of adjective collocates of type

Table 8 reports the four themes of the semantic preference analysis of adjective collocates of 'type'. The first category is quality which includes adjectives describing specific qualities and characteristics, such as different, certain, various, specific, particular, distinct, and predominant, as exemplified in (24). The second theme is medicine involving adjectives related to medical and biological contexts, such as Biology, diabetic, localized, alveolar, neuronal, epithelial, and endocrine, as seen in (25). For the third theme, descriptors include adjectives like movable, moveable, spectral, numeric, population-based, and user-defined, as presented in (26). Lastly, the category of personal traits introduces adjectives that describe personal char-

acteristics and traits, including blue-collar, marrying, sanitary, assistive, outdoorsy, nerdy, and arty, as illustrated in (27).

Table 8: Semantic preference of adjective collocates of type

Categories	Examples of Words
Quality	different, certain, various, specific, particular, distinct, predominant
Medicine	Biology, diabetic, localized, alveolar, neuronal, epithelial, endocrine,
Descriptors	movable, moveable, spectral, numeric, population-based, user-defined
Personal Traits	blue-collar, marrying, sanitary, assistive, outdoorsy, nerdy, arty

(24)Pork industry has followed the beef industry's lead and bestowed different names onto different types of pork chops

(25)NaP is included in both pacemaker and non-pacemaker neurons and therefore both neuronal types are affected by simulated TTX and RZ blockade.

(26).... or BFP, since one portion of dbx code may have to operate on both types of floating-point data.

(27)“ Lou likes hard-working people and gritty guys who come to play. The blue-collar type of hockey player. “

Semantic preference of adjective collocates of kind

The semantic preference analysis of adjective collocates of 'kind' provides three categories (as shown in Table 9). The first category refers to comparison, and it encompasses adjectives used for comparison and to convey specific qualities, such as different, just, imaginable, considerate, courteous, and hearted, as illustrated in (28). Emotion is the third category which consisted of adjectives like fucked-up, in-your-face, and glass-half-full to express emotions and attitudes, as exemplified in (29). Apart from that, the last category is relationship. It is dealt with adjectives e.g., marrying and take-charge, as seen in (30).

Table 9: Semantic preference of adjective collocates of kind

Categories	Examples of Words
Comparison	different, just, imaginable, considerate, courteous, hearted
Emotion	fucked-up, in-your-face, glass-half-full
Relationship	marrying, take-charge

(28).... fricking North Pole. I'd been all over and had seen just about every kind of person imaginable.

(29)....you could try to do one now, but this is the last day. Kind of fucked-up timing.

(30)I really do... But I can't. I'm just not the marrying kind.

Semantic preference of adjective collocates of sort

According to the findings in Table 10, the analysis of adjective collocates of 'sort' introduces several distinct categories. Emotion is considered as the first category in which adjectives were used to describe emotional attributes, including dreamy, good-natured, cathartic, gregarious, dour, genial, and likeable, as exemplified in (31). The relationship category includes adjective collocates which are used to reflect various types of relationships such as platonic, negotiated, godly, catch-all, gentlemanly, quasi, and vicarious, as seen in (32). Furthermore, behavioral trait as the third category consisted of adjectives such as middling, good-natured, gregarious, dour, genial, likeable, and gentlemanly, which describe behavioral characteristics and traits, as depicted in (33). The fourth category is ambiguous quality such as perverse, unspoken, nefarious, ulterior, subliminal, quasi, and pseudo, as illustrated in (34). Furthermore, the adjective collocated with sort to mention the mental states are hypnotic, self-fulfilling, and conspiratorial. These adjectives are the fifth category and the example is shown in (35). The sixth category is ethical quality and the adjectives are godly, no-nonsense, zero-sum, contemptible, and legalistic, associated, as illustrated in (36). Additionally, the seventh category includes supernatural adjectives such as godly, messianic, and macabre pertain to supernatural and mythical contexts, as seen in (37). Finally, the artistic category involves adjectives including jazzy and plaintive, as demonstrated in (38).

Table 10: Semantic preference of adjective collocates of sort

Categories	Examples of Words
Emotion	dreamy, good-natured, cathartic, gregarious, dour, genial, likeable
Relationships	platonic, negotiated, godly, catch-all, gentlemanly, quasi, vicarious
Behavioral Trait	middling, good-natured, gregarious, dour, genial, likeable, gentlemanly
Ambiguous Quality	perverse, unspoken, nefarious, ulterior, subliminal, quasi, pseudo
Mental States	hypnotic, self-fulfilling, conspiratorial
Ethical Quality	godly, no-nonsense, zero-sum, contemptible, legalistic
Supernatural	godly, messianic, macabre
Artistic	jazzy, plaintive

(31) It kind of sort of happened on its own, but it was a sort of cathartic week for everybody involved.

(32).... is good and the players fun to hang with, but see old-school gaming as sort of the Platonic ideal of a gaming campaign.

(33).... ring that he had on his finger. And my mother is a very gregarious sort and just started engaging him in conversation.

(34).... great scientific revelations are there, but several vegans are active and I get some sort of perverse pleasure in taking aim at.

(35).... “ Joseph placed an elbow on the bar and leaned over in a conspiratorial sort of way.

(36).... upon the cross of Christ will cause us to mourn for sin after a godly sort.

(37).... writers contribute regularly to daily publications. Together with the journalists, they feel a sort of a messianic vocation: They want to become a mouthpiece for the people.

(38)Tom Collins, the graduate teaching assistant and radical, is “ a sort of jazzy, Tom Waitsy kind of guy.

Discussion

Once again, this study investigated the differences among three near synonyms e.g., type, kind and sort and examined their noun and adjective collocation in relation to semantic preferences. After the data collection and analysis process, it was found that this present study provides two major findings. The following paragraphs discuss each result.

The first result found that the frequency among these three words varies across genres in COCA. This could be suggested that in spite of their similarities in overall meaning, the words type, kind and sort are not able to be used interchangeably. This result is consistent with other previous studies (Kruawong & Phoocharoensil, 2022; Lertcharoenwanich, 2023; Phoocharoensil, 2020b, 2021b; Phoocharoensil & Kanokpermpoon, 2021; Sridhanyarat & Phoocharoensil, 2023). As previous studies found different sets of near synonym could be classified and exemplified to the learners and users, this could facilitate them to use near synonym appropriately (Phoocharoensil, 2013).

Secondly, an analysis of collocates in relation to the semantic preference found that the word ‘type’ is mostly associated with medical contexts while ‘kind’ and ‘sort’ often appear in discussions about groupings and classifications. For the medical contexts, the explanation of use with medical terms could be explained by the fact that the word ‘type’ is also considered one the academic medical word list composed by Lei and Liu (2016). Additionally,

the words kind and sort seem to be more near synonym than the word 'type'. This study shares some similarities with previous studies (Lertcharoenwanich, 2023). It is possible that the meanings of two words could be closer to another word.

Suggestions

Based on the result of this study, this present study introduces the following suggestions:

1. For the pedagogical implication, the results suggest that Type, Kind and Sort are used differently despite their similar meaning. According to West (1953), these three words are common in the GSL list which is very frequent as the threshold to study the English language. Teaching this common vocabulary in a second language classroom could potentially help raise the awareness of learners and their comprehension (Nation, 2001; Schmitt & Schmitt, 2014). To this end, language teachers should teach the differences among these three words and other sets of words in the classroom because the learners could not differentiate the near synonyms (Phoocharoensil, 2021).

2. The second one is the teaching material. When it comes to implementing the research results in the classroom, the result of this study could be served as research-based evidence in the second language classroom. As Phoocharoensil (2020a, 2020b) suggested, this evidence should be used in the classroom to point out the differences among near synonyms and also illustrate how to use the reference corpus. As a consequence, language teachers could take advantage of the results in this study when they compose the teaching materials for L2 learners.

However, this study is limited based on the following aspects:

1. First, this study only focusses on three criteria of differentiating near synonyms. Therefore, more studies are needed to explore the same set or the new set of near synonyms with other criteria to contribute new knowledge to this research area.

2. Second, the corpus of this research is very limited because it focuses on American English. According to Chaokongjakra (2023), Lertcharoenwanich (2023) and Lertcharoenwanich and Phoocharoensil (2022), there should be other reference corpora such as British National Corpus or BNC. It would be highly recommended that this exploration could possibly provide an insightful aspect of near synonym in British English.

3. Lastly, as mentioned in the data collection, the verb collocates under cut-off points of MI scores were excluded from this present study. For this reason, further research is

necessary to reduce the cut-off point of MI scores to allow results of verb collocates among these words.

References

- Aimjirakul, P. (2015). **Big and Large as Near Synonyms**. *Thammasat Review*, 16(3), 1–15.
- Ayhan Yavuz. (2014). **Materials Development for Adult Learners in Teaching Vocabulary**. *Sino-US English Teaching*, 11(4).
- Biber, D. (2006). **University language: a corpus-based study of spoken and written registers**. In *Studies in corpus linguistics*.
- Biber, D. (2009). **A corpus-driven approach to formulaic language in English**. *International Journal of Corpus Linguistics*, 14(3), 275–311.
- Celen, K. M., & Yalçın, Ş. (2021). **The Effects of Vocabulary Resources Use on Lexical Richness in L2 Writing**. *Milli Egitim*, 50(230).
- Chaokongjakra, W. (2023). **Is it ‘important,’ ‘significant,’ or ‘crucial’? A Corpus Based Study of English Synonyms**. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 16(2).
- Chung, S.-F. (2011). **A Corpus-based Analysis of “Create” and “Produce.”** *Chang Gung Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(2).
- Daller, H., Milton, J., & Treffers-Daller, J. (2007). **Modelling and Assessing Vocabulary Knowledge**. In H. Daller, J. Milton, & J. Treffers-Daller (Eds.), *Modelling and Assessing Vocabulary Knowledge*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667268>
- Fang, L., Ma, Q., & Yan, J. (2021). **The effectiveness of corpus-based training on collocation use in L2 writing for Chinese senior secondary school students**. *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*, 1(1).
- Gablasova, D., Brezina, V., & McEnery, T. (2017). **Collocations in Corpus-Based Language Learning Research: Identifying, Comparing, and Interpreting the Evidence**. In *Language Learning* (Vol. 67).
- Jirananthiporn, S. (2018). **Is this problem giving you trouble? A corpus-based examination of the differences between the nouns problem and trouble**. *Thoughts*, 2, 1–25.
- Kamali Khalavi, S., & Zeraatpishe, M. (2023). **Relationship of Iranian EFL Learners’ Vocabulary Depth with Their Writing Vocabulary Use, Fluency, and Organization**. *Journal of Contemporary Language Research*, 2(1).
- KOÇAK, A. (2020). **EFL Students’ Perceptions of Using COCA to Develop Their Vocabulary**. *Journal of Language Research*, 4(1).
- Kruawong, T., & Phoocharoensil, S. (2022). **A Genre and Collocational Analysis of The**

Near-Synonyms Teach, Educate and Instruct: A Corpus-Based Approach. Teflin Journal, 33(1).

- Laufer, B. (1990). **Ease and Difficulty in Vocabulary Learning: Some Teaching Implications.** Foreign Language Annals, 23(2).
- Laufer, B. (1997). **The Lexical Plight in Second Language Reading.** In J. Coady & T. Huckin (Eds.), Second Language Vocabulary Acquisition (pp. 20-34). Cambridge University Press.
- Lei, L., & Liu, D. (2016). **A new medical academic word list: A corpus-based study with enhanced methodology.** Journal of English for Academic Purposes, 22.
- Lertcharoenwanich, P. (2023). **Analysis of Collocations and Semantic Preference of the Near-synonyms: Blank, Empty, and Vacant.** LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 16(1).
- Lertcharoenwanich, P., & Phoocharoensil, S. (2022). **A Corpus-based Study of the Near-synonyms: Purpose, Goal and Objective.** REFlections, 29(1).
- Milton, J. (2009). **Measuring second language vocabulary acquisition.** In Measuring Second Language Vocabulary Acquisition. <https://doi.org/10.1080/09571736.2012.677623>
- Milton, J., & Hopwood, O. (2022). **Vocabulary in the Foreign Language Curriculum.** In Vocabulary in the Foreign Language Curriculum. <https://doi.org/10.4324/9781003278771>
- Nation, I. S. P. (2001). **Learning Vocabulary in Another Language.** Cambridge University Press.
- Petcharat, N., & Phoocharoensil, S. (2020). **A Corpus-Based Study of English Synonyms: Chance and Opportunity.** REFlections, 27(2), 218–245.
- Phoocharoensil, S. (2013). **Cross-linguistic influence: Its impact on L2 English collocation production.** English Language Teaching, 6(1).
- Phoocharoensil, S. (2020a). **A Genre and Collocational Analysis of Consequence, Result, and Outcome.** 3L: Language, Linguistics, Literature, 26(3).
- Phoocharoensil, S. (2020b). **Collocational patterns of the near-synonyms error, fault, and mistake.** International Journal of Communication and Linguistic Studies, 19(1).
- Phoocharoensil, S. (2021a). **Multiword units and synonymy: Interface between collocations, colligations, and semantic prosody.** GEMA Online Journal of Language Studies, 21(2).
- Phoocharoensil, S. (2021b). **Semantic prosody and collocation: A corpus study of the near-synonyms persist and persevere.** Eurasian Journal of Applied Linguistics, 7(1), 240–258.
- Phoocharoensil, S., & Kanokpermpoon, M. (2021). **Distinguishing the near-synonyms ‘in**

- crease’ and ‘rise’: Genre and collocation investigation.** Kasetsart Journal of Social Sciences, 42(4).
- Schmitt, N., & Schmitt, D. (2014). **A Frequency Dictionary of English: Core Vocabulary for Learners.** Routledge.
- Sridhanyarat, K., & Phoocharoensil, S. (2023). **A CORPUS-BASED INVESTIGATION OF ENGLISH NEAR-SYNONYMS: ASSESS, EVALUATE, AND MEASURE.** Humanities, Arts and Social Sciences Studies, 23(1).
- Taylor, J. R. (2003). **Near synonyms as co-extensive categories: “High” and “tall” revisited.** Language Sciences, 25(3).
- West, M. (1953). **A general service list of English words.** London: Longman, Green.
- Wilkins, David. (1972). **Linguistics in language teaching.** Edward Arnold.
- Yaacob, A., Shapii, A., Saad Alobaisy, A., Al-Rahmi, W. M., Al-Dheleai, Y. M., Yahaya, N., & Alamri, M. M. (2019). **Vocabulary Learning Strategies Through Secondary Students at Saudi School in Malaysia.** SAGE Open, 9(1)

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

เบญจมาศ ใจตรง^{1/} อภิชา แดงจำรูญ²

1,2 สาขานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: 6414442022@rumail.ru.ac.th

รับต้นฉบับ 24 พฤศจิกายน 2566; ปรับแก้ไข 13 ธันวาคม 2566; รับผิดชอบ 21 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล ในรายวิชา วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเพื่อเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องระบบสุริยะจักรวาล ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนน สำนักงาน เขตพื้นที่ประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 3 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแผนการ จัดการเรียนรู้เรื่องระบบสุริยะจักรวาล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องระบบสุริยะจักรวาล จำนวน 5 ชุด ซึ่งมี ประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 80.13/80.33 สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80 และแบบทดสอบผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องระบบสุริยะจักรวาล แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา มี ความยากง่ายอยู่ตั้งแต่ 0.20-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ที่มีค่าความเชื่อมั่นของแบบ ทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 3.20 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่า

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.13/80.33 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบสุริยะจักรวาล สื่อวิทยาศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ หาประสิทธิภาพสื่อ

The Development of the Electronic Book on the solar system Subject For Fourth grade Elementary School

Benjamas Jaitrong¹/ Apicha Dangchamroon²

1,2 Innovative Curriculum and Learning Management Ramkhamhaeng University

E-mail: 6414442022@rumail.ru.ac.th

Received 24 November 2023; Accepted 13 December 2023; Published 21 December 2023

Abstract

This purposes of research were to develop an electronic book on the solar system for fourth-grade elementary students in the science subject, ensuring its effectiveness according to the 80/80 criteria. Additionally, it seeks to compare the learning outcomes of students regarding the solar system before and after using the electronic book.

The target group for this study consists of 20 fourth-grade students from Ban Phon School, under the jurisdiction of the Primary Education Area Office, Maha Sarakham District 3. The research tools include a learning management plan on the solar system, an electronic book on the solar system (comprising five sets), with efficiency ratings of E1/E2 at 80.13/80.33, meeting the set standard of 80/80. Moreover, a test measuring learning outcomes on the solar system, with 30 multiple-choice questions ranging in difficulty from 0.20 to 0.80, and discriminative power values starting from 0.20 and above. The overall test reliability is 3.20. Statistical tools employed for data analysis include mean, standard deviation, percentage, and t-test.

Research findings reveal that:

The electronic book on the solar system for fourth-grade students in the science subject is effective, with efficiency ratings of 80.13/80.33, meeting the 80/80 criteria.

A statistically significant difference was observed in the learning outcomes of students who were taught using the electronic book on the solar system for fourth-grade students, with post-scores higher than pre-scores at a significance level of .05.

Keywords

Electronic Book, Solar System, Science Media, Science Subjects, Media Performance

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากยุค Analog ไปสู่ยุค Digital จึงทำให้เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและทำงานในอนาคต เด็กทุกคนซึ่งเป็นกำลังหลักของการพัฒนาประเทศ จึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาให้ทันยุคและเพิ่ม ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นับได้ว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่กล่าวถึงบทบาทของนักวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ไว้ส่วนหนึ่งว่า “รัฐต้องเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ” แต่การที่จะไปสู่เป้าหมายดังกล่าวได้จำเป็นต้องพัฒนาการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์อย่าง(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.2)

จากความสำคัญของวิทยาศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น วิทยาศาสตร์จึงถูกกำหนดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักในโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้ปรับปรุงหลักสูตรจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนแต่ละระดับชั้นให้ต่อเนื่องเชื่อมโยง ที่เน้นผู้เรียนพัฒนาความคิด ทั้งความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในด้านการค้นคว้า และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมถึงมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล และการจัดการให้เป็นไปตามเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติโดยใช้กระบวนการสังเกต สำรวจ ตรวจสอบ และการทดลองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ และนำผลมาจัดระบบ หลักการ แนวคิด และทฤษฎี ดังนั้นการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เป็นผู้เรียนและค้นพบด้วยตนเองมากที่สุด (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555, น.2)

การเรียนการสอนและการจัดทำหลักสูตรในปัจจุบันถูกปรับปรุงเพื่อให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันภายในสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างสาระการเรียนรู้ด้วย นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงเพื่อให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ และทัดเทียมกับ นานาชาติ ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองมากที่สุด อย่างไรก็ตามเนื้อหาวิทยาศาสตร์ใช้การบรรยาย อธิบาย ทฤษฎี หลักการ ซึ่งบางเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมเข้าใจได้ยาก และมีความซับซ้อนเนื่องจากในบางเนื้อหาไม่สามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนลงมือปฏิบัติให้มีประสบการณ์ตรง ได้ทั้งหมดให้เกิดขึ้นภายในห้องเรียน ไม่เพียงพอที่จะฝึกให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนยังต้องได้รับความรู้ ความเข้าใจจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ทั้งในหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ วารสาร และหนังสือต่างๆ ด้วย ซึ่งการอ่านไม่จำเป็นต้องอ่านแบบท่องจำอาจใช้รูปแบบการแยกเป็นหมวดหมู่ เรียงลำดับจากส่วนใหญ่ไปส่วนย่อย จำแนกเป็นลำดับขั้นตอน และการอ่านหนังสือแบบเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถที่จะได้ความรู้เท่าที่ควร นักเรียนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นการเรียนรู้จึง นักเรียนจึงควรมีโอกาสได้ใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการเรียนได้ด้วย

การนำสื่อนวัตกรรมต่างๆมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ประกอบไปด้วยข้อความตัวอักษร รูปภาพ คลิปวิดีโอ เสียง แบบฝึกหัด สร้างขึ้นจากโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเปิดอ่านผ่านทางคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟนได้ สามารถอ่านได้

ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ และยังสามารถดาวน์โหลดและสั่งพิมพ์ได้ ทำให้นักเรียนศึกษาเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ไม่จำกัดและสามารถทบทวนในสิ่งที่เรียนได้ตลอดเวลาเมื่อไม่เข้าใจ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จึงมีความสะดวกในการใช้งานและเป็นสื่อดิจิทัลที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น (จิตรภา กาวิชัย, 2563, น.9)

หากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ได้ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ควบคู่ไปกับหนังสือแบบเรียนด้วยแล้ว จะทำให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์จะเน้นเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ จากในหนังสือเรียนโดย (ถาวร รุ่งละออง, 2550, น.11-13) ได้กล่าวไว้ว่าหนังสือหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้อ่านสามารถอ่านผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพาอื่นๆได้สำหรับหนังสือหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีความหมายรวมถึงเนื้อหาที่ถูกดัดแปลงอยู่ในรูปแบบที่สามารถแสดงผลออกมาได้โดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์แต่ก็ให้มีลักษณะพิเศษคือสะดวกรวดเร็วในการค้นหาและผู้อ่านสามารถอ่านพร้อมกันได้โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายส่งคืนห้องสมุดเช่นเดียวกับหนังสือในห้องสมุดทั่วไป เป็นแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมงและยังทำให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้นกับการเรียนรู้ด้วยและยังเป็นการพัฒนาช่วยเสริมสร้างความรู้ทักษะต่างๆโดยคำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของการศึกษาหาความรู้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา การเสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่านการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตร ให้กว้างขึ้นสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางทางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองโดยการนำความรู้ที่ตนมีขึ้นนำตนเองได้รวมถึงอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้วยเหตุผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาลในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียน ที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านโนนโพธิ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนานักเรียน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้นตามมา และช่วยพัฒนานักเรียนได้เต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาลในรายวิชาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา

2566 โรงเรียนบ้านโนน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม จำนวนนักเรียน ทั้งหมด 20 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 สาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลก และอวกาศ มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจองค์ประกอบ ลักษณะ กระบวนการเกิด และวิวัฒนาการของเอกภพ กาแล็กซีดาวฤกษ์และระบบสุริยะ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ภายในระบบ สุริยะที่ส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอวกาศที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือหน่วยการเรียนรู้เรื่องระบบสุริยะจักรวาล บทที่ 1 เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล

ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ในช่วงเวลาเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3. การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

ขั้นที่ 1 ก่อนการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2551 เพื่อวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมายของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง คำอธิบายรายวิชา โครงสร้าง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และจำนวนชั่วโมงในหน่วยการเรียนรู้

2) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และวิธีการผลิตจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับระบบสุริยะจักรวาล จากตำรา และเอกสารต่างๆ

4) กำหนดเค้าโครงเรื่อง (Plot) ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้

5) กำหนดชื่อเรื่องให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา โดยตั้งชื่อเรื่องว่าระบบสุริยะจักรวาล

แบ่งออกเป็น 5 เรื่อง ให้น่าสนใจ

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเขียนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

6) ดำเนินการร่างต้นฉบับ ร่างตามเค้าโครงเรื่องที่วางไว้ กำหนดเนื้อหา ตัวละครดำเนินเรื่องหลัก และภาพประกอบจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือต่างๆ และอินเทอร์เน็ต

7) จัดทำแบบทดสอบก่อนเรียน แบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียน

ขั้นที่ 3 หลังการเขียน ดำเนินการดังนี้

8) อ่านบททวนหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อหาจุดบกพร่องมาทำการแก้ไข

9) จัดทำรูปเล่ม

10) นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ การใช้ภาษา กิจกรรม ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

11) นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่อง โดยผู้เชี่ยวชาญ

12) นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปทดลองใช้ (Try out) ทดลองรายบุคคล 3 การทดลองรายกลุ่ม 10 และทดลองภาคสนาม 30

13) นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องและหาประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ 80/80

2. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนบ้านโนนโพธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด โครงสร้างวิชา คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

3) วิเคราะห์เนื้อหา และแบ่งเนื้อหาเป็นรายชั่วโมงเพื่อให้เหมาะสมกับเวลาและกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุม

4) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 10 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง กำเนิดเอกภพ 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง ดาราจักรหรือกาแลคซี่ 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ระบบสุริยะของเรา 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ดาวฤกษ์ 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ดาวเคราะห์ 2 ชั่วโมง

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผน ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความสอดคล้องโดยใช้เกณฑ์ในการกำหนดคะแนนความเห็น ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แนใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

7) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน คำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50-1.00 แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ถ้าค่าดัชนีต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญต่อไป

8) การประเมินคุณภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นแบบสอบถาม มาตรฐานค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินคุณภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการออกแบบนวัตกรรม ด้านเนื้อหา ด้านภาษา ด้านรูปภาพ ด้านการใช้สี ด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้ และด้านการวัดและประเมินผล โดยเทียบเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2543, น.163-166) มีระดับการประเมิน 5 ระดับ คือ

ระดับการประเมิน 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับการประเมิน 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ระดับการประเมิน 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับการประเมิน 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

ระดับการประเมิน 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยยึดหลักค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ คือ ตั้งแต่ 3.50 ถึง 5.00 และได้กำหนดเกณฑ์การตัดสิน

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

9) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเสร็จเรียบร้อยแล้ว จากนั้นจัดทำ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 เล่ม ฉบับ

สมบูรณ์

3. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาลชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโพธิ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 2) ศึกษาทฤษฎีและหลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
- 3) สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาจุดประสงค์การเรียนรู้ด้านต่างๆนำไปสร้างแบบทดสอบ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก
- 4) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบที่มีลักษณะเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ที่ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้
- 5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 6) นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญผ่านทั้งหมด 30 ข้อ นำมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้และคัดเลือกข้อสอบที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาแล้วเห็นว่า สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งข้อสอบที่นำไปใช้ได้จะต้องมีค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 – 1.00
- 7) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องระบบสุริยะจักรวาล จำนวน 30 ข้อ ไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโพธิ์ จำนวน 20 คน ซึ่งเคยเรียนเรื่องระบบสุริยะจักรวาล มาก่อนเพื่อวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) เท่ากับ 0.60 ค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.40 ทำและการคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 – 1.00 และคัดเลือกเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ
- 8) นำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ไปหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของโลเวทท์ (Lovett ,241-243 อ้างถึงใน อังคณา สายยศ , 2539, น.25-36) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 3.20
- 9) จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านการตรวจคุณภาพเรียบร้อยแล้ว นำไปใช้ในการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล จำนวน 30 ข้อ โดยทดสอบก่อนและหลังเรียน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาหาประสิทธิภาพ 3 ขั้นตอน ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพ(E_1) 3 ขั้นตอน ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดลอง	จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพ(E_1)ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์						
		1 (10)	2 (10)	3 (10)	4 (10)	5 (10)	ค่าเฉลี่ย	ค่าประสิทธิภาพ ร้อยละ(E_1)
รายบุคคล	3	7.67	8.33	8.00	7.67	8.67	40.33	80.67
กลุ่มย่อย	9	7.89	7.89	8.11	7.89	8.33	40.11	80.22
ภาคสนาม	30	8.17	8.07	7.97	7.90	7.97	40.07	80.13

จากตาราง 1 พบว่าการหาประสิทธิภาพ 3 ขั้นตอน ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพ E_1 เท่ากับ 80.67 แบบกลุ่มย่อยมีประสิทธิภาพ E_1 เท่ากับ 80.22 และแบบภาคสนามมีประสิทธิภาพ E_1 เท่ากับ 80.13

ตารางที่ 2 แสดงผลการหาประสิทธิภาพ(E_2) จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน30คะแนน

การทดลอง	จำนวนนักเรียน	ประสิทธิภาพ(E_2) จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน30คะแนน	ค่าประสิทธิภาพร้อยละ(E_2)
รายบุคคล	3	24.00	80.00
กลุ่มย่อย	9	24.22	80.74
ภาคสนาม	30	24.10	80.33

จากตาราง 2 พบว่าการหาประสิทธิภาพ E_2 จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพ E_2 เท่ากับ 80.00 แบบกลุ่มย่อยมีประสิทธิภาพ E_2 เท่ากับ 80.74 และแบบภาคสนามมีประสิทธิภาพ E_2 เท่ากับ 80.33

ตารางที่ 3 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ E_1/E_2 เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

การทดลอง	จำนวนนักเรียน	คะแนนระหว่างเรียน		คะแนนทดสอบหลังเรียน		ประสิทธิภาพ E_1/E_2
		ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ(E_1)	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ(E_2)	
รายบุคคล	3	40.33	80.67	24.00	80.00	80.67/80.00
กลุ่มย่อย	9	40.11	80.22	24.22	80.74	80.22/80.74
ภาคสนาม	30	40.07	80.13	24.10	80.33	80.13/80.33

จากตาราง 3 พบว่าการหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล แบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.67/80.00 แบบกลุ่มย่อยมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.22/80.74 และแบบภาคสนามมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.13/80.33 สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ 80/80

จึงยอมรับว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ระบบสุริยะจักรวาล ที่พัฒนาออกแบบขึ้นมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มประชากร

แบบทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	Sig.
ก่อนเรียน	20	17.75	3.354	-11.139	.000
หลังเรียน	20	24.65	3.297		

จากตาราง 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่า คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.75 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.65 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.13/80.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ไว้ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สรุปได้ดังนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.ในการหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.13/80.33 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องระบบสุริยะจักรวาลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพ เพราะได้ดำเนินการตามหลักการสร้างมีระบบโดยมีการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา วางแผนการจัดการเรียนรู้ และสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้สัมพันธ์กับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ อีกทั้งผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝน และรับความรู้ ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ วรชิน (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเคหะชุมชนลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเคหะชุมชนลาดกระบัง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.00/83.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ หินมี (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เรื่องดินและปุ๋ย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างหนังสือการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เรื่องดินและปุ๋ย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 81.87 / 82.12 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สอดคล้องกับ งานวิจัยของสุกัญญา วันเดวา (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวันด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC MODEL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร การหาคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน วิชาสังคมศึกษา 4 เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวัน ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพจากแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ ผลคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.95

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สรุปได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องระบบสุริยะจักรวาล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐสุดา สุวรรณมา (2565, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรียาภัย ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา งามละม่อม (2564, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องเวลา ช่วงเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ต่อวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโพธิ์ประสิทธิ์ (วิบูลย์บำรุง) ผลวิจัยพบว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องเวลา ช่วงเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ต่อวิชาประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโพธิ์ประสิทธิ์ (วิบูลย์บำรุง) มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.93/82.44 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องระบบสุริยะจักรวาล ควรมีคำแนะนำและขั้นตอนการใช้ ให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน
2. การสร้างนวัตกรรมที่ดีควรคำนึงถึงกลุ่มอายุช่วงวัย ความสนใจของนักเรียน จะเป็นการเสริมสร้างและดึงดูดความสนใจ และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาศึกษาวิจัยสื่อการสอนชนิดอื่น ในเนื้อหารายวิชาหรือระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและความหลากหลายในการเรียนรู้
2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตัวแปรอื่น เช่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และทักษะการคิดสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545**.
กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ขจรศักดิ์ ทองรอด. (2558). **กระบวนการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบสื่อประสมเพื่อสนับสนุน การเรียนรู้**.
ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- จุฑาทิพย์ วรชิน. (2565). **การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์(E-book)วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการบวก การลบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเคหะชุมชนลาดกระบัง. การค้นคว้าแบบอิสระ**
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตราภา กาวิชัย. (2563). **การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องเศษส่วน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน**
วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองหนองใหญ่ (ทองคำ ปานข้า
อนุสรณ์). การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนัญชิตา สุวรรณเลิศ. (2548). **คู่มือปฏิบัติงานการจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ e-book. กลุ่มงาน เทคนิค**
สารสนเทศ สำนักวิทยบริการ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชนินทร์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา. (2549). **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเกี่ยวกับระบบสุริยะสำหรับ**
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. สารนิพนธ์ กศม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชวาล แพรัตนกุล. (2552). **เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิบูลย์การปก.**
- ชวนพิศ ปะกัระนำ. (2554). **การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องการอ่านและเขียนคำมาตราตัวสะกด แม่กง**
แม่กน และแม่กม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระ ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- แดนทวี มานะจิตร. (2559). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้**
7 ขั้น โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ถาวร นุ่นละออง. (2550). **การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง ร่างกายมนุษย์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยา**
ศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. รายงานการวิจัยปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ธนชิต ธรรมใจ. (2564). **การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ชุดนิทานเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เรื่อง บิวตี้เต้าน้อยผู้**
น่ารัก เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนสุเหร่าลาดพร้าว. การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- บาหยัน จรรยาพิลาทิพย์. (2560). **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์**
ประกอบกิจกรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิ

พนธ์ ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **วิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สุรวิริยาสาน.

บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2555). **ระเบียบวิธีวิจัยทางหลักสูตรและการสอน**. นครราชสีมา : โรงพิมพ์แหลมทอง.

พัชรีย์ เอ็นดูราษฎร์. (2555). **การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง เปิดประตูสู่ระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดห้วยโป่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1**.
วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผี

นิรันดร์ ภักดี

รศ.,ดร. สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

E-mail: niran_phak@g.lpru.ac.th, niran4music@gmail.com

รับต้นฉบับ 20 พฤศจิกายน 2566; ปรับแก้ไข 25 ธันวาคม 2566; รับผิดชอบ 28 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อนำเสนอประเด็นของความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผีในสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ การประกอบพิธีกรรมพ่อนผีมีวงดนตรีปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนาที่เรียกว่า “วงเต่งถึง” ทำหน้าที่บรรเลงตลอดเวลาของการประกอบพิธีกรรม โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีที่บรรเลงและการประกอบพิธีกรรม คือ ความสัมพันธ์ของคนตรีกับพิธีกรรมพ่อนผีในด้านความเชื่อ ด้านบทบาทความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผี และบทบาทของคนตรีต่อการกระตุ้นให้เกิดภาวะการเข้าสู่ภวังค์ของร่างทรง ดนตรีมีความสัมพันธ์ด้านความเชื่อในด้านความเชื่อเกี่ยวกับครูกลอง ความเชื่อในการประกอบพิธีกรรมพ่อนผีมีดผีเม็งและความเชื่อในการประกอบพิธีพ่อนผีเจ้านาย บทบาทความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผี ประกอบด้วย บทบาทของนักดนตรีในการประกอบพิธีกรรมพ่อนผี บทบาทความสัมพันธ์ของคนตรีกับพิธีกรรมพ่อนผีมีดผีเม็งและบทบาทความสัมพันธ์ของคนตรีกับพิธีกรรมพ่อนผีเจ้านาย ความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผีดังกล่าวมีความสัมพันธ์ผสมผสานกันจนกลายเป็นพิธีกรรมสำคัญ และดำรงอยู่ในมโนทัศน์ของกลุ่มชาวบ้านในสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ตลอดมา

คำสำคัญ

ความสัมพันธ์ของคนตรีและพิธีกรรมพ่อนผี ความเชื่อในพิธีกรรมพ่อนผี บทบาทของคนตรีต่อพิธีกรรมพ่อนผี การเข้าสู่ภวังค์ของร่างทรง

The Relationship between Music and Fon Phi Ceremonies

Niran Phakdee

Assoc.Prof. Dr., Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

E-mail: niran_phak@g.lpru.ac.th, niran4music@gmail.com

Received 20 November 2023; Accepted 25 December 2023; Published 26 December 2023

Abstract

The purpose of this academic article is to present the relationship between music and Fon Phi ceremonies in the Socio-Cultural context in Chiang Mai province. During the traditional Fon Phi ceremony, the Lanna traditional music band called “Theng Thing” ensemble is performed. This performance reveals the relationship between the traditional ceremony namely, the relationship between music and the belief in Fon Phi ceremonies, the relationship role between music and Fon Phi ceremony activities, and the music role in urging the spirit mediums’ entering to their trance. In detail, the relationship between music and belief is the belief in “Kru Klong”, the belief in Fon Phi Mod Phi Meng ceremony activities, and the belief in Fon Phi Chao Nai ceremony activities. The relationship role between music and Fon Phi ceremony activities consists of the musicians’ role in performing Fon Phi ceremonies, the relationship roles between music and Fon Phi Mod Phi Meng ceremonies, and the relationship roles between music and Fon Phi Chao Nai ceremonies. These relationships are blended to be an essential ritual and it still occurs in Chiang Mai Socio-Cultural society these days.

Keywords

The relationship between music and Fon Phi ceremonies, The belief in Fon Phi ceremonies, The music role to Fon Phi ceremonies, The spirit mediums’ entering to their trance

บทนำ

การศึกษาวิชาดนตรีพิธีกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ นักวิจัยใช้วิธีการศึกษาตามแนวทางการวิจัยดนตรีชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) ที่เป็นการศึกษาคุณลักษณะทางดนตรีตามแนวทางของดนตรีวิทยา (Musicology) และศึกษาวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่ในบริบทนั้น (Musical Context) และที่สำคัญต้องศึกษาความหมายของความสัมพันธ์ของดนตรีและวัฒนธรรม เพื่อให้ได้คำตอบว่ากลุ่มคนใช้ดนตรีอย่างไร มีความหมายต่อวัฒนธรรม ประเพณี หรือพิธีกรรมนั้น ๆ อย่างไร แต่จากการศึกษางานวิจัยบางส่วนได้แยกการศึกษาคุณลักษณะทางดนตรี และบริบทออกจากกันอย่างชัดเจน ไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของดนตรีและบริบทวัฒนธรรมว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร บทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งนำเสนอการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “ดนตรี” และ “พิธีกรรมพื้นบ้าน” ซึ่งชาวบ้านแถบภาคเหนือตอนบนมักจะประกอบพิธีกรรมขึ้นตามความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีปู่ย่า ผีตมผีเม็ง และผีเจ้านาย การศึกษาความสัมพันธ์ของดนตรีและพิธีกรรมพื้นบ้านเป็นลักษณะการศึกษาตามแนวทางของวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เพื่อให้ให้นักวิจัยมือใหม่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษาวิชาดนตรีพิธีกรรมและวัฒนธรรมในสังคมวัฒนธรรมแต่ละพื้นที่

“ดนตรี” และ “พิธีกรรม” ต่างเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อกันจะแยกออกจากกันไม่ได้ การประกอบพิธีกรรมของสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ มักเป็นพิธีที่เกิดจากความเชื่อของมนุษย์ที่มีความต้องการ หรือปรารถนาบางสิ่งบางอย่างให้ตนเองเกิดความสบายใจ ส่วนดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะทางด้านความสุนทรีย์ที่สามารถเข้าถึงจิตใจของมนุษย์ได้ง่ายมากที่สุด ดังนั้น เมื่อใดที่มีการประกอบพิธีกรรมชาวบ้านจึงมักจะใช้ “ดนตรี” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะขาดไม่ได้ เมื่อมีพิธีกรรมจึงต้องมิดนตรีเสมอ การประกอบพิธีกรรมจึงจะถือว่าสมบูรณ์ โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อของชาวบ้าน ดนตรีก็ยิ่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น “พิธีกรรม” หมายถึง การบูชา, แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 835)) แม้ว่านัยความหมายของพิธีกรรมมุ่งเน้นพิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา แต่ในความเป็นจริงการประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านมีหลากหลายพิธีกรรมที่มีความเชื่อเป็นแนวคิดหลัก และได้ประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อให้ตนเองและครอบครัวเกิดความสบายใจ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงพิธีกรรมจึงต้องมียุคประเภของ ความศักดิ์สิทธิ์ โลกศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง (2558, น. 376) กล่าวว่า “แต่ไหนแต่ไรมา พิธีกรรม เป็นเรื่องของมนุษย์กับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า ผีสงฆ์เทวดา มนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ใช้พิธีกรรมเป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ รวมทั้งเป็นกลไกในการต่อรองร้องขอ บนบานศาลกล่าว เพื่อให้อำนาจเหนือธรรมชาติบันดาลและอำนวยให้ในสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา เมื่อใดที่มนุษย์มีความไม่มั่นคงในจิตใจ หวั่นไหวในภาวะที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความเจ็บป่วย มนุษย์ก็จะหันเข้าหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านการประกอบพิธีกรรม โดยอาศัยผู้ประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นบุคคลที่เป็น ผู้รู้ ผู้มีความสามารถพิเศษ เช่น หมอขวัญ หมอลำผีฟ้า ปู่จารย์ ฯลฯ พิธีกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองความต้องการและความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์ เมื่อมนุษย์ได้ประกอบพิธีกรรมแล้วก็เชื่อมั่นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติจะช่วยดลบันดาลให้ในสิ่งที่มนุษย์ร้องขอ บรรยาการในการประกอบพิธีกรรมจึงเป็นบรรยาการที่ศักดิ์สิทธิ์ การประกอบพิธีกรรมก็จะกระทำในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (sacred space) ในห้วงเวลาศักดิ์สิทธิ์ (sacred time) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จึงเป็น “พื้นที่พิเศษ” เช่น วัดวาอาราม ศาลเจ้า หรือเป็นพื้นที่ที่สมมติขึ้นให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการสมมติสัญลักษณ์แทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเวลาแห่งการประกอบพิธีกรรมก็เป็น “เวลาพิเศษ” ซึ่งเป็นเวลาที่กำหนดเป็นการเฉพาะสำหรับพิธีกรรมนั้น”

พิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่กลุ่มคนได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่น การประกอบพิธีกรรมเป็นส่วนสำคัญในสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏอย่างชัดเจนและยังเป็นการแสดงออกอย่างหนึ่ง เพื่อใช้ประกอบสร้าง “พื้นที่” (Domain) ในทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งพื้นที่ในระบบสังคมวัฒนธรรมจะถูกแบ่งออกเป็นพื้นที่ทางกายภาพ หรือพื้นที่โลกธรรมดา (profane) กับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในบริบทของพิธีกรรมทางศาสนา (Sacred) ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกทำให้เป็น “พื้นที่พิเศษ” ทางสังคมที่ไม่ใช่พื้นที่ตามธรรมชาติ แต่เป็นประดิษฐกรรมทางสังคมแบบหนึ่ง (Social construct/ artifact) เป็นรูปธรรมหนึ่งของการบันทึกความทรงจำของสังคม (Social memory) ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ลงบนพื้นที่เฉพาะนี้ (รังสรรค์ จันต๊ะ, 2552, น. 132-133) พิธีกรรมจึงดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม เมื่อใดที่ผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วยทำให้เกิดความไม่สบายใจจึงมีการประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อให้ตนเองเกิดความสบายใจ และเป็นการสืบทอดความเชื่อดั้งเดิมของวงศ์ตระกูล ซึ่งยังคงพบเห็นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อยู่ในทุกภูมิภาคของไทยในปัจจุบัน

พิธีกรรมพ่อนผี

พิธีกรรมพ่อนผีเป็นพิธีที่มีการถวายเครื่องเซ่นสังเวยต่อผีปู่ย่าตามความเชื่อของกลุ่มชาวบ้านในสังคมวัฒนธรรมภาคเหนือประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน การประกอบพิธีกรรมมีรูปแบบคล้ายคลึงกันแต่อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดของพิธีกรรม แต่สิ่งสำคัญคือต้องมีองค์ประกอบหลักของพิธีกรรมที่มีรูปแบบเดียวกัน ประกอบด้วย ความเชื่อ องค์พิธีกรรม ผู้ประกอบพิธีกรรมหรือเจ้าพิธีประกอบเซ่นสังเวย และวงเต่งถึง หรือวงดนตรีปี่พาทย์พื้นบ้านล้านนา การประกอบพิธีกรรมพ่อนผีนอกจากการปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมแล้วยังเกิดขึ้นจากชาวบ้านมีความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อครั้งประสบปัญหาชีวิต มีปัญหาด้านสุขภาพแล้วทำการรักษาอย่างไรก็ไม่หาย มีปัญหาจากการประกอบอาชีพ การค้าขายขาดทุน ชาวบ้านจึงหาทางออกด้วยการบนบานศาลกล่าวต่อผีปู่ย่าซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษตามความเชื่อดั้งเดิม เพื่อขอความช่วยเหลือ และเมื่อคำขอดังกล่าวประสบผลสำเร็จจึงได้ร่วมกันจัดพิธีกรรมพ่อนผีขึ้น และเรียกว่า พิธีกรรมพ่อนผีผด ผีเม้ง และผีเจ้านาย ดังที่ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555, น. 130-131) กล่าวว่า “โอกาสที่มีการไหว้ผีปู่ย่ากันบ่อยที่สุดเห็นจะเป็นการไหว้เมื่อเวลามีลูกหลานเจ็บไข้ได้ป่วย และไหว้แก้บน ด้วยเหตุที่เชื่อกันว่า ผีปู่ย่ามีอำนาจสามารถดลบันดาลให้เกิดทั้งคุณและโทษต่อลูกหลานขึ้นอยู่กับว่าลูกหลานมีพฤติกรรมเช่นไร หากละเลยพิธีกรรมหรือข้อห้ามบางอย่างของตระกูลเชื่อกันว่าลูกหลานผู้นั้นจะถูกอำนาจของผีปู่ย่าทำให้ล้มเจ็บลงจึงต้องแก้ไขด้วยการเลี้ยงผีเพื่อขอขมาและอ้อนวอนให้ผีปู่ย่าช่วยให้หายจากอาการเจ็บป่วย แต่ถ้าลูกหลานปฏิบัติตามจารีตอย่างดี ผีปู่ย่าก็มีอำนาจดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และความเจริญงอกงามแก่การเพาะปลูกให้แก่ครอบครัวลูกหลาน”

พิธีกรรมพ่อนผีอีกลักษณะหนึ่ง คือ พ่อนผีเจ้านายซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มผีอารักษ์เมืองที่แตกต่างจากผีปู่ย่าที่เป็นผีบรรพบุรุษของแต่ละตระกูล ผีอารักษ์ (guardian spirit) เป็นผีที่ปกปักรักษาให้ความปลอดภัยกับผู้คนในขอบเขตของพื้นที่ (territorial spirits) และผีวีรบุรุษ (legendary hero/ historical hero) ซึ่งอาจเป็นวิญญาณของเจ้าเมืองหรือกษัตริย์ผู้มีวีรกรรมอันยิ่งใหญ่เป็นวีรบุรุษทางประวัติศาสตร์ ผีเจ้าบ้าน ผีเจ้านาย และผีเมืองเป็นผีที่ให้ความคุ้มครอง หรือปกปักรักษาหมู่บ้าน สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งขึ้นไปจนถึงระดับเมือง ผีเหล่านี้เป็นผีที่มีคนทรง (ศิริพร ณ กลาง, 2555, ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2545)

พิธีกรรมพ่อนผีมีองค์ประกอบที่สำคัญของการประกอบพิธีกรรมคือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีในแต่ละขั้นตอน และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ ผามหรือป่าพิธีสำหรับประกอบพิธีพ่อนผี ผีเม้ง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จพิธี และหัวใจของพิธีพ่อนผีหรือพิธีพ่อนผี คือ ความอุดมสมบูรณ์ การพ่อน การแสดงออก การถวายเครื่องเซ่นไหว้ ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์และการยังชีพ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555, น. 152-153) นอกจากนี้พิธีกรรมพ่อนผียังมีหน้าที่ที่ปรากฏอย่างชัดเจน ดังที่ มาณพ มานะแซม (2554, น. 24) กล่าวว่า พิธีกรรมพ่อนผีมีหน้าที่อันชัดเจน (manifest function) คือ เพื่อแสดงความกตัญญูต่เวทีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการพบปะสังสรรค์รวมญาติพี่น้องของกลุ่มตระกูลที่นับถือผีเดียวกัน และทำให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจในการต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บหรืออุปสรรคต่าง ๆ และหน้าที่แฝง (latent function) คือ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มมีการประสานสามัคคีกันในทุกขณะ โดยมีกฎระเบียบของกลุ่มเป็นหลักในการปฏิบัติ เคารพเชื่อฟังผีบรรพบุรุษที่ส่งสอนลูกหลานผ่านทางร่างทรง หรือ“เก้าผี” สิ่งเหล่านี้เองที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในกลุ่มที่นับถือผีเดียวกัน และทำให้เกิดการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น จนส่งผลให้พิธีกรรมพ่อนผีสามารถดำรงอยู่ได้จนกระทั่งทุกวันนี้

ดนตรีพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของคนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องมี “ดนตรี” บรรเลงประกอบเสมอในลักษณะของ “ดนตรีพิธีกรรม” เช่น พิธีเสนตั้งบังหน่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวโซ่ง (สมฤทัย เฟ่งศรี, 2550) พิธีเสนตั้งบัง พิธีเสนตัว พิธีเสนขวัญ ของกลุ่มชาวไทยทรงดำจังหวัดนครปฐม (การุณย์ ด่านประดิษฐ์, 2557) พิธีเหยา ของชาวผู้ไทย (วิณณวัฒน์ เจริญไกร, 2564) พิธีกรรมมะม่วง พิธีกรรมการสื่อสารกับดวงวิญญาณของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2564) พิธีกรรมสะเอง ของกลุ่มชาติพันธุ์กูย ในเขตอีสานตอนใต้ (พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ, 2562) พิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อในการใช้ดนตรีบำบัดรักษาคนป่วย ดนตรีประกอบพิธีการเลี้ยงกู่ บ้านคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ (ปิยะนันท์ แนวดี และวุฒิสิริ จีระกมล, 2562) เป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีบรรพบุรุษ และ พิธีวอญ่แฝะ หรือดนตรีในพิธีศพพระสงฆ์มอญ (พจนิชา ฤกษ์สมุทร, มานพ วิสุทธิแพทย์ และรุจิ ศรีสมบัติ, 2562) เป็นต้น ดนตรีพิธีกรรมของคนไทยและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์รวมของพิธีกรรมและการบรรเลงดนตรีประกอบที่เป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกส่วนจากกันได้ พิธีกรรมจำเป็นต้องใช้ดนตรีเป็นองค์ประกอบของการประกอบพิธีกรรมให้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีกรรมของชาวบ้าน

ดนตรีพิธีกรรมพ่อนผี

พิธีกรรมพ่อนผีในสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ มีสองลักษณะ คือ พิธีกรรมพ่อนผีผด - ผีเม้ง และพิธีกรรมพ่อนผีเจ้านาย ผีผดผีเม้งแสดงนัยของผีบรรพบุรุษ ส่วนผีเจ้านายแสดงนัยของผีวีรบุรุษ ดนตรีประกอบพิธีพ่อนผีเป็นลักษณะของดนตรีพิธีกรรม คือ ไม่สามารถแยกส่วนของดนตรีและพิธีกรรมออกจากกันได้ ดนตรีพิธีกรรมพ่อนผีใช้วงดนตรีปี่พาทย์พื้นเมือง หรือ วงเต่งถึง เป็นวงดนตรีหลักในการประกอบพิธีตามลำดับขั้นตอนอย่างเคร่งครัด โดยต้องบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ อย่างถูกต้องตามความเชื่อและธรรมเนียมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังที่ เจริญชัย อักษรดิษฐ์ (2552, น. 82-85) กล่าวว่า

“การจัดพิธีเลี้ยงและฟ้อนผืออย่างเต็มรูปแบบ สิ่งที่สำคัญและจะขาดเสียไม่ได้นอกจากเครื่องพิธีกรรมทั้งหมดแล้ว ก็คือ วงดนตรีปี่พาทย์ หรือเรียกว่า “วงปาด” เป็นผู้มีหน้าที่ประโคมและขับกล่อม สร้างบรรยากาศในทุกขั้นตอนของพิธีกรรม การบรรเลงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การบรรเลงตามลำดับขั้นตอนพิธีหลักอย่างเคร่งครัด นับจากเริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นพิธี และการบรรเลงตามบรรยากาศของการฟ้อน หมายถึง การบรรเลงเพลงที่นอกเหนือไปจากเพลงหลักของพิธีกรรม ซึ่งในระยะหลังๆพบว่า ในบางแห่งนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมผสานสอดแทรกเพื่อสร้างบรรยากาศให้ครึกครื้น เช่น เพลงพื้นเมืองประยุกต์ และเพลงลูกทุ่ง”

พิธีกรรมฟ้อนผือผดผึง มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สถานที่สำหรับการประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า “ผาม” และเครื่องเช่นไหวบูชาต่าง ๆ ต้องจัดเตรียมครบถ้วนสมบูรณ์ตามธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งมี “เก่าผี” ที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการประกอบพิธีได้อย่างถูกต้องตามลำดับขั้นตอน และมี วงเต่งถึง ที่นักดนตรีสามารถบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง และชำนาญ เมื่อเก่าผีต้องการให้บรรเลงบทเพลงอะไรต้องบรรเลงได้ทันที ดังตารางตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมพืชนมคัมภีร์และบทเพลง

ลำดับที่	ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม	ชื่อเพลง	หมายเหตุ
1.	พิธีขึ้นท้าวหังส	-	ไม่มีการบรรเลง/ ปุจารย์ ¹ เป็นผู้ทำพิธี
2.	พิธีบูชาเจ้าที่	-	ไม่มีการบรรเลง/ นักดนตรีอาวุโส เป็นผู้ทำพิธี
3.	การผูกผ้าห้อย	-	ไม่มีการบรรเลง/นักดนตรีอาวุโส เป็นผู้ผูกผ้า
4.	พิธีเชิญผีป่วน	เพลงฉัตร	
5.	พืชนมข้าง พืชนมตุม	พืชนมคอง	
6.	พิธีเลี้ยงข้าวผีป่วน	เพลงฉัตร และเพลงพื้นเมือง	
7.	พิธีพืชนมด้วย	พืชนมคอง / พืชนมคองผ้า	
8.	การลงคาบ	พืชนมคอง / เพลงมวญ	
9.	พิธีไหว้หัวกล้วย	-	ไม่มีการบรรเลง/ ญาติผู้ใหญ่ประจำ วงศ์ตระกูลเป็นผู้ทำพิธี
10.	พิธีเลี้ยงผีผ้าขาว	พืชนมคอง	
11.	พิธีตักบาตรผีป่วน	เพลงฉัตร และเพลงพื้นเมือง	
12.	พิธีปิดฤกษ์ ปิดเคราะห์ ปิดภัย	เพลงฉัตร และเพลงพื้นเมือง	
13.	พิธีเลี้ยงข้าวผีป่วน (กลางวัน)	เพลงฉัตร และเพลงพื้นเมือง	
14.	พิธีเลี้ยงพายไก่	-	ไม่มีการบรรเลง/ นักดนตรีอาวุโสเป็นผู้เลี้ยงพาย ลักษณะของไก่
15.	พิธีจุดเทียนชัย หรือสูมาเทียน	เพลงพายครุ / พืชนมคอง	
16.	พิธีไหว้ผีกลา	เพลงกลา	
17.	การพืชนมปล่อย	พืชนมคอง และเพลงลูกทุ่งยอดนิยม	
18.	การเล่นน้ำปีใหม่สงกรานต์ "ตกปีใหม่"	บทเพลงจังหวะร่าว / เพลงปีใหม่เมือง	
19.	การเล่นสบบ้า	บทเพลงจังหวะร่าว	
20.	แห่บังไฟ	เพลงปราสาทไหว หรือเพลงแห่หงหลวง / เพลงเซ่งบังไฟ	
21.	ชมไก่	เพลงพายครุ / เพลงมวญ	
22.	คล้องช้าง	เพลงช้าง / พืชนมคอง / เพลงมวญ	
23.	ปลุกข้าวไร่	บทเพลงจังหวะร่าว	
24.	ต่อแพ	พายจัต	
25.	พิธีส่งผี	เพลงฉัตร / เพลงปราสาทไหว	
26.	พิธีเลี้ยงพายน้าตาเทียน	-	ไม่มีการบรรเลง/ นักดนตรีอาวุโสเป็นผู้เลี้ยงพาย ลักษณะของน้าตาเทียน

¹ มัคทายก

วงปี่พาทย์พื้นเมือง หรือวงเต่งถึง มี 2 ลักษณะ คือ วงเต่งถึงแบบพื้นเมือง ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ ปาดเอก (ระนาดเอก) ปาดทุ้ม (ระนาดทุ้ม) ปาดเหล็ก (ระนาดเหล็ก) ปาดฆ้อง (ฆ้องวง) กลองเต่งถึง กลองโป่งโป่ง แฉ่น้อย และแฉ่นหลวง วงเต่งถึงแบบพื้นเมืองนิยมใช้บรรเลงในพิธีพืชนิยมผสมเสียง เน้นการบรรเลงบทเพลงพื้นเมือง และบทเพลงลูกทุ่งในช่วงของการพืชน้อย และวงเต่งถึงแบบประยุกต์ คือ การนำเอาเครื่องดนตรีพื้นบ้านเป็นเครื่องดนตรีหลักประสมวงกับเครื่องดนตรีสากล คือ กลองชุด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบส คีย์บอร์ด กลองบรอนโก และกลองทอมบา สามารถบรรเลงได้ทั้งบทเพลงพื้นเมืองแบบดั้งเดิม คือ บรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรีพื้นเมือง และบรรเลงบทเพลงลูกทุ่งในลักษณะของวงดนตรีประยุกต์ วงเต่งถึงแบบประยุกต์ส่วนใหญ่มีเครื่องขยายเสียงขนาดใหญ่และใช้เครื่องผสมเสียง (Mixer) สำหรับควบคุมระบบเสียง โดยนิยมใช้บรรเลงในพิธีพืชนิยมพื้นบ้าน วงเต่งถึงทั้งสองลักษณะเป็นดนตรีพิธีกรรม ถ้าหากนักวิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยก็ไม่ควรแยกออกจากกันแล้วอธิบายว่าดนตรีมีคุณลักษณะอย่างไร และพิธีกรรมมีขั้นตอนอย่างไรเท่านั้น แต่ควรอธิบาย และวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของทั้งดนตรีและพิธีกรรม เนื่องจากพิธีกรรมมีทั้งดนตรีและพิธีกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน และแสดงความสัมพันธ์กันหลายประการ ดังที่ผู้เขียนได้ศึกษาวิจัยเรื่องดนตรีและพิธีกรรมพืชนิยมมีความสัมพันธ์กันหลายประการ คือ ความสัมพันธ์ในด้านความเชื่อ ความสัมพันธ์ด้านบทบาทของนักดนตรี และบทบาทของดนตรีต่อการกระตุ้นให้เกิดภาวะการเข้าสู่วังค์ของร่างทรง ดังรายละเอียด ดังนี้

ความสัมพันธ์ในด้านความเชื่อ

ความสัมพันธ์ของดนตรีและพิธีกรรมพืชนิยมด้านความเชื่อ คือ กรอบมโนทัศน์เรื่อง “ครูกลอง” นักดนตรีวงเต่งถึง มีกรอบมโนทัศน์ความเชื่อต่อครูกลองว่ามีอำนาจในการปกป้องคุ้มครอง และช่วยเกื้อหนุนให้นักดนตรีมีความสุขสบาย ในขณะที่พิธีกรรมพืชนิยมเกิดจากกรอบมโนทัศน์ความเชื่อต่ออำนาจของผีปู่ย่าที่ช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้มีความสุขความเจริญในการดำเนินชีวิต และพิธีกรรมพืชนิยมพื้นบ้านมีกรอบมโนทัศน์ความเชื่อต่อองค์เทพที่มาเข้าทรงทำให้ตนเองมีชีวิตที่สุขสบาย จากกรอบมโนทัศน์ของนักดนตรีวงเต่งถึงและพิธีกรรมพืชนิยมได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกัน คือ มีมโนทัศน์ความเชื่อในระบบจินตนาการร่วมเดียวกัน คือ แก้วผี และร่างทรงต่างให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญและมีความเชื่อต่ออำนาจของ “ครูกลอง” ในขณะที่กลุ่มนักดนตรีก็แสดงออกถึงความเคารพนับถือต่ออำนาจผีปู่ย่า รวมทั้งอำนาจขององค์เทพผีเจ้านายจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ในการอุปถัมภ์ระหว่างมาซึ่งร่างทรงกับกลุ่มนักดนตรีวงเต่งถึง มโนทัศน์ความเชื่อเรื่อง “ครูกลอง” จึงเป็นศูนย์กลางของความเชื่อของนักดนตรี แก้วผี และร่างทรง ซึ่งทุกคนต่างแสดงความเคารพกราบไหว้ก่อนการเริ่มพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอน เป็นความสัมพันธ์ที่แสดงออกให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในพิธีพืชนิยม

ความสัมพันธ์ด้านบทบาทของนักดนตรี

พิธีกรรมพืชนิยมนักดนตรีวงเต่งถึงมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ถ้าหากขาดนักดนตรีการประกอบพิธีกรรมไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากตัวแทนนักดนตรีอาวูโสต้องมีหน้าที่ในการผูกผ้าห้อยหรือผ้าจ่อง ผ้าเทิง ผ้าแว้ง และการบูชาเจ้าที่ รวมทั้งการกล่าวเชิญผีปู่ย่าให้มาร่วมงานพืชนิยมกับลูกหลานโดยผ่านทางผ้าห้อย การประกอบพิธีพืชนิยมผสมเสียงมี “ผ้าห้อย” เป็นสิ่งที่แสดงถึงการสื่อสารระหว่างผีปู่ย่า และแก้วผีรวมทั้งลูกหลาน นักดนตรีอาวูโสเป็นผู้ทำหน้าที่มัดผ้าห้อยพร้อมทั้งกล่าวเชิญผีปู่ย่าให้มาร่วมในพิธีจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการ

เริ่มต้นพิธีกรรมฟ้อนผึ่มดผึ่มเม้ง นอกจากนี้ นักดนตรียังมีบทบาทในการเป็นผู้เสี่ยงทายไก่ และเสี่ยงทายน้ำตาเทียน ซึ่งพิธีที่ลูกหลานมีความเชื่อและมักนำผลการเสี่ยงทายไปเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติตนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ภายในสายผึ่มวงศ์ตระกูล รวมทั้งเป็นการป้องกันหรือเตือนสติลูกหลานในกรณีคำเสี่ยงทายที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต บทบาทการเป็นผู้พิจารณาการเสี่ยงทายคล้ายหมอดูแสดงถึงการเป็นผู้ที่กลุ่มสายผึ่มวงศ์ตระกูลเห็นว่านักดนตรีอาวุโสเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนที่สำคัญของการประกอบพิธีกรรม และบทบาทหลักที่สำคัญของนักดนตรี คือ การบรรเลงบทเพลงต่าง ๆ ประกอบพิธีกรรมฟ้อนผึ่มดผึ่มเม้งที่ต้องถูกต้องตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดตามตารางที่ 1 โดยนิยมใช้วงเต่งถึงแบบพื้นเมือง บรรเลงบทเพลง เช่น เพลงฉัตร เพลงผึ่มดลงช่วง เพลงกุลา เพลงผึ่มดห้อยผ้า เพลงมวย เป็นต้น และช่วงการฟ้อนปล่อยสามารถบทเพลงลูกทุ่งยอดนิยมทั่วไป จนสุดท้ายเมื่อการประกอบพิธีเสร็จสิ้น ตัวแทนนักดนตรีอาวุโสต้องเป็นผู้ที่แก้ผ้าห้อยที่ผูกไว้ตอนเริ่มพิธี และแกะหลังคาผามที่ใช้ประกอบพิธีก่อนที่ชาวบ้านจะช่วยกันรื้อถอนให้แล้วเสร็จในวันงาน

ผ้าห้อยหรือผ้าจ่อง หมายถึง ผ้าห้อยสำหรับแก้ผี สำหรับประกอบพิธีกรรมฟ้อนผึ่มดผึ่มเม้ง

ผ้าเพิง หมายถึง ผ้าที่ผูกด้านใต้หลังคาผาม คล้ายเป็นเพดาน

ผ้าแว้ง หมายถึง ผ้าที่ผูกล้อมระหว่างเสาผามด้านบน

บทบาทของดนตรีต่อการกระตุ้นให้เกิดภาวะเข้าสู่ภวังค์

การบรรเลงวงเต่งถึงมีบทบาทต่อการกระตุ้นให้เกิดภาวะการเข้าสู่ภวังค์ (Trance) ของแก้ผี และร่างทรงองค์เทพ การประกอบพิธีกรรมฟ้อนผึ่มดผึ่มเม้งและผึ่มเจ้านาย มีหลายช่วงเวลาที่แก้ผี ลูกหลาน และร่างทรงเข้าสู่ภวังค์ได้หลายลักษณะ คือ การห้อยผ้าในผามจากการห้อยโชนผ้าและหมุนตัวอย่างรวดเร็วไปมาจนทำให้เกิดอาการมึนงงแล้วเข้าสู่ภวังค์ การฟ้อนดาบและการฟ้อนกิ่งดอกแก้ว เสียงกลองเต่งถึง และการเข้าสู่ภวังค์จากการกระตุ้นขององค์ประกอบดนตรี คือ การเร่งอัตราความเร็วของการบรรเลง การเน้นเสียงเครื่องดนตรีให้เสียงดังและการซ้ำกระสวนทำนองและกระสวนจังหวะ

พิธีกรรมฟ้อนผึ่มดผึ่มเม้ง และผึ่มเจ้านาย แก้ผีปู่ย่าและร่างทรงต่างเกิดภาวะการเข้าสู่ภวังค์ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของ Gilbert Rouget (1985, น. 10-11) กล่าวว่า “ภาวะการเข้าสู่ภวังค์มักเกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหว หรือการเต้น (Movement) การได้ยินเสียง (Noise) เกิดขึ้นในที่ที่มีผู้คนจำนวนมาก (In company) เกิดจากภาวะวิกฤต (Crisis) เกิดจากการกระตุ้นเกี่ยวกับระบบการรับรู้ หรือระบบประสาท (Sensory overstimulation) มีภาวะสูญเสียความทรงจำ (Amnesia) และอาจจะมีการกระตุ้นให้เข้าสู่ภวังค์โดยการดื่มเครื่องดื่มบางชนิด (Drink) การเต้นรำอย่างไร้รูปแบบ และเสียงกลองที่ดังอีกทีก็ครึกโครม” และสิ่งที่สำคัญ คือ “การเข้าสู่ภวังค์ (entry to trance) ในขณะที่เข้าร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ว่ากรณีใดส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับสัมผัสกับ “ดนตรี” ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ระหว่างเพลงร้อง หรือเพลงบรรเลง” (Gilbert Rouget: 1985, น. 49) จากคำอธิบายดังกล่าว ดนตรีพิธีกรรมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้ร่างทรงเข้าสู่ภวังค์ได้มากที่สุด และเมื่อรวมกับปัจจัยอื่น ๆ ในขณะการประกอบพิธีฟ้อนผึ่ม เช่น การฟ้อนรำ การอยู่ท่ามกลางพิธีที่มีเสียงดังและมีผู้คนจำนวนมาก การกระตุ้นระบบประสาทจากการห้อยผ้า และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น จึงเป็นต้นเหตุของการเข้าสู่ภวังค์ของ

เก้าอี้และร่างทรง

ดนตรีและพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กันหลายด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรมและความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์เป็นองค์รวมโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ในส่วนของคุณสมบัติเด่นทางดนตรีที่แสดงความสัมพันธ์กับการประกอบพิธีกรรม มีรายละเอียดดังที่ ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์ (2559, น. 209-210) กล่าวว่า “ดนตรีเป็นหนึ่งในบรรดาสถาบันสำแดงตนของสังคม (Expressive Institute) และมักสำแดงลักษณะเฉพาะได้ชัดเจนมากแม้ว่าจะเป็นนามธรรมที่สุดก็ตาม ดนตรีเกิดจากเสียง ซึ่งแต่ละหน่วยเสียงมีคุณสมบัติทางวิทยาศาสตร์ติดตัวทันที 4 อย่าง โดย 3 อย่างแรกเป็นคุณสมบัติที่สามารถวัดค่าได้ คือ

- 1) เสียงทุกเสียงมีระดับเสียง (Pitch) ซึ่งเกิดจากความสั่นสะเทือนของวัตถุที่เป็นต้นกำเนิดเสียงแล้วเกิดเป็นคลื่นที่มีความถี่ส่งผ่านทางอากาศ
 - 2) เสียงทุกเสียงมีความยาว (Duration) ของเวลาที่สั่นสะเทือนก่อนจะจางหายไป
 - 3) เสียงทุกเสียงมีความเข้ม (Intensity) หรือความดัง
 - 4) เสียงทุกเสียงมีสีสันทันของเสียง (Timbre หรือ Tone color) ซึ่งขึ้นกับสิ่งที่เป็นต้นกำเนิดเสียง
- คุณสมบัติข้อนี้ไม่มีหน่วยวัดเป็นตัวเลขเพราะรับรู้ด้วยความรู้สึกของผู้ฟัง”

คุณสมบัติของดนตรีดังกล่าวเป็นหลักสากลของดนตรีทุกประเภททั้งดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะเสียงจากเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ (Percussion) เช่น เสียงกลอง มีอานุภาพที่สามารถกระตุ้นระบบประสาทการรับรู้ของมนุษย์ในทางกายภาพทำให้เกิดความรู้สึกคึกคักกระฉับกระเฉง ส่วนเครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนองมีผลกระทบต่อจิตใจให้เกิดความรู้สึกอ้อมเอมเป็นสุข หรือโศกเศร้าเสียใจได้ การประกอบพิธีพืชม้วนตั้งแต่ถึง บรรเลงบทเพลงต่าง ๆ นอกจากช่วยสร้างบรรยากาศให้คึกคักสนุกสนานแล้วยังสร้างความศักดิ์สิทธิ์แก่พิธีกรรม รวมทั้งช่วยกระตุ้นให้ร่างทรงเข้าสู่ภวังค์ได้หลายกรณี เช่น การห้อยผ้า และเสียงกลองตั้งแต่ถึง เป็นต้น

การห้อยผ้า

พิธีกรรมพืชม้วน ผีเม็ง ตามธรรมเนียมดั้งเดิมมีการผูกผ้าห้อยโดยตัวแทนนักดนตรีอาวุโสเป็นผู้ทำหน้าที่ผูกผ้าห้อยติดกับคานด้านบนตรงกลางผาม การเริ่มต้นประกอบพิธีเริ่มจากพิธีเชิญผีปู่ย่าจากหิ้งผีปู่ย่า หรือห้อยผิ้วย่ามายังหิ้งผีในผามแล้วเก้าอี้จึงเริ่มห้อยผ้ากลางผามโดยค่อย ๆ โยกไปมา และหมุนตัวตามจังหวะการบรรเลงเพลงผีมดลงช่วง หรือเพลงมวญ เก้าอี้ก็จับผ้าห้อยหมุนตัววนกลับไปกลับมาตามเสียงของการบรรเลงจนเข้าสู่ภวังค์ จึงดำเนินการประกอบพิธีกรรมแต่ละช่วงไปตามลำดับ การห้อยผ้าอีกช่วงหนึ่ง คือ ช่วง “พืชม้วนปล่อยและเข้าผ้าห้อยผี” เป็นช่วงที่ลูกหลาน และญาติพี่น้องที่มาร่วมงานจะได้มีส่วนร่วมห้อยผ้า โดยช่วงแรกได้พืชม้วนร่วมกันที่ลานต้นดอกแก้วหน้าผามแล้วจึงมีญาติผู้ใหญ่ได้นำลูกหลานญาติพี่น้องมาร่วมห้อยผ้าในผาม วงแต่งถึงบรรเลงเพลงผีมดลงช่วง ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีจังหวะเร็วคึกคักสนุกสนาน การเริ่มต้นห้อยผ้าเริ่มจากการให้ลูกหลานจับผ้าปิดคลุมหน้าแล้วกลุ่มญาติก็ช่วยกันแกว่ง และหมุนตัวลูกหลานอย่างรุนแรงให้ห้อยวนไปมาอยู่ในผามท่ามกลางจังหวะดนตรีที่เร้าเสียงดังอีกทีก็จนลูกหลานที่ห้อยผ้าเข้าสู่ภวังค์ จากนั้นก็นำลูกหลานคนต่อไปเข้ามาห้อยผ้าจนเข้าสู่ภวังค์ในลักษณะเดียวกัน ลักษณะของการห้อยผ้าโดยการหมุนตัวอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการรับกวนระบบประสาทในสมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ที่มีหน้าที่ควบคุมการเคลื่อนไหวของมนุษย์ เมื่อได้รับการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องจึงทำให้เกิดอาการมึนงง ทรงตัวไม่อยู่ และควบคุมตัวเองไม่ได้เป็นภาวะการเข้าสู่ภวังค์

ชั่วขณะ อีกทั้งยังได้รับการกระตุ้นจากเสียงดนตรีจากวงเต่งถึงที่ส่งผลทำให้ลูกหลานเข้าสู่วงค์ได้

เสียงกลองเต่งถึง

กลองเต่งถึงเป็นกลองที่เป็นเสียงหลักในวงเต่งถึง ในการตีมีเสียงดัง “เต่ง – ถึง” ชัดเจนที่สุด นักดนตรีจึงเรียกชื่อว่า “กลองเต่งถึง” และวงดนตรีเรียกว่า “วงเต่งถึง” ซึ่งมีบทบาทสำคัญสำหรับการบรรเลงในงาน ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมวัฒนธรรมล้านนามานาน โดยเฉพาะบทบาทการบรรเลงประกอบพิธีกรรม ฟ้อนผีผดเม้งที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ การบรรเลงวงเต่งถึงมีธรรมเนียมปฏิบัติคือการจัดวางเครื่องดนตรีให้อยู่ชิดกับหิ้งผีในผาม ทำให้เสียงจากการบรรเลงเสียงจึงดังก้องอยู่ภายในผาม และปริณทณของพิธี จากการวิจัยของผู้เขียนพบว่า การประกอบพิธีกรรมฟ้อนผีเม้งในช่วงการฟ้อนปล่อยและเข้าผ้าเข้าผี มีหญิงสาวลูกหลานของเจ้าภาพได้เข้าห้อยผ้าจนเข้าสู่วงค์แล้วญาติจึงพาออกมาฟ้อนร่วมกับกลุ่มญาติตามปกติที่ต้นดอกแก้ว พอเริ่มได้สติก็ไปนั่งพักในเต็นท์ ในระหว่างนั้นญาติคนอื่น ๆ ก็เข้าห้อยผ้าโดยวงเต่งถึงบรรเลงเพลงผัดผัดห้อยผ้า มีการเร่งอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น และเน้นเสียงให้ดังเพิ่มขึ้น ๆ ปรากฏว่าหญิงสาวคนเดิมที่นั่งพัก และออกจากวงค์แล้ว อยู่ ๆ ก็กลับเข้าสู่วงค์อีกครั้งโดยให้ร้องเสียงดังแล้ววิ่งเข้ามาฟ้อนในผามอีกครั้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เข้าห้อยผ้าที่สามารถทำให้เข้าสู่วงค์เกิดอาการมึนงงได้ง่ายกว่าแต่ในกรณีนี้เกิดจากการได้ยินเสียงกลองเต่งถึงกระตุ้นจนเข้าสู่วงค์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Gilbert Rouget (1985, น. 317) กล่าวว่า “เสียงดนตรี เสียงกลอง เสียงร้อง และการเต้นรำ สามารถทำให้คนเข้าสู่วงค์ได้” และจากการวิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรีของกลองเต่งถึงบทเพลงผัดผดลงช่วง ซึ่งใช้บรรเลงในขณะลูกหลานห้อยผ้า พบว่ามีการบรรเลงกระสวนจังหวะที่ชัดเจน และซ้ำ ๆ กัน โดยเฉพาะการเน้นเสียงจังหวะตกที่ 1 เมื่อพิจารณาในเชิงจิตวิทยาดนตรีเมื่อได้ฟังกระสวนจังหวะซ้ำ ๆ กันหลายรอบ คุณลักษณะทางดนตรีในลักษณะนี้เป็นทั้งการกระตุ้นทางกาย และทางจิตใจสามารถทำให้ผู้ฟังเกิดสมาธิได้ ดังโน้ตตัวอย่างจากบทเพลง “ผัดผดลงช่วง” บรรเลงประกอบพิธีกรรมฟ้อนผีโดยวงเต่งถึงคณะหัวฝายสามัคคี และถอดโน้ตโดยผู้เขียน

การบรรเลงกระสวนจังหวะวงเต่งถึงบทเพลงผัดผดลงช่วง นิยมใช้บรรเลงเมื่อญาติพี่น้องได้นำตัวแทนลูกหลานมาห้อยผ้า โดยโยกไกวตามกระสวนจังหวะเพลงที่เร็วขึ้น ๆ ในขณะนี้นักดนตรีตีกลองเต่งถึงโดยเน้นทุกจังหวะตก และเร่งอัตราจังหวะโดยการแบ่งค่าตัวโน้ตให้มีความถี่มากขึ้น จากการสังเกตเมื่อนักดนตรีตีกลองโดยการเน้นเสียงซ้ำ ๆ กัน หลายครั้ง ด้วยกลองเต่งถึงที่มีเสียงดัง มีการเร่งเร้าอัตราจังหวะ และกระชับอัตราจังหวะให้ถี่มากขึ้น และค่อย ๆ เพิ่มความเร็วขึ้นในช่วงที่ลูกหลานกำลังห้อยผ้าที่หมุนตัวอย่างรวดเร็ว และไกวไปมาจนกระทั่งลูกหลานเข้าสู่วงค์ จากนั้นวงดนตรีจึงผ่อนอัตราจังหวะลงหรือมีการเปลี่ยนบทเพลง แต่หากมีลูกหลานคนอื่นเข้ามาห้อยผ้าอีกจึงเปลี่ยนมาบรรเลงบทเพลงผัดผดลงช่วงอีกครั้ง และนักดนตรีตีกลองเต่งถึงโดยการเน้นจังหวะซ้ำ ๆ และเพิ่มความถี่อัตราตัวโน้ตเพิ่มขึ้น ดังโน้ตตัวอย่างจากบทเพลง “ผัดผดลงช่วง” บรรเลงประกอบ

พิธีกรรมพ่อนผี โดยวงเต่งถึงคณะหัวฝายสามัคคี และถอดโน้ตโดยผู้เขียน

คุณลักษณะทางดนตรีที่น่าเข้าสู่วงค์

เสียงดนตรีจากการบรรเลงประกอบพิธีพ่อนผีทำให้เก๋าคิดมีเมื่ และร่างทรงผีเจ้านายเข้าสู่วงค์ได้ ดังที่ Rouget, G. (1985, น.10) กล่าวว่า “ภาวะการเข้าสู่วงค์มักจะเกิดขึ้นเมื่อระบบการรับรู้ของมนุษย์ได้รับการกระตุ้นจากเสียง (noise) ดนตรี (music) กลิ่น (smells) และการทำให้รู้สึกตื่นเต้น กระวนกระวาย หรือความกังวล (agitation)” จากคำพูดดังกล่าวสัมพันธ์กับการประกอบพิธีพ่อนผีที่ใช้วงเต่งถึงบรรเลงบทเพลงต่างๆ ที่มีเสียงดังอีกทีก็คึกโครม มีกลิ่นธูปเทียน และกลิ่นอาหารเครื่องสังเวย ที่ใช้ประกอบพิธี โดยเฉพาะการห้อยผ้าที่ต้องหมุนตัววนกลับไปกลับมาอย่างรวดเร็วหลาย ๆ รอบยอมทำให้เก๋าคิดเกิดความรู้สึกมีนงงกระวนกระวายใจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถทำเข้าสู่วงค์ได้ในระหว่างการประกอบพิธี และถ้ามุ่งเน้นถึงคุณลักษณะทางดนตรีที่สามารถทำให้ร่างทรงเข้าสู่วงค์ได้ ดังที่ Rouget, Gilbert (1985, น. 82-83) ได้อธิบายเพิ่มเติม คือ “ลักษณะทางดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมจากกลุ่มที่มีการเร่งอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น (accelerando) การเพิ่มระดับความเข้มของเสียงดนตรี (intensification of sound) และการเพิ่มความดังของระดับเสียง (crescendo) ในขณะบรรเลง เพลงร้องก็ขับร้องให้ดังที่สุด การบรรเลงก็บรรเลงให้เสียงดังที่สุดเท่าที่จะทำได้ (as loud as it could) และการบรรเลงแนวดำเนินทำนองจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในลักษณะลีลาเหมือนการท่องมนต์คาถาที่มีการเน้นเสียงแบบการกระแทกเสียงอย่างฉับพลัน (Sforzando) สิ่ง เหล่านี้ล้วนทำให้ร่างทรงเข้าสู่วงค์ได้ โดยเฉพาะเสียงกลองที่มีเสียงดัง และทรงพลังมากที่สุด”

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรีของวงเต่งถึงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมพ่อนผีจากงานวิจัยของผู้เขียน พบว่าคุณลักษณะทางดนตรีที่ทำให้ร่างทรงเข้าสู่วงค์ คือ การเร่งอัตราความเร็ว รูปแบบการบรรเลงที่มีการเพิ่มความเข้มของเสียงดนตรี การบรรเลงให้เสียงดัง และการเน้นเสียงให้ดังอย่างฉับพลัน ดังรายละเอียดการศึกษาของ นิรันดร์ ภักดี (2558, น. 278-284) ดังนี้

1) การเร่งอัตราความเร็ว

การบรรเลงของวงเต่งถึงในการประกอบพิธีกรรมพ่อนผีเมื่เมื่อวิเคราะห์อัตราความเร็วพบว่า เมื่อเริ่มต้นการประกอบพิธี วงเต่งถึงบรรเลงบทเพลงมีดลงช่วงด้วยอัตราความเร็วประมาณ M.M. = 136 – 142 แล้วบรรเลงโดยควบคุมความเร็วอย่างต่อเนื่องถึงช่วงกลางของการบรรเลงจึงค่อย ๆ เร่งอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น ๆ เก๋าคิด หรือลูกหลานที่ห้อยผ้าก็โยกตัวจับผ้าหมุนตัวให้มีความเร็วเพิ่มมากขึ้นตามการเร่งเร้าของอัตราจังหวะที่รวดเร็วจนเข้าสู่วงค์ ซึ่งมีอัตราความเร็วประมาณ M.M. = 148 – 152 และการประกอบพิธีกรรมพ่อนผีเจ้านาย ในช่วงการพ่อนดาบของร่างทรง การบรรเลงเพลงฟายครุ มีอัตราความเร็ว M.M. = 70 – 72 ซึ่งร่างทรงเริ่มต้นการพ่อนดาบด้วยลีลาอ่อนช้อยสวยงาม เมื่อถึงท่อนสุดท้ายของเพลงนักดนตรีจึงได้เร่งอัตราความเร็วเป็น M.M. = 130 – 136 ร่างทรงก็เร่งจังหวะการพ่อนตามอัตราความเร็วของจังหวะกลอง แล้วบรรเลงต่อด้วย

บทเพลงฝึมห้อยผ้า หรือเพลงมวย ที่อัตราความเร็ว M.M. = 144 – 154 ร่างทรงผีเจ้านายก็เริ่มใช้ดาบปาด และ ฟันไปตามแขนขา รวมทั้งส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตนเอง สุดท้ายนักดนตรียังได้เร่งอัตราความเร็วให้เพิ่มขึ้นเป็น M.M = 156 – 160 ร่างทรงก็ใช้ปลายดาบหันเข้าหาลำตัวแล้วกดด้ามดาบให้ส่วนปลายแทงเข้าหาตัวเองพร้อมกับเสียงเพลงที่เร่งเร้าและเสียงดัง ปรากฏว่าดาบงอนเป็นรูปตัวยู (U) ทั้งสองด้าม ส่วนร่างทรงไม่ได้รับบาดเจ็บหรือมีบาดแผลใดใดบนร่างกาย จากนั้นนักดนตรีจึงค่อย ๆ ทอดจังหวะลงจบเพลง การเข้าสู่ภวังค์ในขณะห้อยผ้า และช่วงการฟ้อนดาบของร่างทรงในลักษณะของการทำร้ายตนเองเพื่อแสดงถึงอิทธิฤทธิ์และความขลังของร่างทรง มีส่วนจากการเร่งเร้าจากบทเพลงที่ค่อย ๆ เร่งจังหวะให้เร็วขึ้น ๆ เป็นส่วนในการกระตุ้นให้แก้ผ้าและร่างทรงเข้าสู่ภวังค์

2) รูปแบบการบรรเลงวงเต่งถึง

วงเต่งถึง เป็นวงดนตรีที่ประสมวงจากเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี และเครื่องประกอบจังหวะเป็นหลักซึ่งตามธรรมชาติเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงดังและมีระดับความเข้มเสียงที่สูง และเครื่องเป่า คือ แนน้อยและ แนนหลวง ที่มีเสียงดังและมีระดับเสียงสูงที่แหลมบาดหูทำให้ได้ยินชัดเจนและโดดเด่นในวงเต่งถึง เนื่องจากมีสีสันทันของเสียงที่มีลักษณะเฉพาะตัว อีกทั้งการบรรเลงที่นิยมเป่าลากเสียงยาวต่อเนื่องกัน เมื่อการบรรเลงบทเพลงที่มีจังหวะคึกคักสนุกสนานก็ยิ่งทำให้มีเสียงที่อีกทีกครึกโครม ในขณะที่กลองเต่งถึง เป็นกลองที่มีเสียงดังครอบคลุมทั่วบริเวณพิธี อีกทั้งเมื่อได้บรรเลงอยู่ภายในผามที่มีหลังคาซ้อนข้างดำคลุมไว้ทั้งหมดก็ยิ่งมีความเข้มของเสียงเพิ่มมากขึ้นก็ยิ่งเพิ่มบรรยากาศความสนุกสนานในขณะบรรเลงนักดนตรีมักเพิ่มเติมเทคนิคการบรรเลงต่าง ๆ เช่น การเน้นเสียงกลองซ้ำ ๆ ต่อกันเป็นท่อนยาว การบรรเลงให้เสียงดังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และการบรรเลงให้เสียงดังขึ้นอย่างฉับพลัน การบรรเลงต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถสร้างแรงกระตุ้นต่อผู้เข้าร่วมพิธีกรรมฟ้อนผี ซึ่งตามหลักจิตวิทยา ดนตรีมนุษย์จะตอบสนองต่อเสียงดนตรีสองด้านเสมอ คือ การตอบสนองทางกาย (Physical response) กับ การตอบสนองทางจิตวิญญาณ (Spiritual response) การตอบสนองจะเน้นหนักไปด้านใดด้านหนึ่งมาน้อยเพียงใดขึ้นกับการเลือกเน้นองค์ประกอบดนตรี ถ้านั้นลีลาจังหวะที่เร็วและมีเสียงดังจะเร่งเร้าการตอบสนองทางกายมากกว่าทางจิต (ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์, 2558, น. 160) วงเต่งถึงมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี และเครื่องประกอบจังหวะที่ช่วยกระตุ้นในทางกายภาพของมนุษย์อยู่แล้วเมื่อมีการเพิ่มระดับเสียง และการเร่งอัตราจังหวะให้เร็วขึ้น จึงทำให้ระหว่างการการห้อยผ้า และการฟ้อนดาบ ด้วยพลังเสียงที่มีอำนาจจึงทำให้แก้ผ้า และลูกหลานญาติพี่น้องเข้าสู่ภวังค์ได้ ส่วนวงเต่งถึงแบบประยุกต์ที่มีเครื่องดนตรีสากลประสมวงร่วมด้วย และยังมีเครื่องขยายเสียงช่วยขยายเสียงเครื่องดนตรีทุกเครื่องก็ยิ่งมีระดับเสียงที่ดังกระหึ่มมากขึ้นไปอีกกราวกับเสียงของเวทีคอนเสิร์ต จึงทำให้บรรยากาศการฟ้อนมีความคึกคักสนุกสนานส่งผลให้ร่างทรงที่มาร่วมงานต่างเข้าสู่ภวังค์ได้โดยง่าย

3) การซ้ำกระสวนทำนอง

การบรรเลงวงเต่งถึงในพิธีกรรมฟ้อนผีมีเมื่ มีบทเพลงที่ดำเนินแนวดำเนินทำนองหลายรูปแบบ การซ้ำกระสวนทำนองเป็นลักษณะเด่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษาของ Humphrey (1996) ได้อธิบายถึงบทเพลงที่ใช้การซ้ำทำนอง ซ้ำกระสวนจังหวะ และบรรเลงวนซ้ำไปมาหลายรอบทำให้เกิดพลังต่อร่างทรง และส่งผลต่อการใช้ดนตรีสำหรับการบำบัด กล่าวว่

“บทเพลงที่มีการซ้ำทำนอง และจังหวะสั้น ๆ วนซ้ำหลาย ๆ รอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มร่างทรงหมอผี โดยเฉพาะบทเพลงที่มีท่อนสร้อย (Refrains) คือ ใช้การซ้ำทำนอง และจังหวะสั้น ๆ ช่วยให้กลุ่มของผู้

ฟังสามารถขับร้องตามได้ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับเพิ่มพลังแกว่งทรงหมอผี การเข้าสู่การเป็นร่างทรงหมอผีเริ่มต้นด้วยการสูบบุหรี่โปรตักดีสิทธิ์ ซึ่งทำให้เกิดภาวะไร้สติแล้วจึงมีวิญญาณอื่นเข้าสิงแทน จากนั้นร่างทรงหมอผีจึงเริ่มร้องเพลงจากคำร้อง ทำนอง และกระสวนจังหวะที่ซ้ำ ๆ กัน ให้เสียงดังที่สุด ในขณะที่ตัวของร่างทรงก็สั่นอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งการเต้นร่าอย่างรุนแรง มีความคึกคักสนุกสนาน หลังจากนั้นคู่ทำทางอ่อนแรงลงโดยมีการหมุนตัวอย่างไร้ทิศทางแต่ยังคงร้องบทเพลงในกระสวนจังหวะเดิม และมีกลุ่มผู้ร่วมในพิธีช่วยกันร้องท่อนสร้อยวนซ้ำไปมา ส่วนร่างทรงก็ร้องต้นทำนองที่มีเสียงของกลุ่มนักร้องร้องแนวทำนองที่กระโดดไปมา และบางครั้งก็ร้องกระสวนทำนองหลักสั้น ๆ ด้วยระดับเสียงสูงด้วยการตะโกน และเน้นเสียง” (Humphrey, 1996, P. 234)

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรีของบทเพลงประกอบพิธีกรรมฟ้อนผี พบว่ามีคุณลักษณะที่แนวดำเนินทำนองจากเครื่องดนตรีต่าง ๆ ใช้การซ้ำทั้งกระสวนทำนอง และกระสวนจังหวะ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเน้นกระสวนจังหวะของกลองเต่งถึง ด้วยคุณลักษณะของการซ้ำกระสวนทำนอง และจังหวะหลาย ๆ รอบ เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้แก้ผี และลูกหลานเข้าสู่ภาวะได้ระหว่างการห้อยผ้า การฟ้อนดาบรำดาบ ดังตัวอย่าง เป็นแนวดำเนินทำนองของปี่ตอกที่บรรเลงซ้ำกระสวนทำนองสั้น ๆ หลาย ๆ ครั้ง เป็นลักษณะของการสื่อถึงความต้องการให้แสดงออกแบบเดิม ๆ ซ้ำ ๆ ให้สภาวะจิตใจนิ่งมีสมาธิ กอปรกับการห้อยผ้า การฟ้อนดาบ เสียงกลองเต่งถึง และเสียงองค์รวมของการบรรเลงวงเต่งถึง สามารถกระตุ้นให้แก้ผี และลูกหลานสามารถเข้าสู่ภาวะภวังค์ได้ ดังโน้ตตัวอย่างจากบทเพลง “ผีมดลงช่อง” บรรเลงประกอบพิธีกรรมฟ้อนผีโดยวงเต่งถึงคณะห้วยผายสามัคคี และถอดโน้ตโดยผู้เขียน

จากการวิเคราะห์เพิ่มเติมพบว่านอกจากปี่ตอกที่บรรเลงกระสวนทำนองแบบซ้ำ ๆ กันหลายรอบแล้วเครื่องดนตรีอื่นที่บรรเลงคล้ายกับปี่ตอก คือ ปี่ดฆ้อง และปี่ดเหล็ก ส่วนปี่ดทุ้มดำเนินกระสวนทำนองซ้ำ ๆ ในลักษณะการเลียน และดัดแปลงกระสวนทำนองของปี่ตอก โดยเพิ่มโน้ตผ่านทำให้มีความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น การซ้ำกระสวนทำนองของปี่ตอก และมีลักษณะการล้อ ทำให้เกิดเสียงที่ย้อนกลับไปกลับมาทำให้คนฟังเกิดความจดจ่อยำคิดยำทำ เมื่อร่วมกับการแสดงออกทั้งการห้อยผ้า การเต้นรำ การเคลื่อนไหวร่างกาย กรอปรกับการกระตุ้นของเสียงจากการบรรเลงวงเต่งถึงทำให้สามารถเข้าสู่ภาวะภวังค์ได้ ดังโน้ตตัวอย่างจากบทเพลง “ผีมดลงช่อง” บรรเลงประกอบพิธีกรรมฟ้อนผี โดยวงเต่งถึงคณะห้วยผายสามัคคี

และถอดโน้ตโดยผู้เขียน

จากลักษณะของกระสวนทำนองที่เป็นลักษณะของกระสวนจังหวะที่ซ้ำ ๆ กันทั้งกระสวนทำนองของ ปาดเอก และปาดทุ้ม ต่างทำให้เกิดความรู้สึกถึงการยึดตรึงจิตของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทำให้เกิดสมาธิ เมื่อรวมกับการห้อยผ้าที่หมุนตัวด้วยความแรงส่งผลต่อระบบการควบคุมตนเองเนื่องจากระบบประสาทถูกกระตุ้นด้วยการเคลื่อนไหวที่ผิดธรรมชาติ และเมื่อรวมกับเสียงกลองเต่งถึงที่มีลักษณะจังหวะที่เร่งเร็ว เสียงบรรเลงวงเต่งถึงที่ดังกระหึ่ม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าเก๋าผี และลูกหลานที่เข้าร่วมพิธีกรรมฟ้อนผีสามารถเข้าสู่ภวังค์ได้

สรุป

เมื่อกล่าวถึง “พิธีกรรม” ในสังคมวัฒนธรรมไทยทั่วไปผู้คนต่างมีมโนทัศน์เกี่ยวกับคำว่า โลกศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ หรือแม้แต่เรื่องผี เรื่องวิญญาณ เป็นต้น การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ล้วนตอบสนองความต้องการทางใจเนื่องจากต้องการแก้ไขหรือรักษาอาการเจ็บป่วย ซึ่งอาจจัดพิธีกรรมหลังจากที่ได้ร้องขอหรือบนบานศาลกล่าวแล้วใช้การฟ้อน การรำ การร้อง โดยมีดนตรีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพิธีกรรม กรอบความคิดนี้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันและแน่นอนว่า “ดนตรี” ต้องมีส่วนร่วมกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในส่วนของพิธีฟ้อนผีมดผีเม็ง เป็นผีบรรพบุรุษที่เป็นมโนทัศน์ของคนภาคเหนือ ส่วนผีเจ้านาย เป็นผีวีรบุรุษที่คอยปกป้องรักษาผู้คนในพื้นที่ พิธีฟ้อนผีทั้งสองมี “วงเต่งถึง” เป็นวงดนตรีหลัก และเมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีและพิธีกรรมฟ้อนผี พบว่ามีความสัมพันธ์ด้านความเชื่อ “ครูกลอง” เป็นศูนย์กลางของความเชื่อของนักดนตรี เก้าผี และร่างทรง ความสัมพันธ์ด้านบทบาทของนักดนตรี คือ นักดนตรีมีหน้าที่สำคัญในการประกอบพิธีฟ้อนผีทุกขั้นตอน และบทบาทของดนตรีต่อการกระตุ้นให้เกิดภาวะเข้าสู่ภวังค์ คือ การห้อยผ้า และเสียงกลองเต่งถึงรวมทั้งการใช้กระสวนจังหวะที่ซ้ำๆและการเร่งอัตราความเร็วของจังหวะกลองซึ่งเป็นองค์ประกอบของดนตรีที่ทำให้เก้าผีร่างทรงเข้าสู่ภวังค์ในระหว่างการประกอบพิธี

การเข้าสู่ภวังค์ของเก้าผีและร่างทรง เมื่อวิเคราะห์ในมิติทางวัฒนธรรม เมื่อเก้าผี และลูกหลานที่เข้าสู่ภวังค์แล้วเปรียบเสมือนว่ามีญาติผู้ใหญ่ที่ล่วงลับของลูกหลานได้เข้าสู่อยู่ในร่างจึงเป็นการได้กลับมาพบหน้า

กันของญาติผู้ใหญ่ และลูกหลานญาติพี่น้องกลายเป็นว่าการเข้าสู่ภวังค์เป็นเสมือนการเข้าสู่อีกโลกหนึ่งที่เป็นโลกสมมุติซึ่งหากจะวิเคราะห์ตามหลักวิทยาศาสตร์เรื่องนี้จะจริงหรือไม่คงจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ แต่หากวิเคราะห์ในด้านมิติทางวัฒนธรรมลูกหลานย่อมมีความพึงพอใจจากความรู้สึกว่าได้พบกับปู่ย่าตายายของตนเองแล้วยังได้บอกสอนให้คำแนะนำการปฏิบัติตนและให้พี่น้องลูกหลานรักกันสามัคคีกันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ดังนั้น ความเชื่อเรื่องผีปู่ย่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่ หรือจะเป็นเพียงความมกมายของคนบางกลุ่มก็ไม่ต้องเป็นประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญแต่การธำรงความเชื่อเพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดีในสังคมที่ผีปู่ย่าพยายามกระทำให้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของครอบครัวสายผีต่างหากที่ทำให้สังคมวัฒนธรรมที่มีความเชื่อต่อผีปู่ย่าเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การบรรเลงดนตรีที่ช่วยกระตุ้นให้แก๊สลูกหลาน และร่างทรงเข้าสู่ภวังค์จึงเป็นเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างมนต์ศน์ความเชื่อกับความเป็นจริงในขณะอยู่ในพิธีกรรมฟ้อนผิมดผิมึง ทำให้เกิดความปิติสุขแก่ญาติพี่น้องลูกหลานทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- การุณย์ ด้านประดิษฐ์. (2557). **ดนตรีในวิถีชีวิตของไทยทรงดำ บ้านห้วยซุกบัว ตำบลสระพัฒนา อำเภอ**
กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7 (2), 1,385-1,398.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). **ผีเจ้านาย. (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: พายัพ ออฟเซต พรินซ์.
- เอียรชยา อักษรดิษฐ์. (2552). **พิธีกรรมพ่อนผี: ภาพสะท้อนปรากฏการณ์ต่อรองอำนาจทางสังคม. โครงการวิจัย**
เขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน ทูลสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย (สกว.). เชียงใหม่: บริษัทธารปัญญา.
- นิรันดร์ รักดี. (2558). **ดนตรีและพิธีกรรมพ่อนผีในสังคมวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม**
กระทรวงวัฒนธรรม.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. (2559). **การวิเคราะห์องค์ประกอบดนตรีและฉันทลักษณ์ของบทขับของเพลงประชา**
นิยมประเภทเพลงลูกทุ่งคำเมืองซึ่งใช้ทำนองขอตั้งเดิมในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย: กรณี
ศึกษาเฉพาะผลงานของช่างขอหรือผู้ที่ได้ศึกษามาเพียงพอ. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวง
วัฒนธรรม.
- ประสิทธิ์ เลี้ยวสิริพงศ์. (2559). **ดนตรีกับช่องว่างระหว่างหู : บทศึกษาเบื้องต้น**. วารสารช่วงฉายา, 11(2016),
203-228.
- ปิยะนันท์ แนวคำดี. (2562). **ดนตรีประกอบพิธีเลี้ยงกู๋ บ้านคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอกอนสวรรค์**
จังหวัดชัยภูมิ. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พจนิชา ฤกษ์สมุทร, มานพ วิสุทธิแพทย์ และรุจี ศรีสมบัติ. (2562). **ดนตรีวอญ์แฝะ: ดนตรีในพิธีศพ**
พระสงฆ์มอญในประเทศไทยและประเทศพม่า. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขา
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11 (22), 128-140.
- พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ. (2562). **ดนตรีประกอบพิธีกรรมตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์กู๋ ในเขตอีสานตอนใต้ของไทย**.
วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 11 (1), 83-98.
- มานพ มานะแซม. (2554). **ภาษา อาภรณ์ พ่อนผี**. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- ยโสธรา ศิริประภากร, เกริกภูมิ กันเที่ยง, พระครูสาธุกิจโกศล, สุริยา คลังฤทธิ์ และเฉลิมเกียรติ แก้วหอม.
(2564). **มะม่วง พิธีกรรมการสื่อสารกับดวงวิญญาณของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร**. วารสารพัฒน
ศาสตร์. 4 (1), 74-97.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2)**.
กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รังสรรค์ จันดี. (2552). **บ้าน โหล่ง และเมือง: เขตความสัมพันธ์บนฐานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน**
ในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูนตอนบน. โครงการวิจัยเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วันฉวันฉฉ ฉริยไกร. (2564). **ดนตรีในพิธีเหยา : ชาวผู้ไทยตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำส้วม จังหวัด**
มุกดาหาร.ปริญญาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาดุริยางคศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

- ศิริพร ณ ถลาง. (2558). “ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สมฤทัย เฟ่งศรี. (2550). พิธีเสนต้งบั้งหน่อ : ดนตรีพิธีกรรมของลาวโซ่ง. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา), สาขาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ภาควิชาศิลปนิเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). เจ้าที่และผีป่วน: พลวัตของความรู้ชาวบ้าน อำนาจ และตัวตนของคนท้องถิ่น. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Humphrey, Caroline with Urgunge Onon. (1996). **Shamans and Elders. Experience, Knowledge and Power among the Daur Mongols.** Oxford Clarendon.
- Rouget, Gilbert. (1985). **Music and Trance: A Theory of the Relations between Music and Possession.** Chicago: University Press.